BUCKLEY

MİTOLOJİDEN MASALLAR

Sosyal Yayınlar
Dünya Çocuk Klasikleri

BUCKLEY • MİTOLOJİDEN MASALLAR

MİTOLOJİDEN MASALLAR

E. P. BUCKLEY / Çeviren : O. Petek / Yayınlayan : Sosyal Yayınlar / Birinci Baskı : Eylül 1985 / Kapak Baskısı : Matbaa 70 / Dizgi ve Baskı : Gözlem Matbaacılık Koll. Şti. Tel. : 526 28 71

E. F. Buckley

MİTOLOJİDEN MASALLAR

Çeviren: derleyen

Orhan Petek

Sosyal Yayınlar

Divanyolu, Klodfarer Cad. No: 16/2

İSTANBUL Tel. 528 33 14

ÖNSÖZ

İlk çağlarda dağınık ve yalnız yaşayan insanoğlu giderek topluluk biçiminde örgütlenmeye başladı. Klanlar siteye, onlar da site devletlerine dönüştü. Zaman içinde bunların bir bölümü büyüyüp genişledi, imparatorluklar oldu. İnsanlık binlerce, onbinlerce yıl sonunda bugünkü aşamaya ulaştı.

Önceleri bilgisiz, araç gereçsiz, korunmasız olan insanoğlu, çevresinde görüp akıl erdiremediği, ürktüğü, korktuğu, saygı duyduğu her olayı, her varlığı ya da her bilinmezi üstün bir güç sayıp ona tapınmaya başladı. Tapma, tapınma kurumu böylece doğdu. Kurum oluşunca, türlü tapınak ve tören biçimini, din adamını, büyücüsünü, falcısını, takısını, süsünü, özetle kocaman ve sağlam bir zinciri de süre içinde ağır ağır oluşturdu. Totem devrini çeşitli tanrılar izledi. Uzakdoğudan Ortadoğuya ve Avrupa'ya, Afrika'dan Amerikalara kadar uzanan ayrı yerlerde, iletişim, ulaşım ve ortak dil olanaklarından yoksun yaşayan insan toplulukları kendi küçük dünyalarında ürettikleri tanrıları özenle süslediler, ululaştırdılar, yarattıkları güce tapınma düzenini kurdular. Önceleri insanoğlundan uzak ve ayrı yaşayan bu ölümsüz yapay güçler, yüzyılların getirdiği zorlamayla bazan insan kılığına

girmeye, insanlarla görüşmeye, hattâ onlarla evlenmeye başladılar. O renkli hayal âlemi en güzel, en belirgin örneklerini eski Anadolu ve Elen uygarlıkları boyunca verdi.

Anadolu'da ve Avrupa anakarasının güneydoğu bölgesinde oluşmaya başlayan bu çoktanrılı yeni dünya, yüzlerce, binlerce yıl, o çağların «Uygar Dünyası» diye bilinen Akdeniz çevresine egemen olmakla kalmadı. Bir yandan Elen yayılmacılığı, öte yandan kültür alışverişi ve ticaret yollarının işlemesi sonucu, Balkanlardan Hindistan'a, Arabistan'dan Afrika ve mitolojik ad verilen Avrupa'ya kadar kendini tanıttı. İnsan kafasının yarattığı olağanüstü güzellikteki bu «mitos»ların, yani burdaki anlamıyla «söylence»lerin güç ve etkinlik kazanmasında başlıca görevi, —işi zaten bu olan din ve yönetici sınıfının yanısıra— ozanlar, ressamlar ve yontucular üstlendi. Sözcükleri yoğurup öylesine duyulmamış, büyülü güzellikte öyküler, tragedyalar, şiirler, destanlar yazdılar, köklerden oluşturdukları boyalarla o denli üstün güzellikte kalıcı sonuçlar elde ettiler, tunçtan, taştan, mermerden o kadar ölümsüz, uyumlu, saygın yapıtlar yarattılar ki, hem o günün insanına bu güce uymaktan başka bir seçenek kalmadı, hem de insan türünün en girift sorunlarını dile getiren o Güzellik Anıtı, çoktanrılı inanışın ömrü dolduktan sonra bile yaşadı, günümüze kadar geldi. Başka bir deyişle, o inanış türü ömrünü bitirdi ama Mitos (masal) ve Logos (düşünce ya da yasa) dan oluşan Mitoloji yaşamını sürdürdü. Dünya ve doğa olaylarına belli ve bilimsel bir açıyla bakamayan kişinin üstün bir güce inanış ya da sığınışını sürdürdüğü gibi.

Elen uygarlığını Roma izledi. Ama o da yüzlerce yıldan beri öylesine etki altındaydı ki, Elen topraklarını ele geçirmesine karşılık tanrılarının yalnız adını değiştirebildi Zeus oldu Jupiter, Afrodit oldu Venüs. Poseidon oldu Neptunus, Artemis oldu Diana. Elbet Roma da, benimsediği bu dünyaya yeni güzellikler kattı. Ama kök yine Elen'de kaldı.

Aslına bakılırsa, mitos'lara dayalı bu güzel âlemi yaratan yalnız Elen kafası değildir. «Batı Dünyası» ya da «Batı Uygarlığı» denen o günlerin Avrupa'sı, olayı bilinçli bir biçimde saptırıp dar anlama indirgemiş, başka bir deyişle yan tutup, konuyu dünya sahnesine kendi işine gelen kılıkta sürmek yolunu seçmiştir. Bu sözlerle Elen Mitolojisini küçümsemek istemiyoruz. Ama Elenden, Yunan'dan önce, İonya, Eolya, Dorya, Frigya, Lidya, Likya, Karya gibi Anadolu uygarlıkları, Eti, Babil, Sümer, Akat, Mezopotamya, Mısır, Hint, hattâ Afrika kültürlerinin var olduğunu, onların da bu konuda Elen'i etkileyen üstün güzellikler yarattıklarını belirtmekte yarar görüyoruz. Konuyu, kendi uzun dönemi içinde derli toplu biçime getirip olgunlaştırarak bir bütün halinde insanlığa armağan etmenin onuru kuşkusuz yine Elen Uygarlığına düşer.

Bu büyüleyici dünyanın tapınak ya da yontu biçimindeki kalıntıları Anadolu'da ve günümüz Yunanistanın'da hâlâ duruyor. Avrupa'nın çeşitli müzeleri de, buralardan gitme yapıtlarla tanıklık görevini sürdürüyor. Ama, Rönesans'la birlikte Avrupa'nın müzikçi, ressam ve yontucuları, ondokuzuncu yüzyılın başından beri de gene Batı'nın müzik adamı, ressamı, yazarı, şairi, düşünürü, araştırıcısı, arkeologu, tarihçisi, çevirmeniyle bir insan ordusu konuyu sürekli olarak işliyor. Geçen yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı toplumunda başlayan aynı tür bir akım da ülkemizde canlılığını sürdürüyor.

Bu kitapla biz de olaya küçük bir katkıda bulunmak istedik. İngiliz yazar ve eğiticisi E. F. Buckley'nin mitolojiden esinlenerek yazdığı 7 öyküyü sunuyoruz. Bunların bir bölümü tarafımızdan çeviri, bir bölümü de derlemedir. Amacımız, yeni yetişen kuşakların gözleri önüne yararlı bir ufuk açmaktır. Eksikler ve kusurlarımız için hoşgörü dileriz. Öykülerin güzelliği ardına saklanmak istemiyoruz ama, iyiniyetle yaklaşımın çok sorunu çözeceğine inanıyoruz.

Orhan Petek

BÖLÜM I

EROS İLE PSIKHE

(Sevgi ve Ruh)

Yunanistan'dan Mısır'a giden yolun ortasında, her taraftan Ege denizinin mavi dalgalarile yıkanan bereketli bir arazi uzanır. Daha, Tanrıların insan kılığına girip, ölümlülerin arasına karıştıkları ve onlara benzedikleri çok eski zamanlardaydı. Girit'in bir güzel beldesinde, birbirinden güzel üç kızı olan bir Kral hüküm sürüyordu. Güzel bahçeler ve bereketli bağlarla çevrili bir sarayı vardı. Bu saray, yüksek tepesi karlı **İda** dağının gölgesinde uzanan engin zenginlikteki kırda yükseliyordu; uzakta, güney tarafında, Akdeniz'in pırıltılı suları görünürdü.

Üç kız kardeşin güzelliği o kadar akla durgunluk verecek derecedeydi ki ünleri, memleketin en uzak köşelerine kadar yayılmış ve kendileriyle evlenmek için tutuşan zengin isteyiciler her taraftan onlara koşuşmaya başlamışlardı. İki büyük kız kardeş, iki büyük prensle evlenmekte gecikmediler ve kocalarının onlara karşı olan sevgi ve şaşkınlıklarından gurur duydular. Vakitlerini altın ve değerli taşlar takınmakla ve erkeklerin dudaklarından, kendi güzelliklerinin övgüsünü dinlemekle geçirmiye başladılar. Çünkü Tanrılar, onların vücutlarına gü-

zellik ve çizgilerine uyum vermişti, fakat ruhları boş ve mağrurdu. Daha sonraları, küçük kız kardeşlerinin kendilerinden daha fazla sevildiğini gördükleri zaman, gururla hırs onları kendi ölümlerine sürükledi.

Üç kız kardeşin en küçüğü olan **Psikhe**, ablalarının düğününden sonra, uzun zaman babasının sarayında oturdu, kaldı. Güzellikte onlardan aşağı değildi. Ancak, ruhunun temizlik ve yüksekliği Tanrısal bir ışıltıyla parlıyordu. Onu gören erkekler artık aşkı ve evlenmeyi düşünmüyorlar, fakat ona «Ölmezler»den birisiymiş gibi tapınıyorlardı. Yolu üstünde, sesler kesiliyor, başlar dua edecekmiş gibi eğiliyordu. Öyle ki, sonunda her tarafta, aşk kraliçesi **Afrodit**'in(*) insanlarla beraber yaşamıya geldiği söylentisi yayıldı. Tapınaklara kimse gitmez oldu ve mihraplar boş yere kurban beklediler; halk hediye ve çelenklerini, dualarıyla beraber **Psikhe**'ye götürüyordu.

Bunun üzerine, köpükten doğmuş olan ve bir ölmezin, kendi isim şerefini zorla almıya cesaret gösterdiği düşüncesiyle, hiddet ve kıskançlıktan ne yapacağını şaşıran **Afrodit**, intikam projesini hazırladı:

«İnsanların, ilk defa olarak, benim armağanlarımı onun ayakları dibine serdikleri o güne, onu gerçekten pişman ettireceğim. Onu öyle acımasız bir belâ ile cezalandıracağım ki, güzelliği bile bir aşağılama konusu olacak ve dinsiz gururu sayesinde varmış olduğu büyüklük, utanç ve acının derinliği yanında hiç kalacak.»

Tanrılara ve ölümlülere hükmeden oğlu, güçlü Tanrı **Eros**'u çağırdı. Onun alevli oklarının zehirine kimse dayanamazdı. Canı istediği zaman, bu oklar insanların kalbinde, hiç sönmeyen istek ateşini yakar, ya da zehirlerinin lânetini orta derecede ayarlıyarak, onu Kevser şarabı gibi damarlara yayardı. Fakat, **Eros**'un verdiği zevk çılgınlık derecesindedir, öfkesiyse savunmasız bir acı doğurur.

(*) Afrodit Yunanlıların güzellik Tanrıçası.

Afrodit :

— Sevgili oğlum, dedi, eğer annenin şan ve şöhreti senin için değerliyse, emredeceklerimi yapmakta acele edersin. **Psikhe** isminde ve Girit'te oturan bir genç kız, dinsiz gururu ile, benim Tanrıçalığımı hor gördü. Kendisini sevenler, tapınaklarıma gitmeyip, saygılarını sunmak için onun çevresine toplanıyorlar. Ve bu, yalnız, memleketi olan Girit'te olmuyor; Ege'nin en uzak sahillerinden, beyaz yelkenli gemilerine binerek deniz aşıp onun yüzünü seyretmiye geliyorlar. Yalvarırım, git onu zehirli oklarının biriyle vur. Onun kalbini, öyle iğrenç, vücutça ve ruhça öyle çirkin bir canavarın aşkı ile doldur ki, bu utanmaz ve yakıcı hırs, ona dualarını sunmaya giden insanların içinde, bugünkü aceleleri değerinde bir aşağılama duygusu yaratsın. Eğer beni seviyorsan, hiç vakit kaybetmeden, dileğimi yerine getir.

Eros, annesinin emrini yerine getirmek ve **Psikhe'**nin kalbine, seveceği iğrenç ve korkunç bir canavarın hayalini kazımak için hemen yola çıktı. Genç kız uyurken, yayı ve acımayan oklarıyla ona yaklaştı. Fakat, ona şöyle bakar bakmaz, kolu hareketsiz bir halde düştü ve ok elinden kaydı. Çünkü o ana kadar o derece nur saçan bir güzellik görmemişti. Psikhe'nin çekiciliği, onun kalbinde, kendisinin ölümlülere verdiği ceza kadar onarılmaz bir yara açmıştı. Kızı bütün ruhuyla sevmiye başladı. Ve kendi yüzünden ona hiçbir zaman felâket gelmiyeceğine and içti. Kendisinden başka, insan olsun, canavar olsun, hiç kimsenin Psikhe'nin kocası olamıyacağına yemin etti. Sonra eğilip yerden okunu alarak okluğuna koydu.

Kendi kendisine :

— Bana inanırsa, bu oklardan hiçbiri, ona asla çarpmıyacaktır, dedi. Onu uzaklara götüreceğim ve benim olacak. Tanrılar, bir ölümlüyle evlenmemi bağışlayıncaya ve annemin kızgınlığı yatışıncaya kadar Psikhe'nin yanına yalnız geceleyin gideceğim. Çünkü o asla kim olduğunu bilmemeli ve yüzümü de görmemeli. Tanrılar, onu deneyip, bana lâyık gördüklerini yaydıkları zaman,

ona kendimi tanıtacağım, aşkım ona ölümsüzlük verecek ve benimle birlikte sonsuza kadar gökyüzünün ışık saçan cennetlerinde yaşıyacak.»

Bunun üzerine eğilerek onu, dudaklarından hafifçe öptü. Genç kız uyurken gülümsedi, kollarını ona doğru uzattı ve böylece **Eros**, **Psikhe**'nin kalbinde sevgi çırasının yandığını anladı.

Bu sırada, hiddeti geçip aklı başına gelmiş **olan Afrodit**'e, ahenkli dalgaların şen sesleri arasında ve midye ve kabuk serpili kumları boyunca yoluna devam ediyordu. Güneş, ağır ağır, derin Okyanusa doğru iniyor ve gece arabası göğün sessiz ve sakin ve yeşil kubbesi altında ilerliyordu. **Afrodit**'in ayaklar dibinde, batan güneşin ülkesine giden ve bir yola benziyen, altın yaldızlı geniş bir ışık şeridi uzanıyordu. Kıyıda dururken bir Yunus balığı sürüsü, dalgaları yararak yaklaştı. İzlerinin üstünde ahenkli sesler çıkaran kemik borularını öttürerek **Triton**'lar(*) kayıyor, bazıları sedefli bir kabuğu çekiyorlardı. Bunu sahile iterek **Afrodit**'i binmiye dâvet ettiler.

Ona

— Ey aşk kraliçesi! diye bağırdılar. Ulu Tanrılardan **Helios** seni geceyarısı eğlencesine davet ediyor. Seni, altın yoldan, batan güneşin parlak sarayına götürmek için geldik.

Tanrıça, kabuğa bindi; borularını çalarak onu gürültülü bir şekilde selâmladılar. Sonra, başının üstüne ipek bir yelken açtılar. Şarkı ve kahkahalarla pırıltılı denizi geçtiler ve **Hélios**'un şanlı sarayına yanaştılar.

(*) Triton, denizler tanrısı Poseidon'un oğludur. Deniz uğultularını simgeler

BÖLÜM II

Bu aralarda, **Afrodit**'in kalbinde fışkırmış olduğu hiddetten habersiz olan **Psikhe** kendi ruhunun derinliklerine çekildi ve her gün sararıp soldu. Ayaklarına sunulan armağanların ne değeri vardı? Ona tapanların baygın bakışları altında çevresi değerli armağanlarla dolu olduğu halde, bilinmiyen bir eşin sevgisini şiddetle arıyor ve rahatı bozulmuş olan ruhu can sıkıntısından, günden güne soluyordu. Bu derdi, önce kral babasma yansıdı, sonunda bütün saraya yayıldı. Falcılar ve sihirbazlar kapılara koşarak, kehanet ve sihirlerini sundular; türlü türlü felâketler haber verdiler. Kral, bu işkenceye daha fazla dayanamadı. **Delf** tapınağına gitti ve **Apollon**'un(*) kâhinine sordu

— Tanrılar, kızım **Psikhe**'nin, kadınların en güzeli olmasına rağmen, hiçbir erkeğe ait olmadan ölümüne mi karar verdiler, yoksa ona, gelmekte geciken bir koca mı ayırdılar? Ey, Işık Tanrısı, bana onun ismini söyle ve kızımı ölümden kurtar!

(*) Apollon Yunanlıların güneş ve müzik tanrısı.

Bunun üzerine, kutsal mihrap titremiye başladı ve rahibe, dumanla buhur arasından cevap verdi :

— Ey kral, eğlence tanrıçalarını ve düğün çırağlarını düşünme. Kızın, hiçbir zaman bir ölümlünün karısı olmıyacak. Onu karlı İda dağının ıssız bir kayası üzerine bırakacaksınız, o da, tanrılara ve insanlara korku saçan vahşi bir canavarın avı olacak. Canavar onu kendi memleketine götürecek, senin gözlerin de kızını bir daha görmiyecek. Onun için, cenaze yemeğini hazırla. Matem elbiselerini giy ve saz şairleri her yanda cenaze türküleri okusunlar! Çünkü Tanrılar böyle istiyor.

Kral, üzgün üzgün sarayma döndü. İçinde derin bir acı vardı; mahzun ve güzel yüzlü, kibar ve iyi kalpli güzel prensesi herkes sevdiği için bütün halk babasıyla beraber ağlıyordu. Evleneceği canavar hakkında her çeşit lâf söylendi ve memleket içinde en tuhaf söylentiler dolaşmıya başladı. Çok kişi bunun, Girit'in koruyucusu dev **Talos** olacağını ileri sürdü. Bu canavar günde üç kez adayı dolaşır ve yoluna çıkan veya o geçerken, sahile yanaşmaya çalışan yabancılar felâkete uğrarlardı. Tepesinden tırnağına kadar bütün vücudu, beyaz derecede kızdırılmış altın, gümüş, bronz ve demir karışımından yapılmıştı. Vücudunda bir tek damar vardı; ateş dolu olan bu damar, kafasına bir çivi ile mıhlı idi. Yiğitin biri, karşı gelmiye kalkarsa, koca dev, onu tunç kolları arasına alır ve alev alev yanan göğsüne bastırırdı. Sonra, kurbanı tam manasıyla pişince, onu parçalayıp yerdi.

Psikhe'den yıllarca sonra, **Yason,** Altın post kahramanlarıyla beraber Girit kıyılarına yanaşıp sahilde yürürken, **Talos** onların üzerine atladı. İyi su bulmalarına engel olmak ve onları sahilden, denizin tuzlu sularına atıp susuzluk işkenceleriyle yoketmek istiyordu. Fakat, **Yson'**un karısı müthiş büyücü **Medeia,** tatlı vaatlerle devi aldatmıya başladı. Ancak devin, alev alev yanan vücudunu serinletmek üzere denize daldığını gördüğü zaman, yanına gitmiye razı oldu. Sonra, onu sihiri altına alınca, yavaşçacık başındaki çiviyi çıkardı. Damarlarındaki ateş

boşaldı, bütün gücü gitti ve koca dev, **Medeia**'yla büyülerine küfrede ede öldü. Kadın, gülmekle yetindi ve **Yason'a** «kendisine karı olarak bir büyücü verdikleri için, ölümsüz tanrılara şükretmesini» söyledi. Fakat, bütün bunlar yıllarca sonra oldu: **Psikhe**'nin yaşadığı çağda **Talos**'un gücü, kuvveti yerindeydi ve ülkeye korku saçıyordu.

Bütün başkent yasa büründüğü sıralarda, sarayda büyük bir çaba göze çarpıyor, herkes cenaze töreni hazırlıklarıyla uğraşıyordu. Fakat ihtiyar kral, bütün gün dairesine kapanıp kalıyor, kızının bırakılacağı İda dağının ıssız tepelerine uzun uzun bakıyordu.

— O korkunç canavarla evlenmektense, onun yaşamın ilkbaharında öldüğünü görmek daha iyi olurdu! diye düşünüyordu.

Yalnız **Psikhe** sessiz duruyor ve babasını teselli etmiye çalışıyordu. Kollarını onun boynuna dolayarak :

— Büyük kral babacığım diyordu, göz yaşlarını görmek, benim için, kendi bahtımdan daha acı oluyor. Talihime ağlama, bilinmiyen bir duygu bana cesur olmamı söylüyor ve bir ses, kulağıma «Sevgilim, ümidini kırma, benimle beraber gel!» diye fısıldıyor. Ah babacığım, erkeklerin bana binbir armağan getirdiği ve bomboş kalple yaşadığım o günler ne kadar tatsızdı. Fakat, birgün eşimin yüzünü görebileceğimi bilseydim, sevinç içinde ölürdüm. Çünkü, bana bir canavarla evlenmiyecekmişim gibi geliyor.

Bununla beraber, aklı fikri kâhinin söylediklerinde olan Kral, bir türlü avunamıyordu.

En sonunda düğün günü geldi. Gözü yaşlı kafile, saraydan İda dağına giden yol boyunca ağır ağır ilerlemeye başladı. Şarkıcılar öne geçip, ölüler için söylenen yas türkülerini okuyarak yürümeye başladılar. Onların arkasından tacını çıkarmış olan kral geliyordu. Yanında, ellerinde alev alev yanan meşalelerle silâhlı savaşçılar bulunuyordu. Daha geride baştan aşağı beyazlara bürünmüş, üstüne bir tül almış, boynuna düğün çelenkleri takmış ve çevresi beyaz elbiseler giymiş hizmetkârlarile çev-

rili olan **Psikhe** ilerliyordu. Şehir halkı ,onu inilti ve göz yaşları ile izliyordu. Kafile, dağın dik yokuşunu tırmandı. Patika her adımda biraz daha daralıyordu. İki yanda korkunç kayalar yükseliyor ve halkın hıçkırıklarını yansıtıyordu. Başlarının üstünde, yaz güneşi içinde karlı tepesi ile yükselen **İda** dağı, ovayı bekliyen bir nöbetçiye benziyordu.

Kayaların gölgesi, ağır ağır, çorak yokuşlara doğru uzardı. Cenaze ışıkları, batan güneşin kızıl ışıkları yanında, daha soluk bir şekilde parlamaya başladılar. Nihayet, kafile, sonsuza kadar karla kaplı kalacak olan dağın tepesine vardı. Genç kızı, çıplak kayanın üzerine bıraktılar ve onunla son kez ağlaşarak vedalaştılar.

Sonra, kıvrıla kıvrıla dağın eteğine inen yolu tuttular ve inerken, onu tekrar görmek için, başlarını hep geriye çevirdiler. **Psike**, her keresinde eliyle onları selâmladı. Sonunda, dağları karanlık bastı. Yalnız, karlı tepe, batan güneşin ışıklariyle bir yakut gibi parlıyordu. Son bir kez, arkalarına baktıkları zaman, **Psikhe**, altından bir ışık kümesi içinde onlara bambaşka göründü. Beyaz elbisesi, ebemkuşağı gibi nur saçıyor, altın saçları, ateş yığınları gibi omuzlarına dökülüyordu. Onlara işaret etmek için elini uzattığı zaman, artık hiçbir suretle bir ölümlüye benzemiyor, nur saçan bir Tanrıyı andırıyordu. Bu görü karşısında, hepsi sustu ve ona doğru eğildi. Sonra, batan güneşin parıltısı söndü ve artık **Psikhe**'yi göremez oldular. Mahzun mahzun yollarına devam ettiler. Sonunda, alevli çıraların titrek ışıkları, karanlığı, soluk yıldızlar gibi aydınlattı, kayalık yokuvu ve geniş ovaya doğru kaydı.

Bu sırada, ıssızlığa bırakılmış olan **Psikhe**, geceleyin ne olacağını düşünerek derin bir üzüntü içinde kısmetini bekliyordu. Düşünceye daldığı bir anda, etrafında esen hafif bir rüzgâr, tülünü ve elbisesini şişirdi ve onu yavaşca kaldırıp gökyüzüne götürerek, kekik ve menekşe kokulu bir çimen kümesinin üstüne bıraktı. Orada genç kıza derin bir uyku bastı ve daldı.

BÖLÜM III

Gün doğarken, **Psikhe** uyandı. Yükseklerde, parlak gökyüzünde, tarla kuşları, hayvanları ve çiçekleri, günün, şen aydınlığını selâmlamak için uyanmıya çağırıyorlardı. Önceleri **Psikhe** hiçbir şey hatırlamadı ve kendi kendine nerede olduğunu sordu. Yavaş yavaş, aklına bir gün evvelki acıklı tören geldi: **İda**'nın yamaçlarındaki kafile, bıraktığı ıssız kaya ve onu uzaklara götüren hafif rüzgâr, birer tablo gibi gözünün önünde canlandı. Bütün gece, üzerinde uyuduğu çimen kümesinden kalkarak, nerede olduğunu anlamak için çevresine bakındı.

Bulunduğu yer, sessiz vadiyi, herhangi tehlikeli bir yaratığın gelmesine karşı korur gibi görünen dik dağlarla çevrili, zümrüt gibi bir ovanın ortasındaki ıssız bir tepecikti. Yalnız doğu tarafında, dağ zincirleri arasından bir geçit açılıyor ve küçük vadi denize doğru genişliyerek uzanıyordu. **Psikhe** bu görüntüyü seyrederken, altın güneş, yavaş yavaş sulardan yükseldi, şen ve parlak ışıkları sabahın kurşuni gökyüzünü aydınlatıp ağaçların tepesindeki gümüş sisi yok etti. Büyük bir orman her yanı kaplıyor ve yemyeşil bir yol ortasından geçerek, hafif bir

inişle, doğan güneşin ışıkları altında mücevher gibi parıldayan mermerden bir tapınağa varıyordu.

Gördüğü karşısında, **Psikhe** şaşırdı. Bu derece görkemli bir tapmak, insanlar tarafından yapılmış olamazdı.

— Mutlaka, diye düşündü, bu, **Olimpos** dağının tepesinde oturan ölümsüz tanrıların mimarı, Ateş tanrısı topal **Hefaistos**'un eseri olacak. Onunla sanat ve ustalık konusunda kimse boy ölçüşemez.

Bunun üzerine etrafına bakındı, fakat hiç kimseyi göremedi; çevresinde derin bir sessizlik vardı hiçbir insan izine rastlanmıyordu. Gitgide şaşırarak tapmağa yaklaştı ve mermer basamakları çıktı. Yukarıya varınca, altın yaldızlı kapının üzerinde kendi gölgesini gördü ve kararsız bir durumda, ne yapacağını düşünürken, kapı, rezeleri üstünde dönerek kendiliğinden açıldı.

Psikhe, tapmağa girdi. Kendini sütun ve dehlizlerle çevrili, mermer bir alanda buldu; derinden derine, şırıldayan bir çeşmenin tatlı sesi geliyordu. Yakındaki bir mermer geçidin açık kapılarından, yontulmuş sedirden, lâmbrili, gümüş ve ipek kaplamalı, gölge ve serinlik dolu salonlar görüyordu. Hava, ahenkli seslerle doluydu, tatlı fısıltılar onu kendi ismiyle çağırıyorlardı :

— **Psikhe, Psikhe**, gir, bunların hepsi senin!

Bunun üzerine, cesaret bulan **Psikhe**, sihirli saraya girdi. Bütün gün, içini dolaştı ve her adım başında yeni ve olağanüstü şeyler buldu. Daha kendisi bile isteklerinin farkında olmadan, esrarlı sesler onların her birini buluyor gibiydi. Karnı acıktı mı, onu en güzel yemeklerle dolu bir sofraya götürüyorlardı. Yoruldu mu, onu yumuşacık bir yatağa ve banyoya götürüp, en ince ipekliler giydiriyorlardı. Hava şarkı ve müzikle çalkanıyordu.

Psikhe, kendisine hizmet eden hayırsever varlıkları kaçırtmamak için bir sözcük bile söylemiye cesaret edemiyordu. Bununla beraber, sonunda sessizliği daha fazla sürdüremedi :

«Tanrıça mıyım, yoksa ölmek dedikleri şey bu mu?» diye bağırdı. «Ölüm'ün kapılarından geçenler de

hiçbir değişiklik duymuyorlar mı? Geçmişteki hataları için hiçbir ceza çekmezler mi? Canlarının istediklerini elde etmek için, istemeleri sadece yetiyor mu?»

Sesler, yanıt vermeden onu, kıymetli işlemelerle süslü yatağının bulunduğu odaya götürdüler. Dört yanda, lâmbrilerin üstünde, tuhaf tablolar, Tanrıların ve kahramanların öyküsünü, sarışın **Afrodit**'le harp tanrısı **Ares**'in **Apollon**'la, onun tarafından, hiçbir zaman solmıyan bir defne ağacı şekline sokulan peri kız **Dafne**'nin(*) aşklarını anlatıyordu. Aynı zamanda, genç tanrı **Dionisos**'un (**) kendi adasında bulup büyük üzüntüsü yatıştırılan **Anane** ve ölümlülerin en güzeli olan sevimli çoban **Adonis**(***) görünüyordu.

Böyle bir günde, bu kadar olağanüstü şeyler görmekten yorulan **Psikhe**, kendini yatağa attı ve uyudu. Fakat, uyku, göz kapaklarını henüz bağlamıştı ki, hafif bir sürtünme ile uyandı. Başının ucundaki perde, sanki orada birisi varmış gibi hışırdadı..

Korkudan baygınlık derecesinde, soluk bile almıya cesaret edemiyerek kımıldamadan durdu; bir ses onu ismiyle çağırdı :

— Psikhe, sevgilim, nihayet benim oldun!

İki kuvvetli kol vücuduna değdi, yanakları öpüldü. O zaman, uzun zamandan beri özlediği kimsenin nihayet geldiğini anladı. Mutluluğu içinde, onun kim olduğunu düşünmedi bile.. Kendini onun yanında duyması ve ağzından kendi ismini işitmesi ona yetti. Tekrar, uykuya daldı. Uyanınca, aklına ilk gelen şey, sesini gece karan-

---

(*) Dafne Tanrı Apollon, genç kız Dafneyi sevdi. Onu kovaladı. Dafne kaçtı. Tam yakalanacağı sırada annesinin duasıyla bir defne ağacı oldu. Apollon da kendisini yakalıyamadı.

(**) Dionisos Üzüm suları Tanrısı.

(***) Apollon ya da Adonis Tanrıça Afroditi seven gençlerden biridir. Bir yaban domuzu kendini öldürdü. Afrodit en büyük Tanrı Zeus'a yalvardı. Cehennemden dünyaya çıktı. Yılın üçte birini Afrodit'in yanında geçirdi. Adonis baharın ve gençliğin temsilcisi idi.

lığında duyduğu eşi oldu, fakat onu hiçbir yerde bulamadı. Bir gün önce ona hizmet etmiş olan görünmez varlıklar, bütün gün onunla beraberdiler. Fakat, düşündüğü her şeyin hemen yapılmasına ve onların bitmez tükenmez iyiliklerine rağmen, geçen geceyi hasretle özleyip sevgilisinin gelip gelmiyeceğini düşünmeye başladı. Teselli bulamadan, ıssız sarayın içinde dolaştı. Gün batınca, dairesine döndü. Umudu boşa gitmedi: eşi geldi, bundan sonra kendisinin ona ait olduğuna ve hiçbir şeyin onları ayıramıyacağına yemin etti. Fakat gün doğmadan önce onu tekrar yalnız bıraktı ve ancak geceleyin geldi. Yüzünü hiç göstermiyor, kendini ona hiç tanıtmıyordu. Bununla birlikte, **Psikhe** erini o kadar seviyor ve o derece inanıyordu ki, ona sırlarını sormayı hatırına bile getirmiyordu.

Böylece, günler ve geceler çabucak geçiyordu. Eşinin yokluğunda **Psikhe**, sarayda ve güzel bahçede, bol bol vakit geçirebiliyordu. Her gece, sevgilisiyle tatlı tatlı başbaşa verdikten sonra, yalnızlığın onun için ne önemi vardı?. Fakat, bir akşam, eşi, canı sıkkın bir halde geldi ve dedi ki :

— **Psikhe**, sevgilim, başımızın üzerinde büyük bir tehlike var, ben de, senin şefkatli kalbini üzecek bir dilekte bulunmak zorundayım.

Psikhe :

— Sevgilim, senin için ne yapmam ki! diye cevap verdi.

— Benim için canım bile vereceğini biliyorum. Fakat senden isteyeceğim şeye çok üzüleceksin. Çünkü kız kardeşlerinin gelip iletecekleri bir dileği geri çevirmen gerekecek.

— Kızkardeşlerim mi? Onlar benim bulunduğum yeri bilmiyorlar ki. Bilmeyince de, benden hangi yolda bir dilekte bulunabilirler?

— Şu anda, onlar, senin bırakılmış olduğun ıssız kayanın üstündeler. Seni bulacaklarını ya da ne olduğunu öğreneceklerini umuyorlar. Seni isminle çağırdıkları

ni, ses veren kayalardan duyduğun zaman sakın cevap verme.

— Ne dedin sevgilim, ablalarımın, benim artık yaşamadığımı sanıp acı içinde geri dönmelerini mi istiyorsun? Hayır, hayır sen o kadar kalpsiz olamazsın. Beni buraya getiren tatlı batı rüzgârına izin ver, ablalarımı da getirsin. Onlar da mutluluğumu görüp ihtiyar babama haber götürsünler.

— Ne istediğinin farkında değilsin, **Psikhe**. Kızkardeşlerin, deliliklerinden, yas elbiselerini neşe ile çıkardılar, acılarını unuttular. Sahte gözyaşları döküp babanın yaralı kalbini parçalıyorlar. O da artık bu işkenceye dayanamayıp, bir haber getirirler ümidiyle, onları, seni aramaya yolladı. Fakat onlar, hem yalancıktan üzüntü taklidi yapıyorlar, hem de dağda senin, güneşte beyazlaşmış kemiklerini bulmak dileğiyle dolaşıyorlar. Mutluluğuna tanık olsalardı; kalpleri haset ve kötüniyetle dolardı. Beni yalan yere itham edip, seni de, kim olduğu belirsiz eşin hakkında alaya boğarlar ve iğrenç bir canavar olup olmadığımı anlamak için, yüzüme bakmaya zorlarlardı. Halbuki **Psikhe**, benim sevgili eşim, şunu iyi bil ki, yüzümü gördüğün an, dünyada bir daha buluşmamak üzere ayrılacağız. Yüzümü ilk görüşün, onu sonuncu görüşün olacaktır. Onun için, yalvarırım sana, ey benim eşim, onlara cevap vermeyip benimle beraber kal!..

Bu sözleri işiten **Psikhe**, şaşırdı.

Eşinin, ablaları hakkında yanlış düşündüğüne inanç duymakla birlikte onu üzmek istemedi ve dedi ki:

— Peki, senin dediğin olacak sevgilim, dediğin gibi yapacağım.

Fakat, bütün gün, dağın sarp yamaçlarında dolaşıp onu çağıran ve beklediği avuntuyu götürmeden babalarının evine dönen ablalarını düşündü. Düşündükçe üzüntüsü arttı. Akşam olup, eşi gelince, onu gözyaşları içinde buldu. Boş yere teselli etmeye uğraştı. **Psikhe**, daha fazla ağladı:

— Babamın içini yakan acıları düşündükçe, neşem acıya dönüyor, dedi. Ablalarımı buraya bir defacık getirip onları saadetime tanık edebilseydim, bunu babama anlatırlar, o da, benim mutluluğuma sevinirdi. İzin ver, şu büyük evime şöyle bir baksınlar. Şevketlim benim, bunun kesinlikle hiçbir zararı olamaz.

— Dileğine boyun eğmek bana ne kadar pahalıya mal olursa olsun, reddedemeyeceğim **Psikhe**'ciğim. Fakat, bundan bir felâket gelmesinden korkuyorum. Benim hakkımda bir şey sorarlarsa, onlara cevap verme...

Bu sözler, **Psikhe**'nin kalbini sevinçle doldurdu. Kollarını eşinin boynuna dolayarak, ona teşekkür etti ve dedi ki:

— Sevgilim benim, ne dersen yapacağım. Çünkü Aşk Tanrısı **Eros** bile olsan, seni daha fazla sevemem.

BÖLÜM IV

Psikhe ertesi gün yalnız kalınca vadiye indi, ablalarının sesini duymak için dört yanı dinledi. Daha birkaç adım atmamıştı ki, başının üzerindeki çok yüksek bir kayanın tepesinden ismiyle çağrıldığım duydu:

— **Psikhe**, neredesin?

Genç kız, kalbi sevinç içinde:

— Ey tatlı Zefir (sabah rüzgârı), iyi Doğu rüzgârı, diye bağırdı, ablalarımı bana kadar getir!

Bu sözleri henüz söylemişti ki, tatlı bir esinti, kızkardeşlerini yavaşça dağın tepesinden kaldırdı ve onun yanı başına getirdi.

Boyunlarına atıldı ve onları öptü:

— Sevgili ablalarım, sizi gördüğüme ne kadar sevindim! Yeni evime hoşgeldiniz. Görüyorsunuz ki, sandığınız gibi, hiç de kötü muamele görmüyorum. Aksine, çok sevinçliyim. Bunu siz de göreceksiniz. Gelin, eve gidelim.

Ve ablalarının elinden tutarak, onları altın yaldızlı kapıdan geçirdi. Havada tatlı seslerin ahengi vardı. Büyük bir şölen hazırlanmıştı. **Psikhe**, onlara, sarayı gezdirerek, bütün servetini gösterdi. Sonra, en değerli ta-

kılarını önlerine sererek, beğendiklerini ayırıp, götürmelerini diledi.

Fakat, sarayının hiçbir köşesini onlardan saklamamasına karşın, gizli eşi hakkında hiçbir şey söylemedi. En sonunda ,ablaları meraklarını daha fazla saklayamadılar ve biri atılıp sordu:

— **Psikhe**, burada elbetteki yalnız başına yaşamıyorsun. Eşin nerede? Bize bütün zenginliğini gösterdin ama, sana burları vereni, hiçbir tarafta göremedik? Nerede o? Herhalde, bir ölümlü olmayıp, rüzgârların ve seslerin boyun eğdiği bir tanrı olacak. Yalvarırız sana, bize ondan sözet.

Psikhe, kocasının ihtarını düşündü:

— Eşim, yiğit bir avcıdır, diye yanıt verdi. Şimdi, dağda bayırda, çevik ayaklı geyiğin ardından at sürüyor. Yüzü tan kadar güzel, dudağının üstü de yalnız hafif bir tüy tabakası ile kaplı. Bütün gün avlanır, akşam olunca da, dönüp bana gelir.

Gece oldu. Bahçenin serin ve yeşil yollarına gölgeler uzandı. **Psikhe**, ablalarının, onu yeni sorularla sıkmadan gitmeleri gerektiğini düşündü. Bunun üzerine onları öpüp vedalaştı, kral babasına iyi haberler ve bol bol selamlar götürmelerini söyledi. Sonra, onları, tekrar kayanın tepesine götürmesi için, **Zefir**'i çağırdı.

Buraya kadar, iki kızkardeş, şaşkınlığın yükü altındaydılar. Fakat, kendilerini, tekrar, dağın sarp yamaçları üzerinde yalnız başlarına bulunca, kendi kısmetleriyle kızkardeşlerininkini kıyaslamak fırsatını buldular. Onun büyük odalarını gezmeden önce, kendi saraylarından memnundular. Şimdiyse o saraylar, arkada bıraktıkları güzellikler karşısında, kendilerine çok fakir görünüyordu. Yalnız kendilerini düşünen boş kalplerinde, şimdiye kadar küçük kardeşlerine hiçbir şey ayırmamışlardı. Şimdiyse onun mutluluğu içlerini kemiriyordu. Onların kendi benliklerine karşı hoşnutsuzluğa götüren **Psikhe** için de büyük bir kıskançlık duyuyorlardı.

Eve dönüp, kocalarından ve adamlarından saygı görmek fikri artık onlara hiçbir zevk vermiyordu. Kafalarında bir tek düşünce vardı: **Psikhe**'nin mutluluğunu bozmak için ne yapmalıydılar? Gönül meselesinden çıkan kıskançlık, her türlü sevgi duygusunu ve her türlü iyi düşünceyi yıkar. Bu hal, bir orman yangınının, hiddetine karşı koyan dev ağaçları tutuşturmasına benzer.

İki kızkardeşten biri:

— Küçük kardeşimizin bu denli yükselmesi ne kadar haksız ve ezici bir şey! diye bağırdı. **Psikhe**'ye yaldızlı sarayını armağan edenin yanında, kocam, bir dilenci gibi kalıyor.

— Benim ki de, onun tüysüz oğlanının yanında, seksenlik bir ihtiyar gibi kalıyor. Bak kardeşim, ikimizin de üzüntüsü bir. Birlikte uğraşalım, bizi yenmesi ve haksız zenginliğini koruması için, **Psikhe**'nin çok hünerli olması gerekecek.

— Hakkın var. Zenginliğini gözümüzün önüne sermek için, bizi sarayına bilerek, böbürlenerek çağırdı. Çabuk, bir hile düşünüp, sonradan görme tanrısallığını başına geçirelim onun.

Bunun üzerine **Psikhe**'nin mutluluğundan, babalarına hiç söz etmemeye karar vererek, onun karşısına çıktılar. Dağın yalçın ve hırçın kayalarında uzun zaman dolaşmış gibi, saçları karmakarışık, elbiseleri yırtık pırtıktı.

— Büyük kral, diye bağırdılar, getirdiğimiz kötü haberleri, sana nasıl söyleyelim? Kızkardeşimizi hiçbir yerde bulamadık ve onun en ufak bir izine de rastlamadık. Kâhin, yalan söylememiş olacak, belki de o, vahşi bir canavarla evlendi.

Bu acı sözler ihtiyarı kalbinden vurdu ve ruhundaki son ümit ışığını söndürdü. İnsanın kalbindeki ümit sönünce, yaşam da, onu terketmekte gecikmez. İhtiyar kral, kızları yüzünden öldü ve daha sonra, onlar da, babalarına karşı işledikleri cinayeti, hayatlarıyla ödediler.

Bakınız nasıl oldu:

Psikhe, yeşil vadisinde mutluluk içinde yaşıyordu. Birkaç kez, eşi, ablalarının, onun felâketine uğraştıklarını söylediyse de, o, canını sıkacak hiçbir şey işitmek istemiyordu. Sonunda bir akşam kocası dedi ki:

— **Psikhe**, ablaların yarın gene gelecekler. Bu sefer **Zefir**'in onları buraya getirmesini beklemeyecekler ve kendilerine karşı olan delice inanışları yüzünden dağın tepesinden boşluğa atlayıp kayaların dibine düşerek parçalanacaklar. Bırak, ne olurlarsa olsunlar. Bu, onların cinayetlerinin gerçek cezası ve bizim de sevgilim, biricik kurtuluş ümidimizdir.

Psikhe :

— Sevgilim, diye bağırdı, sana sevgim sonsuz olmasaydı, zulmün bu sevgiyi yokederdi. Elimde onları korumak olanağı bulunduğu halde, ablalarımın öldüğünü duyarsam, bütün mutluluğum yıkılmış olur. Biricik eşim, bizi bağlayan sevgi adına yalvarırım sana, kızkardeşlerimi buraya kadar getirmesi için **Zefir**'i onlara yolla.

O denli yürek parçalayarak ağladı, o kadar yalvardı ki, kocası bu kez de reddedemedi.

Ertesi gün, öğleye doğru **Psikhe**, kapıya vurulduğunu duydu ve koşup ablalarına kendisi açtı.

İlk seferde olduğu gibi, bu defa da, onları öpüp sarmalar diledi. Ablaları, gene dalkavukluğa ve tatlı sözler söylemeye başladılar. O da, bunlara kandı. Küçük kardeşlerinin kendilerinden şüphelenmediğini anlayınca, biri dedi ki:

— **Psikhe**, bize kocanın ismini söyle. Ölümsüz Tanrılar arasındaki yeri nedir ve niçin buraya bizi karşılamaya gelmiyor?

Psikho :

— Kocam, zengin bir tüccardır, diye cevap verdi. Gözlerinizin önündeki bu zenginliği oluşturmak için yıllarca çalışmış, alnını çevreleyen saçlar daha şimdiden ağarmaya başladı. Bugün, düzenli mallar satın almak için uzak bir kente gitti, güneş batmadan önce de dönmeyecek!

Sonra, ablaları kendisini başka sorularla sıkmadan, onları götürmesi için hemen **Zefir'i** çağırdı.

O akşam geldiğinde, **Eros'un** canı, her zamandan daha fazla sıkılıyordu. Ondan, ablalarını artık hiç görmemesini ve bir daha onu üzmeye gelecek olurlarsa, kayalarda parçalanmalarına engel olmamasını diledi. Fakat, **Psikhe'nin** kalbi, onların kötülüklerine inanmayacak kadar temiz olduğu için, bu konuda kocasının sözünü dinlemedi.

BÖLÜM V

İki kızkardeşin **Psikhe**'nin büyük evine ikinci kez gelişleri, onların içindeki hırsı büsbütün tutuşturmaktan başka bir işe yaramadı. **Psikhe**'nin şaşırmasından ve birbirini tutmaz yanıtlar vermesinden şüphelendiler. Kıskançlık nedeniyle, bu kardeş mutluluğunun, onun sırrına bağlı olduğunu anladılar. Her ne pahasına olursa olsun, bu sırrı öğrenmeye karar verdiler.

Biri :

— Tüysüz bir gençken bir ay içinde, yaşlı başlı, aksaçlı bir ihtiyar olan bu adam, gerçekten tuhaf bir koca dedi.

— Hakkın var kardeşim, **Psikhe**'nin içinde yüzdüğü mutluluğun sırrı bu olacak herhalde. Söylediği uydurma haberler, şimdiye kadar kocasını hiç görmediğini kanıtlıyor. Kalbinin kraliçesinden böylesine yüzünü saklayan bir adam, mutlaka, sevgisi, tanrılardan ve insanlardan gizli kalması gereken bir ölümsüzdür.

— Haklısın. Ölümsüzlerin sevdiği bir kadının kendisi ve çocukları da ölümsüz olurlar. Doğrusu kardeşim, **Psikhe**'nin, tanrılar sırasında yükseldiğini görmek, benim için dayanılmaz bir durum.

— Benim için de öyle. Bütün nimetlerin, içimizden en küçüğüne düşmesi, hiç de haklı bir bölüşme değil. Ona, kocasının yüzüne bakması için, bir masal uydurup anlatalım. Böylece, onları birbirlerine bağlayan tılsımı bozulmuş olur.

— Ona, bir canavarla evleneceğini söyleyen bilgeyi hatırlıyor musun? Gidip **Psikhe**'ye onun doğru söylemiş olduğunu öğrendiğimizi anlatalun ve bu kadar korkunç bir tehlikeden sakınması için yalvaralım.

Psikhe, kocasından, ablalarının kötülükleri dokunmadığı zamanda, **Zefir**'in onları, getirip tekrar evlerine götürmeye hep hazır olacağı iznini almış olduğu için, iki kızkardeş, kendilerini gene rüzgâra bıraktılar.

Ertesi gün, erkenden **Psikhe**, kapıda duyduğu inilti ve hıçkırık sesleriyle uyandı. Kötü bir haber getirmelerinden korkarak, koşup hemen ablalarına kapıyı açtı.

İkisi birden:

— Ah! Ah! Ne kara talihin varmış!.. Diye bağırarak, onun boynuna sarıldılar.

— Talihim kara mı? Kardeşlerim, ne demek istiyorsunuz? Ben halimden çok memnunum.

— Kalbinin temizliğinden, sen onu öyle zannediyorsun. Güvercin de, başının üstünde, bulutlarda dolaşan akbabanın, bu yüzden avı oldu.

— Güvercinle akbabadan sözetmekle ne demek istiyorsunuz? Haydi kardeşlerim, ağlamayın. Kocamın büyüklük ve iyiliği o derece ki, benim hatırım için, onun emriyle, bu zümrüt vadinin üstünden aşan rüzgârların sesi bile benim için daha tatlı oluyor.

— Kocan mı? Onun için kibar ve iyi dediğine bakılırsa, demek ki yüzünü gördün.

Ablalarının, onun sırlarını düşündüğünü görünce kızaran **Psikhe**:

— Hayır, diye cevap verdi. Gerçi yüzünü görmedim ama, çevresindeki herşey sevgisini belli ettikten sonra, bu[illegible] var?

— Ölümlü insanların kızlarıyla evlenerek, ancak, gece karanlığında, çirkinlikleri gizlenince onları ziyaret eden korkunç canavarlardan söz edildiğini hiç işitmedin mi? Kurbanlarını kandırıp, sihir ve hileleriyle onların çevresini görünüşte hep güzellikle süslerler. Sonra, bir gün, bırakıverirler. Evlendikleri kadınları artık beğenmedikleri için, havalardaki sihirli saray ve bahçeleri bir anda yok edip onları bütün utanç ve yalnızlık duygularıyla tanrıların ve insanların hakaretine bırakırlar. Kardeşim, senin iyiliğini isteyenlerin sözünü dinle, iş işten geçmeden önce kendini bu acıklı sonuçtan kurtar. Daha dün senden ayrıldıktan sonra ormanda yürürken, arkamızdan korkunç bir hayaletin geldiğini gördük. Bunun, seninle görüşmemize kızan kocan olduğunu anlayınca dehşet içinde kaçtık. Bizimle beraber gel de kaçalım.

Bu sözleri işitince **Psikhe** şaşırdı. Kocasının kızkardeşlerini görmesine zorla razı olması gerçekten tuhaf görünüyordu. Acaba, ablalarının dediği gibi, sahiden korkunç bir hayvanın avı mı olmuştu? Fakat, kocasının tatlı sözleri, sağlığına karşı gösterdiği sevgili özen ve onun çevresine verdiği güzellik, böyle bir şüpheyi yalanlıyordu.

— Sevgili kardeşlerim, diye cevap verdi. Hakkımda gösterdiğiniz ilgiye sevindim. Fakat böyle bir tehlike benim için doğru olamaz. Her ne kadar kocamın yüzünü hiç görmedimse de, şu odalar ve şu en güzel bahçeler, onun sevimli ruhunun aynasıdır. Ben, eşimin ne kadar sadık ve dürüst olduğunu biliyorum.

— Öyleyse niçin senden yüzünü saklıyor? Eğer bizimle beraber kaçmak istemiyorsan, hiç olmazsa bu gece kocan gelince, bunu öğren. Ona bir defa bakınca, bizim doğru söylediğimizi anlayacaksın. Ve eğer garip bir rastlantı sonucu olarak, bizim söylediğimiz gibi çıkmazsa, bir kere bakmaktan ne zarar gelir?

Psikhe, onları dinledi ve bu kandırıcı sözler, kendisinin kocasına karşı olan güvenini sarstı. Kötü kalpli

insanlar, işkence çektiren şüphe tohumlarını, saf bir ruha, çok kez böyle serperler...

Yeşil koruluktaki küçük kuş, avcının tuzaklarını nasıl bilemezse, sevgi dolu masum kalbiyle **Psikhe** de ablalarının kötü niyetinden şüphelenmek olanağından yoksundu.

İki kızkardeşe gelince, hilelerinin başarılı olması onları son derece sevindirdi ve **Zefir** kendilerini dağın tepesine bıraktığı zaman sevinçlerini daha fazla tutamayarak, birbirlerine sarılıp oynamaya başladılar.

Psikhe, onların öğütlerini dinledi, o gece, kocasının yüzüne bakmaya karar verdi. Bir iskemlenin altına, yanan bir şamdan koyup, planı anlaşılmasın diye de üstünü tülle kapladı. Sonra, yapacağı işin korkusuyla titreyerek, yatağına uzandı. Kocası, her zamanki gibi, aynı saatte geldi. Onu öptü ve tatlı tatlı konuştu. Fakat, eşi onu kucakladıkça, Psikhe ürperdi, konuşurken de, kelimeler dudaklarından, zorla çıktı. Sonunda, kocası uyudu. Nefesi, uykusu sevimli rüyalarla dolu olan masum bir çocuğunki gibi temiz ve sessizdi. Bunun üzerine, **Psikhe**, karanlıkta, ses çıkarmadan kalktı ve gizlediği yerden, şamdanı usulca aldı. Sonra ayaklarının ucuna basarak geri geldi... Işık yüze daha hafif vursun diye, onu, uyuyan adamın başının üzerine kaldırdı ve hevecandan nefesi duracakmışcasına, eğilip baktı. Kalbi şiddetle çarpıyor ve damarlarındaki kanı kaynıyordu. Onu daha yakından görmek için eğildiği zaman, bayılacağını sandı. Çünkü, orada derin bir uykuya dalmış olan adam, karşılaşmak düşüncesiyle tirtir titrediği korkunç canavar değildi. Bu, ölümsüzlerin en genci, en güzeli olan, kudretli **Aşk Tanrısı Eros**'tu. Saçlarının altın kıvrımı, yaz güneşinin denizdeki parıltısına benziyordu. Vücudu, köpüklü dalgalar kadar beyazdı, omuzlarından çıkan güçlü iki kanat, gökkuşağı kadar parlaktı. Yanında, okları ve okluğu vardı. Şamdanın ışığı uykusunu etkiledi, döndü ve dudakları **Psikhe**'nin ismini mırıldandı. Bunun üzerine **Psikhe**, hafifçe haykırarak onun yanına diz

çöktü. Okluğun içine dağınık biçimde konmuş olan bir okun ucu, kolunu çizdi. Zehir, bir ateş nehri gibi damarlarına yayıldı ve kalbini tutuşturdu.

Eğilip onu dudaklarından öptü. Elindeki şamdan, sarsıldı ve ateş gibi bir yağ damlası, genç tanrının omuzuna düştü. Sıçrayarak uyandı ve üzerine eğilmiş olan **Psikhe**'yi gördü.

— Talihsiz kız! Zavallı **Psikhe**, ne yaptın? diye bağırdı. Demek bana inanmadın, bütün mutluluğunu kime borçlusun?

— Şevketlim! Şevketlim, affet beni! Kendi gözlerimin tanıklığıyla, ablalarımı, senin, onların korktuğu canavar olmadığına inandırmak istedim.

— Akılsız kız! Kuşkunun aşkı kaçırdığını bilmiyor musun? Bana ilk bakışının son bakış olacağını, sana söylememiş miydim? **Afrodit** bana, seni okumla vurup, iğrenç bir hayvana âşık olmamı emrettiği zaman, ben seni korkunç bir felâketten kurtardım. Onun emirlerini yapacağım anda, zariflik ve güzelliğine yenilerek, seni kendime eş olarak seçtim. Buna lâyık olduğunu ispat etmiş olsaydın, annem ve göyüzündeki büyük tanrılar, beni affedeceklerdi. Sana ölümsüzlük verecekler ve sen de benimle, sonsuzluğa kadar gökyüzünün güzellik cennetleri içinde yaşayacaktın. Şimdi, her şey bitti. Seni bırakıp ayrılmam gerek.

— Ah Şevketlim! Hatam çok büyük, fakat seni seviyorum ve ruhum senindir. Bir gün, seni tekrar bulmak için, eğer bütün dünyayı dolaşmak ve insanların en adaletlilerinin köleleri olmak gerekiyorsa, razıyım. Sevgili kocacığım, bana, her ümidin kaybolduğunu söyleme sakın!

Eros, bir müddet sustu. **Psikhe**'nin sözlerine inanıp inanmayacağını bilmiyordu. Cevap verdi:

— Bir tek yol var. Ancak o yoldan, o da, cesaretinin, inancından üstün olması şartıyla, bana tekrar varabilirsin. Bu deney ve acının, uzun ve zahmetli yoludur. Toprakla gökyüzü sana karşı elbirliği edecekler. O zaman

göreceksin ki, ölümsüzlüğü kazanmak o kadar kolay olmayacak. Sana bütün gücümle yardım edeceğim. Çünkü, kendi başına bırakılırsan, halsiz düşer ve yollarda mahvolursun. İleriye atacağın her adım için, sana, iki fazla adıma yetecek gücü vereceğim. Şimdi artık hoşçakal. Sana daha çoğunu söylemeyeceğim gibi, artık yanında da kalamam. Hoşçakal.

Eros kayboldu. **Psikhe** düşüp bayıldı. Artık yaşam bile onu bırakmış gibi, uzun süre, hiçbir şey görmeden ve hiçbir şey işitmeden düştüğü yerde kaldı...

Öte yandan, iki kızkardeş, iğrenç kötülüklerinin sonunu ateşli bir sabırsızlıkla bekliyorlardı. **Psikhe**'nin ruhuna atmış oldukları şüphe, yemişlerini verip, küçük kardeşleri kocasının sözünden çıkacak olursa, mutluluğunun bir rüya gibi dağılacağını çok iyi biliyorlardı. Fakat, rüzgârlara komuta edenin hiddetinden korktukları için, onları o zamana kadar vadiye götürmüş olan **Zefir**'e kendilerini emanet etmeye cesaret edemiyorlardı. Saraylarında endişe ile dolaşıyorlar, salondan salona gidip gelerek, merak içinde, pencerelerden dışarıya bakıyorlardı. Çünkü, talihsiz **Psikhe**'nin, felâketi içinde, gelip kendilerinden yardım dileneceğini umuyorlardı. Onlar için, kardeşlerini hakaretle kovup, cezalanmış gururunu acı alaylarla ezerek, ona kapılarını kapamaktan daha büyük bir zevk olamazdı.

Bütün gün beklediler Psikhe gelmedi. En sonunda, ayrıldılar ve her biri yatmak için kendi dairesine çekildi. Boğucu bir sıcak vardı. Büyük kız, bir türlü uyuyamadan yatağında dönüp duruyordu. Sonunda kalktı, pencereye yaklaşarak perdeleri açtı ve bir an, yıldızlı göğe baktı. Sonra sıcak alnını serinlettiği için gidip tek-

rar yattı. Tam uyurken, pencereden giren ışıkla kendisi arasından bir gölgenin geçtiğini gördü. Gözlerini açtı ve kalbi şiddetle çarpmaya başladı. Ay ışığının ince telleri arasında, kudretli Aşk Tanrısı **Eros**'u görmüştü. Bir yandan altın yayına yaslanıyor, diğer taraftan, parlak gökyüzünde siyah bir gölge çiziyordu. Yüzü gölgede kalıyordu ama, keskin bakışları, hareketsiz ve korkudan titreyerek kendisine bakan kadının kalbine işliyor gibiydi. Bununla beraber, onunla, yalancı bir sessizlikle, sevimli bir sesle konuştu:

— Ey kadın, bütün ölümlü insan kızları arasından seçtiğim, kardeşin **Psikhe**, bana karşı kusurlu ve sadakatsiz davrandı. İşte bunun üzerine, ben de seni sevmek istiyorum. Gel onun yerine sen, konağımın kraliçesi ol. Sana ölümsüzlük vereceğim. Şu anda, **Zefir**, seni sarayıma götürmek için bekliyor.

Bu sözleri söyledikten sonra gözden kayboldu. **Psikhe**'nin gözden düşmesini düşünüp, kalbi şeytanca bir sevinçle dolan kadın, karanlıkta kalktı, en zarif elbisesini giyip, en değerli ve en parlak taşlarını taktı. Kocası olan prense bir kere bile bakmadan, dağa tırmandı ve yalnız başına, tepede dimdik durarak, hafifçe **Zefir**'i çağırdı:

Ey **Zefir**, tatlı batı rüzgârı **Zefir**! Götür beni sevgilime, götür beni.

Sonra, daha fazla beklemeden, kendini, cesaretle boşluğa attı. Fakat altındaki hava direnmedi; kötü kadın, korkunç bir çığlık atarak ve gitgide hızlanıp, gitgide daha derine düşerek, kayalara çarpıp parçalandı.

Dört yandan gelen akbabalar, etini yemek için üstüne üşüştüler.

İkinci kıza gelince, tanrı, ona da görünüp, tatlı bir sesle aldatıcı sözler söyledi. O da, yalnız başına dağa gitti ve ertesi sabah, ablası gibi, onun da kemikleri, kayalarda beyazlaşmaya başladı.

BÖLÜM VII

Psikhe, ayılınca, şaşkın şaşkın etrafına bakındı. Gözlerinin önündeki gösteri ona hiç de yabancı gelmiyordu ama herşey ne kadar değişmişti. Ormandaki ağaçlar hafif hafif dallarını sallıyor ve sabahın şen ışıklarında birbirlerine sırlarını fısıldıyorlardı. Çitlerdeki kuşlar sevinç şarkıları söylüyorlardı. Gök mavi, çimen yeşildi. Yeryüzü yaz güneşi altındaydı. Fakat **Psikhe,** içyüzünü bilmediği bir üzüntüyle doğruldu. Üzerinde, bir an için unuttuğu, uyandığı zamansa yeniden anımsadığı felâketin belirsiz gölgesi dolaşıyordu. Elbiseleri kırağıdan ıslanmış olduğu için, önce nerede olduğunu anlamadı. Bunun üzerine alışık olduğu çevreye bakınca, yeşil ağaçlıklı yolu tanıdı. Fakat tepesini süsleyen saray kaybolmuştu. Birdenbire, bir şüphe yüzünden mutluluğunun yıkıldığı o geceyi hatırladı. Bunun üzerine, yere yıkılıp hıçkırıklarla sarsıla sarsıla, ölümü çağırdı. Fakat biraz sonra, ağlamaktan yorulunca, biraz rahat etti ve kocasının, ona söylediklerini hatırladı. Onu tekrar bulması için uzun zaman dolaşması ve acı çekmesi gerekiyordu. Binbir üzüntüyle dolu dünyayı tek başına gezmek düşüncesi, her ne kadar dizlerini büküp, kalbini korkuyla doldurduysa da, bir saniye bile gecikmeden yola koyulmaya karar verdi.

Karanlık ormana dalıp yürümeye başladı. Güneş, çam ağaçlarının arkasına saklanıyor, keçi yolunun üze-

rine, meşelerin korkunç gölgeleri vuruyordu. Bu gölgeler, vahşi bir hareketle uzanıyor, geçerken, onu yakalamak isteyen kollara benziyordu. Kalbi çarparak, hızlı hızlı yürüdü ve sonunda dağın sarp yamacına vardı.

Taşlar, onun nazik ayaklarını eziyor, böğürtlenler bedenini acımadan hırpalayıp yırtıyor, fakat o, kayalık yolda, binbir acıyla ilerlemekten vazgeçmiyordu.

Sonunda keçi yolu biraz daha düzgünleşti ve hafif bir iniş'le ovaya doğru inmeye başladı. Ekilmiş bahçeler ve sevimli otlaklar arasından, bir ırmak, geniş dirseklerle denize doğru akıyordu. **Psikhe**, karşı kıyıda, mavi dumanları göğe yükselen bacalar gördü. Ağaçların gölgeleri kırlara uzanmaya ve çimen de batan güneşin ışıklarıyla parıldamaya başladığı için, adımlarını sıklaştırdı. Barınacak bir yer bulmak için, gece olmadan önce daha geniş kırları geçmek ve gümüş nehri aşmak gerekiyordu.

Kıyıya gelince, bir geçit bulmak umuduyla sağa sola bakındı. Fakat umduğunu bulamadı. Bunun üzerine, bütün cesaretini toplayarak, tanrılara dua etti ve ırmağa girdi.

Ama, uzun süreden beri bir şey yememiş olduğu için, açlıktan gücünün düştüğünü anladı. Her adımda gücü biraz daha azaldı, su biraz daha derinleşti ve biraz daha soğudu. Sonunda daha fazla tutunamıyarak, kendisini, hızla akan suya kaptırdı. İmdat istemek için de haykırdı:

— Ey Aşk Tanrısı, acı bana. Bir gün, sana gene kavuşabilmem için, ölümden kurtar beni!

Sulara dalıp kaybolacağı anda güçlü bir kol onu yakaladı ve karşı kıyıya koydu. Bir süre, kendine gelmeye çalışarak, baygın kaldı. Gücü gene yerine gelince, yanıbaşından kulağına tatlı sesler geldi.

Gözlerini açtı ve bir söğüt ağacının altına uzanmış olduğunu gördü. Aynı ağaca, garip bir çalgıcı yaslanmıştı. Başı, omuzları ve kollarıyla bir insana, fakat ince bacakları, çatallı ayakları, boynuzları ve kuyruğuyla bir

keçiye benziyordu. Burnu geniş, yassı ve kısa, kulakları sivriydi. Saçları karmakarışık bir halde omuzlarına dökülüyordu. Bir pars derisi giymiş, kamış bir kavaldan tatlı sesler çıkartıyordu (*).

Bu olağanüstü yaratığı farkedince, **Psikhe** çok korktu. Fakat, karşısındaki, onun kendisine baktığım görünce, çalgısını çalmaktan vazgeçti ve ona gülümsemeye başladı. Gülümsediği zaman da yüzünde o kadar çok kırışık oluyor, uçuşan saçları arasından gözlerini öyle sevimli sevimli kırpıştırıyordu ki, bu adam, en üzüntülü alınların bile kırışıklarını yok ederdi. Kavalıyla acayip bir oyun havası çalıp, boru gibi cılız bacaklarıyla onun çevresinde sıçramaya başlayınca, **Psikhe**, bütün üzüntüsüne rağmen, kahkaha ile gülmeye başladı. Gitgide hızlanan bir ahenkle, gitgide başdöndürücü oynayışıyla gidip geldi. Sonunda, kavalından, kulak tırmalayan son bir ses çıkardı ve delice bir sıçrayıştan sonra, kendini çimenlerin üstüne, **Psikhe**'nin ayaklarına attı. Ona :

— Güzel çocuk, yanaklarına tekrar kan getirmeyi başardım mı? Yoksa, soğuğu ve ümitsizliği kovan delice dansa yeniden başlayayım mı? dedi.

— Gerek yok, şen canavar. O kadar güldüm ki, hâlâ sarsılıyorum. Fakat, söyle bana, sen ki, tehlikede olan yolcu kadınları kurtarıp, kavalın ve düzensiz danslarınla onlara üzüntülerini unutturuyorsun? Kimsin sen?

— Ben ormanların ve uçsuz bucaksız otlakların tanrısıyım. Sürülerinin bollaşmasını çoban benden diler, avcı, bereketli bir av günü için bana yalvarır. Akşamları, ay çıkıp, gökyüzü yıldızlarla parıldamaya başlayınca, kavalımı alır, derin ormanın koyu gölgesinde şarkılarımı çalarım. Bu müziği işitince, dere daha yavaş mırıldanır, yapraklar havada, ahenkli bir sesle fısıldaşırlar. Su tanrıçalarıyla periler sıkılganlıklarını unuturlar ve ağaç perileri gizlendikleri yerlerden çıkarlar. O zaman, insanların gözleri açılır ve gümüş nehir boyunca, sığırt-

(*) Bu çalgıcı, keçi tırnaklı **Tanrı PAN**'dı.

maçlar, keçi sürücüleri ve küçük çobanlar, akşamın tatlı serinliğinde, yeşil çimenler üstünde, perilerle el ele dansederler. Pencereden bakan şair:

— **Pan**'ın kavalı ne sihirli sesler çıkartıyor! diye bağırır...

Fakat, ağır fırtına bulutları gökyüzünde koşuşmaya ve yağmurlardan taşan seller, denizler gibi akmaya başlayınca, ben de çevik adımlarla, orman, vadi ve buzlu tepelerde koşmaya başlarım. Kemik tırnaklı ayaklarımın kayalardaki takırdısı, insanların kulaklarında gökgürültüsünün çatırdısı gibi, kavalımın deliklerine çarpan rüzgârın çıkardığı yüksek ıslıklar da, kasırganın vahşi sesleri gibi yankılar uyandırır. Borular, askerleri silah başına çağırdığı zaman, ben, fırlayıp savaşın ortasına atlarım. Borazandan çok, benim kavalımın sesi duyulur. O zaman, okçu okunu yere atar, mızrakçının kolu halsiz bir biçimde yanına düşer ve **Pan**'ın kavalının sesini işittikleri için, ruhları korkuyla dolar.

Psikhe, kaçmak ister gibi bir harekette bulununca:

— Korkup benden kaçma, ey güzel kadın, sana herhangi bir kötülük yapmak istemiyorum, diye ekledi. Benden daha kudretli tanrılar, bana teke ayakları, boynuzları ve kuyruğu verdiler. Bununla birlikte, kalbim iyilikle doludur. Öyle olmasaydı, seni ırmaktan çıkarmazdım.

Şen tebessümüyle yeniden gülümsedi ve yüzü, hafif bir rüzgârla dalgacıklanan göl suları gibi kırıştı.

— Bana kim olduğunu ve sana ne gibi bir yardımda bulunabileceğimi söyle.

Bunun üzerine **Psikhe**, ona, başından geçenleri anlattı. Bittiği zaman, **Pan** bir süre konuşmadı, sonra, gözlerini ona dikerek :

— Demek ki, sen kudretli tanrı **Eros**'u arıyorsun, öyle mi? dedi. Güzel kadın, sana yardım etmek isterdim ama, elden giden aşkı gene ele geçirmek zordur. Bir ölüye yeniden hayat vermek, kuşku yüzünden kaçan aşkı geri getirmekten daha kolaydır. Onu nerede aramam

lâzım geldiğini ve nasıl hareket etmem gerektiğini bilmediğim için, sana hiçbir yardımda bulunamam. Fakat, yoluna devam edersen, geniş orman ve otlak bölgeleri aştıktan sonra hepimizin anası olan, kudretli toprak tanrısı **Demeter**'in eşsiz buğday tarlalarına ve tapınağına varırsın. O, büyüyen buğdayın sırlarını ve mevsimleri geldiğinde meyvaların nasıl olduklarını bilir. Kızı **Persephone**'a olan sevgisi yüzünden sana acıyacaktır **Hades**, onun kızını, cehennemin ecesi yapmak için, çiçekli kırlardan kaçırıp, toprağın derinliklerine sürükledi. Ölüm tanrısının karısı olduğu için, bu genç kadıncağızın, kocasıyla birlikte, aylarca, karanlık gölgeler ülkesinde kalması gerekiyor. Bütün yeryüzü de onun yokluğuna ağlıyor. Mezarının üzerine ağaçlar, yapraklarını, gözyaşları gibi serpiyorlar ve çıplak dallarının arasından geçen rüzgâr, acıklı bir yas havası çalıyor. Ama ilkbahar gelince **Persephone**, annesinin yanına döner. Onun yaklaştığını gören toprak en parlak elbisesini giyer, kuşlar dönüşünü kutlamak için en kıvrak şarkılarını söylerler. Onun öpüşüyle badem ağacı pembe pembe çiçekler açar, ayaklarının bastığı her yerde, çuha çiçeği, menekşe ve Cennet meyvası açar. Dediğim gibi, **Demeter**'in toprağına git. Eğer sevdiğin erkek yeryüzündeyse, o sana, onu nerede araman gerektiğini söyler. Eğer ona ulaşmak için, karanlık ölüm nehrini geçmek gerekiyorsa, kızı **Persephone** sana yardım eder.

Pan, ona geceyi geçirecek bir ev bulabileceği köye giden keçi yolunu gösterdi. Bu iyilik nedeniyle **Psikhe**, ormanların korkunç tanrısının iyiniyetli gülümsemesiyle kalbi neşe dolu olarak yola koyuldu.

O gece, bir çobanın kulübesinde uyudu. Sabah olunca çocuklar ona yolunu gösterdiler. Kapının eşiğinde ayakta duran çobanın karısı, el sallayarak uzaklaşan güzel kadına, gözleri yaşla dolu baktı. Kendi kızlarını düşünerek, bu kibar yolcu kadına acıdı ve içi sızladı. **Psikhe**'nin güzel yüzü, çobanın kulübesine öyle bir nur saçmıştı ki, onu bir zaman unutamayacaklardı.

BÖLÜM VIII

Böylece **Psikhe**, bazen aç, bazen de yıkılacak kadar yorgun kalarak yoluna devam etti. Yırtık elbiseleri, kanayan ayakları, rastladığı kaba adamların kendisiyle alay etmelerine neden oluyordu. Fakat o, bu edepsizce şakalara aldırmıyordu. Ona uzaktan en çok gülenler, **Psikhe**, yanlarından geçerken, çok kere kaba arkadaşlarına, susmalarını ilk hatırlatanlar oluyordu. Çünkü, sabah güneşinden daha güzel ve gece yıldızlarından daha parlak olan yüzünü gören kötü kalpliler, işledikleri günahlarından korkuyorlar ve hastaların başuçlarında bekleyenler de, kalplerine direncin girdiğini duyuyorlardı.

Sonunda **Pan**'ın ona söylemiş olduğu gibi **Demeter**'in tapınağının bulunduğu eşsiz buğday tarlalarına vardı. Biçme zamanı başlamak üzereydi. Vadi başakla doluydu, kara ağaç fidanlarının yüksek dalları altında, tepelerin bayır kısımında, erguvan renkli üzümler, ağır salkımlar halinde sarkıyordu. **Psikhe**, tapınağa yaklaşırken, oradan bir orakçı grubunun çıktığını gördü. Genç erkek ve kızlar, bir topluluk halinde ilk ürünlerini tapınağa bırakmış, neşeyle tarlalarına dönüyorlardı. Onlar geçerken, **Psikhe**, sıkılarak kenara çekildi, fakat ona önem vermediler bile, yalnız, paramparça elbiselerine ve yara içindeki ayaklarına hayretle baktılar. Onlar, gözden kaybolup, cıvıltılarının şen sesi ve kahkaha-

ları patika boyunca artık duyulmaz olunca, **Psikhe** tapınağa girmeye karar verdi. İçerisi karanlık ve sessizdi. Mihrabın önüne, buğday demetleri ve erguvan renkli üzüm salkımları konmuştu. Yer, orakçıların ellerinden düşmüş buğday ve meyve taneleriyle doluydu. Loş bir köşede **Psikhe**, tapınak bahçesinin süpürgesini gördü. Süpürgeyi alarak yerleri süpürdü. Sonra, mihrabın basamaklarına çıkarak, ellerini uzattı ve dua etmeye başladı:

— Ey hepimizin Ana'sı, kudretli Toprak Tanrıçası **Demeter**! Sen ki, bize, altın yaldızlı ürünü dağıtıyorsun, erguvan renkli üzümü lezzetli bir suyla dolduruyorsun. Suçlu bir ölümlüye acı. Kızın, temiz **Persephone**'nin aşkı için, bana yardım et. Eşim **Eros**'u uçsuz bucaksız toprağın bir köşesinde mi bulacağım, yoksa onu, karanlıklar beldesinde mi aramam gerektiğini söyle bana.

Psikhe böylece yalvardı, sonra yanıt bekledi. Fakat, tapınağın içi gene sessiz ve karanhk kaldı. Mahzun mahzun geri döndü ve başını bir sütuna dayayarak ağlamaya başladı. Uzun zaman yürümekten ve güneş doğduğundan beri hiçbir şey yememekten bitkin halde, yere yıkıldı. Yavaş yavaş hıçkırıkları dindi ve uyudu.

Ve uykusunda şöyle bir düş gördü: Tapınak artık karanlık değildi, tatlı bir ışık her köşeyi aydınlatıyordu. Bu ışığın nereden geldiğini anlamak için çevresine bakınırken, mihrabın basamaklarında, yeryüzü kadınlarından daha güzel ve daha heybetli bir kadının belirdiğini gördü. Esmerleşmiş altın rengindeki elbisesi, ağır kıvrımlarla ayaklarına kadar iniyor, koyu kırmızı haşhaştan bir çelenk başını süslüyordu... Olgun yaz buğdaylarına benzeyen saçları, kalın örgüler halinde göğsüne düşüyor ve Tanrıça, çift saplı geniş bir orağa yaslanıyordu... Sevdiklerini kaybedip, üzüntünün ne olduğunu anladığı ve insanların kalbindeki acıları okuyabildiği için, büyük ve güzel gözleriyle **Psikhe**'ye tatlı tatlı baktı:

— **Psikhe**, dedi. Duanı işittim. Ne kadar sıkıntı çektiğini biliyorum. Çünkü, bütün kalbimle sevdiğim çocu-

ğumu bulmak için, ben de senin gibi, yeryüzünde uzun süre dolaştım. Tanrıların dileği üzerine, günahının cezasını hiç durmadan taşıyarak, sen de dolaşacaksın. Sana yalnız şunu söyleyebilirim: Doğduğun yerden gitgide uzaklaşarak, dik dağlar ve köpüklü seller aşacaksın. **Zeus**'un (1) karısı herşeyi gören **Hera**'nın (2) tapınağına varmadan önce, cesaretinin kırılmamasına dikkat et. Eğer seni beğenirse, sevgilini nerede arayacağını, sana o, söyler.

Hayal kayboldu ve **Psikhe** uyandı. Tapınak karanlık ve soğuktu, fakat o, büyük ve güzel gözleri merhametle dolu görkemli **Ana**'nın hatırasını kalbinde en değerli bir hazine gibi sakladı ve içi cesaret ve güç dolu olarak tekrar yola koyuldu.

Yolculukta çektiği zahmetleri anlatmak uzun sürer. O, bir dağ tepesinden **Hera**'nın kocaman tapınağını görmeden önce, gökte ay, birçok defa doğdu ve battı. Dağdan indi, tapınağın eşiğine vardı. Mermer basamakları çıkarken, yüzü her zamankinden güzel olduğu için, yolunun üstündeki insanlar kenara çekildiler. Artık felâket içindeki bir kimse gibi titremiyor, aksine, ayakları iyiliksever toprakta sertleşmiş insanların ahenkli adımlarıyla yürüyor ve bakışında, gökyüzündeki rüzgârların canlandırdığı alev parlıyordu. Kalbi ona, kazandığını söylüyordu. Yolun türlü zorluklarına, hiç sesini çıkarmadan katlanmıştı. Bütün varlığıyla dilediği şey, **Hera**'nın onu beğenip, kocasını geri verecek olan sınavları başarmasına izin vermesiydi.

Kapıdan içeri girdi ve mihrabın önünde durarak, Tanrıçaya dua etti:

— Ey **Hera**! **Zeus**'un sağındaki altın tahtında oturan Tanrıça! Ey, sen ki, düğün meşaleleri yanınca gelin

(1) Zeus : Yunan Tanrılarının babası, Dünya egemeni.

(2) Hera : Zeus'un karısı, Olimpos Dağı'ndaki Tanrıçaların en büyüğü.

ile güveyi evlerine götürür ve onların evlenmelerini takdis edersin. Yardım et bana, eşimi nerede bulabileceğimi söyle bana... Uzun zaman yürüdüm, keder bardağını sonuna kadar içtim, bitirdim, ama kalbimde, bana sevgilimi geri verecek olan ödevi yapacak gücü bulurum.

Tanrıçanın, büyük ve bembeyaz anıtının önünde başını eğerek, böylece dua etti. Ve konuşurken, onun, fildişi tahtından kalktığım görür gibi oldu. Bu, heybetli ve eşsiz derecede güzel bir kadındı. Elbisesi, batan güneşin ışığıyla aydınlanmış bulutlara, tülüyse, dağları saran sise benziyordu. Başında bir altın taç vardı, ayaklarının dibinde şimşek, oyun oynuyordu. **Psikhe**'yi, ruhunun en derin noktalarına kadar işleyen bir bakışla süzdü:

— **Psikhe** dedi. Duanı işittim. Doğru söylediğini biliyorum. Çünkü ben, her şeyi bilen ve benden de hiçbir şey saklamayan Zeus'un karısıyım. Senin, uzun süre yürüdüğünü ve insanların kötülükleri yüzünden çok acı çektiğini bilmiyor değilim. Fakat, eşine tekrar kavuşmadan önce, seni, daha zor sınavlar bekliyor. Acımaz Aşk Tanrıçası köpükten doğma **Afrodit**'in tutsağı olmak gerek. Seni bağışlayıp, oğlu **Eros**'a ve insanların sana uzun süreden beri taktıkları ölümsüzlük niteliğine hak kazandığını açıklamadan önce seni denemek için, sana, gücünün yetmeyeceği derecede ağır işler yükleyeceğ. Eğer onun öfkesini yenecek olursan ölüm de yenilmiş olur ve ondan sonra da seni eşinden hiçbir şey ayıramaz. Onun için git, onu, sarayının bulunduğu, deniz kıyısındaki zümrüt vadide bul. Ve unutma ki, tanrılar, ufak da olsa, kendilerine verilmiş olan gücü boşa harcamayanları yüz kat çok korur ve kutsarlar.

Bu sözleri söyledikten sonra, hayal, yavaş yavaş kayboldu. **Psikhe**, solgun ve beyaz anıtın karşısında yalnız başına kaldı. Geriye döndü ve sessizce tapmaktan dışarı çıkarak onu denize ve **Afrodit**'in zümrüt vadisine götürecek olan yolu tuttu.

BÖLÜM IX

Günlerce yürüdükten sonra, **Psikhe**, sonunda, uzaklarda denizin mavi dalgalarını gördü. Kıyıya inen vadiyi geçti. Neşeli dalgalar, çalkalana çalkalana gelip kumsalda parçalanıyorlar, tatlı batı rüzgârı ağaçların yapraklarını keyifli keyifli sallıyordu. Tanrıçaların en güzeli olan, köpükten doğma **Afrodit**, altın tahtına oturmuş, burada hüküm sürüyordu. Beyaz kollu perileri, etrafında dansediyor ve güzelliğini en güzel şarkılarıyla överek onu güllerle süslüyorlardı.

— Ey **Afrodit**, köpükten doğma Aşk Tanrıçası, sen, **Zaman**'ın ölümsüz kızlarının en güzelisin. Altın saçlı saatler, geçerken seni öpüyorlar ve ahenkli dönüşlerini yaparken mevsimler, seni süslüyorlar. Senden önce, herşey, alev ve karışıklıktı. Sen gelince, yaratıklar birleşmeye çalıştılar, toprak çiçeklerle kaplandı, dallarda bülbül, eşine şarkı söylemeye başladı ve delikanlıyla genç kız, ayın soluk ışıkları altında, ormana daldılar. Gülümseyişin, güneşin sulardaki aksine benziyor, fakat bakışının parıltısı, şimşeğin göz kamaştırıcı ışığını andırıyor. Sen geleneklerinin kıskanç bekçisisin, seni hor görenlerin kalplerini parçalarsın; onun için herkes sana tapı-

yor. Doğuda, batıda, güneyde, kuzeyde, insanlar sana her zaman saygı besleyecekler. Ey bin isimli Tanrıça!..

Birdenbire, periler, **Psikhe**'yi gördüler. Çığlıklar atarak ona doğru koştular. Ve onu, güllerden yapılmış bir zincirle bağlayarak ,tahtın önüne sürüklediler.

— Bir tutsak! Bir tutsak! diye bağırdılar. Ey kraliçe, ölümlü bir kadın, senin kutsal vadine girmeye yeltendi. Ona ne ceza vereceksin?

Psikhe, titreyerek, tahtın önünde diz çöktü. Tanrıçanın kızgın bakışının kendisine çevrildiğini ve öfkesinin, onu, kalbinin en derin noktalarına kadar tutuşturduğunu hissettiği için, başını kaldırmaya cesaret edemedi:

— Buraya niçin geldin, **Psikhe**? Sana, uzun zamandan beri acımama artık olanak kalmadığını bilmiyor musun? Güzelliğin, insanları bana karşı olan görevlerinden caydırdı ve senin tarafından baştan çıkarılan öz oğlum, benim emirlerimi dinlemedi. Kendi çılgınlığın yüzünden onu kaybettin. Onun, senin ağlarından kurtulduğunu görmekten mutluyum. Gözyaşlarınla beni yumuşatacağını sanma. Kutsal vadime giren ölümlü kadınlar, kölelerimin en aşağıları olurlar, onlara emrettiğim işleri yapmayanların da vay hallerine. Senin de görevin kolay olmayacak. Buna, benim Aşk ve Güzellik Ecesi olduğum kadar inan.

Psikhe :

— Ey Kraliçe, diye yanıtladı, ben senin kutsal vadine, kölen olup emirlerini yerine getirmek için geldim. Böylece, kızgınlığını sevgiye çevireceğimi ve sana, sevgili oğlun için o derece kötü bir eş olmadığımı kanıtlayacağımı umuyorum. Ey Tanrıçam, ondan şüphelenmekle büyük bir hata işledim. Fakat çok gözyaşı döktüm, onun izlerini tekrar bulmak için binbir eziyetle dolu yollardan geçtim ve eğer karanlık beldeye bile inmek gerekiyorsa, ona da hazırım. Sana tapanların, bana tapmaya başlamalarına gelince, kalpleri okuyan Zeus, pekâlâ biliyor ki, benimki, boş bir gururla şişip, hiçbir zaman senin üstü-

ne çıkmadı. Ey kudretli Tanrıça, her güzellik senden gelmiyor mu? Benim yüzümde bir çekicilik varsa, senin hayalini yansıttığı içindir. Ey kraliçem, insanların kalpleri zayıftır, parıldayan güneşe bakmakta güçlük çekerler. Onun için, yokolacak ölümlü bir görüntünün gerisinde, hiç sönmeyecek olan güzelliği aradıkları için, kızma. Ey kraliçem, şimdi de diz çökmüş sana yalvarıyorum! Sana aşkımı kanıtlamam ya da bunu başaramazsam ölmem için, bana en ağır işi yükle.

Psikhe'nin bu sözleri üzerine, Tanrıçanın yüzündeki kızgınlık biraz geçer gibi oldu. Daha tatlı bir sesle konuştu:

— Sözlerin hoşuma gitti, **Psikhe**. Çünkü, Tanrılar deneyden kaçmayanları severler. Sana üç ödev vereceğim. Onları başarabilirsen, daha zor olan ve sana sevgilini ve ölümsüzlüğünü verecek olan sonuncu bir denemeden daha geçeceksin. Ey Periler, haydi onu ambarıma götürün. Güneşin ilk ışıkları çamların tepesini aydınlatmadan önce, altın yaldızlı taneleri ayıklayıp bitirsin.

BÖLÜM X

Tanrıçanın bu komutu üzerine periler, **Psikhe**'nin çevresini aldılar ve güllerden yapılmış bir zincirle ellerini bağlayarak, onu **Afrodit**'in ambarına götürdüler. Buraya varınca, iplerini çözdüler ve şen kahkahalarla ona veda ettiler.

Biri :

— Senin iki elin, bu işi kesinlikle başaramaz, dedi. İyisi mi, sen yüz elli Tanrıçaya dua et de yardımına gelsin.

Bir başkası da:

— Güneş doğmadan önce tanelerin ayıklanmasını bitirmek için yüz kere yüz el bile yetmez... dedi.

Psikhe :

— İş görmeden durup, Tanrılardan bin el dilemektense, insanın kendi iki eliyle çalışması daha iyidir, diye yanıt verdi.

Fakat bu cesurca sözler bir yana, onu bekleyen işi görünce, bütün güveni kırıldı. Kendini, babasının sarayının odaları gibi geniş ve yüksek olan, ömründe görmediği en büyük ambarda buldu.

Yer, buğday, arpa, çavdar, darı taneleriyle doluydu. Bunların her birini, cinsine göre ayırıp, gün doğmadan

önce ayrı ayrı yığmak gerekti. Bununla beraber, bütün gücüyle çalışmaya başladı.

Dakikalar ve saatler çabucacık gidiyor, **Psikhe**'nin çevresindeki tane yığınları gitgide büyüyordu. Fakat, bütün çalışmasına rağmen daha henüz, ambarın ufacık bir köşesini temizlemeyi başaramamıştı. Tamamlanması gereken bütük kısma bakmaya cesaret edemeden, var gücüyle işine devam etti. Sırtı müthiş surette ağrıyor, kolları gerilip kaskatı kesiliyor, göz kapakları kurşun gibi ağırlaşıyordu. İşini, rüyadaymış gibi sürdürdü ve yorgunluktan başı önüne düştü. Sonunda, gücünün son noktasına gelince, yere, soğuk mermerlerin üzerine yığılıp, uyudu.

O uykudayken, olağanüstü bir şey oldu. Bütün deliklerden ve çatlaklardan siyah, beyaz, kırmızı renkte binlerce karınca çıktı. Koşa koşa geldiler, acelelerinden birbirlerinin üstüne çıkıyorlardı.

Göz açıp kapayıncaya kadar, ambarın her yanına dağıldılar ve her biri bir tohum tanesi alarak, onu, olduğu yığına götürmeye ve sonra koşup, başka bir tane aramaya koyuldu. O kadar çoktular ve o derece çok çalışıyorlardı ki, güneşin ilk ışığı pencereden girdiği anda, bütün yer temizlenmiş ve ayıklanmış taneler, ambarın ortasına kümeler halinde sıralanmıştı.

Günün parlak ışığı, uyuyan genç kadının yüzüne vurdu.

Sıçrayarak uyandı ve tekrar işine koyulmak için, heyecanlı bir hareketle, ellerini uzattı. Fakat, gözleri ışığa alışınca, sonsuz bir sevinçle, önünde duran tohum yığınlarını gördü. Ve kendi kendine, böyle kurtarıcı bir dostun nereden gelmiş olabileceğini sorarak çevresine bakınınca, deliklerden girmekte gecikmiş son birkaç karıncanın koşuştuklarını gördü.

— Ey, iyi kalpli küçük yaratıklar, size nasıl teşekkür edeyim, diye bağırdı.

Daha fazla söylemek için vakit bulamadı. Kapı, ardına kadar açıldı ve altın gibi parlak bir ışık kümesiyle

beraber, periler dansederek girdiler. Fakat, temizlenmiş yeri ve sıralanmış tohum yığınlarını görünce, şaşırarak durdular.

Biri :

— Doğrusunu söylemek gerekirse, çalışman boşa gitmemiş, dedi.

Başka biri :

— Bunu tek başına başarması olanaksız, diye ekledi.

Psikhe :

— Ey parlak saçlı periler, diye yanıt verdi. Çalıştım ve yoruldum; işim, üzüntülerimle alay ediyor gibiydi. Sonunda gücümün son noktasına gelince, yere yıkılıp uyudum. Fakat ufacık işçi kızlar bana acıdılar ve binlercesi bana yardıma koştu. Tohumları, sonuncusuna kadar ayıklayan onlardır ve görüyorsunuz ki, ödevim tamamlandı.

— Bakalım kraliçemiz ne diyecek? dediler.

Ve **Psikhe**'yi, güllerden yapılma zincirleriyle bağlayarak, **Afrodit**'in huzuruna götürdüler.

Tanrıça:

— Ambarımı temizleyip, tohumları cinslerine göre ayırdın mı, **Psikhe**? diye sordu.

Psikhe :

— Ey kraliçe, ambarın temizlendi ve tohumların ayıklandı! diye yanıtladı. Ufak gücümün yettiği kadar, işin pek azını ben yaptım. Ve ben yıkılınca, küçük işçi kızlar, yardımıma gelip, ödevimi tamamladılar.

Titreye titreye, **Afrodit**'in sözlerini bekledi. Daha ilk sınavda, kaybetmesinden korkuyordu. Fakat, Tanrıça dedi ki:

— Niçin titriyorsun **Psikhe**? Ödevin yapıldı. İşin öte yanından bana ne? Çünkü, küçük işçi kızlar, ancak kendi kendilerine yardım edenlerin yardımına koşarlar. Seni son sınava sokmadan önce, daha iki ödev başarman gerek. Şu karşıdaki, parıldayan ırmağı görüyor musun? Sürülerim, onun karşı kıyısında otlar. Tüyleri

ve postları saf altından olduğu için değerlerine paha biçilmez. Git ve güneş batmadan önce bana bir altın püskül getir.

Bu sözleri söyledikten sonra, **Afrodit**, perilere işaret etti. **Psikhe**'nin bağlarını çözdüler, o da, kalbi sevinçle dolu olarak, kıyıya doğru hızlı hızlı inmeye başladı. Çünkü, kendine, bu ödevin öncekine oranla çok daha kolay başarılacağını düşünüyordu.

Irmağa yaklaşınca, karşı kıyıda otlayan, koyun, öküz, inek ve keçilerle dolu sürüyü gördü. Güneş, altın postlarını parıldatıyordu. **Psikhe**, suyu geçmesine yarıyacak olan bir şey bulmak için çevresine bakındı ve sazların arasına bağlanmış ufak bir sandal gördü. İçine atladı, ipi çözdü ve açıldı. Yaptığı gürültüden, kıyıda otlayan boğalardan biri başını kaldırdı ve onu gördü. Azgın azgın böğürerek, arkasında bütün sürü olduğu halde, kıyıya doğru koşmaya başladı. Suyun hemen yanıbaşında durdular. **Psikhe**, onların, kuyruklarıyla havayı döğdüklerini ve boynuzlarıyla toprağı deştiklerini gördü.

O anda karşıya yanaşmış olsaydı, durumu kötüydü. Onun için, sazların arasma saklanmak üzere sandalını geriletti ve ne yapması gerektiğini düşünmeye başladı. Fakat düşündükçe, işi daha olumsuz görüyordu. Irmağı aşmadan, tek bir altm püskül bile elde etmek olanaksızdı. Irmağı geçmek, azgın boğalarm boynuzları altında can vermek demekti.

Sonunda ümitsiz bir karar verdi: Hiç olmazsa, aşkının, ölümden daha güçlü olduğunu kanıtlamak için, ölmeye gidecekti.

İpi çözmek için eğildiği anda, hafif bir rüzgâr esti. Bu esintiyle, sazlar fısıldayarak yere yattılar ve **Psikhe** onlardan birinin mırıldandığını duyar gibi oldu:

— Güzel çocuk, bizi bırakma, çünkü karşı kıyıya çıkanlar, bir daha hiç geri dönmezler.

— Öyleyse, bir daha hiç görüşmemek üzere hoşçakal, kibar saz, çünkü ölüm pahasına bile olsa, ödevimi yapmam gerek.

— Burada kal yavrum, bizimle birlikte eğlen, ölmek için daha pek genç ve güzelsin.

— Sevgili saz, alçakların ne güzellik, ne de gençliği vardır. Güneş batmadan önce, şu karşıda gördüğün altın postlardan bir püskül koparmam gerek. Yoksa sevdiğimi bir daha göremem.

Ve ipi çözdü.

— Dur, iyi çocuk... Uzun zamandan beri altın sürüleri seyrettiğim ve onların geleneklerini bildiğim için sana yardımım dokunabilir. Onlar, bütün gün bu zümrüt çayırda otlarlar, güneş gökyüzündeyken o yana yanaşanlar da felâkete uğrar. Fakat akşam olup, güneş batıya doğru dönünce, **Afrodit**'in çobanı, gelip, sürüsünü, gece için ahırlarına götürür. O zaman, sen de, ırmağı tehlikesizce aşar ve altın sürüden bir tutam yün koparabilirsin.

Psikhe kahkahayla güldü:

— Ağaçta hiç elma kalmayınca, bana elma çalmamı söylüyorsun! Güzel saz, kalbin iyilikle dolu ama, sözlerinde mantık yok. Hoşçakal!

— O kadar acele etme; ey güzel kadın! Şu karşıda dikenliğin yanındaki büyük koçu görüyor musun? O dalların gölgesindeki çimenler tatlı kokuludur, fakat onu tatmak için, koçun dikenlere gerekli vergiyi vermesi gerek. Hemen şu anda, altın yününden bir tutam, bir dala takıldı. Sürüler ahırlarına dönünceye kadar bizim yanımızda kal, o zaman gidip altın püskülü alabilirsin.

— Ey iyiliksever saz, suçumu bağışla. Bana, hayatımı kurtarmaktan daha büyük iyilik yaptın, çünkü ödevimi yapmasaydım, sevgilimi büsbütün kaybedecektim.

Psikhe, bütün gününü sazlarla konuşarak geçirdi. Ona, kıyıya inip, karşı sahile geçenlerin hepsini anlattılar. «Azgın sürü ırmağa doğru koşmaya başlayınca, dediler, hepsi korkuyla gerileyip, işi bir daha denemeye

cesaret edemeden, ümitsiz bir halde ve sazların mırıltısını duymadan, onlara altın yün tutamını verecek olan sırrı öğrenmeden geri dönerlerdi.»

Gün, hızla batıyordu. **Psikhe**, uzaktan çobanın borusunu ve sürüyü çağıran sesini duydu. Alışık oldukları bu sesleri işitince, hayvanlar, başlarını kaldırarak, otlağın öbür ucundaki çite doğru yürümeye koyuldular. Onu aştıkları zaman, **Psikhe**, açılarak karşı sahile doğru kürek çekmeye başladı. Çabucak diken kümesine vardı ve orada asılı kalmış olan bir altın püskülü aldı. Güneş tepelerin ardından yavaş yavaş batarken, o da, tekrar sandala atlayıp, sazlara doğru kaymaya başladı. Yanıbaşında, onun ödevini yapıp yapmadığını görmeye gelen perilerin kahkahasını duydu. Gülümseyerek, koynundan, altın yün püskülünü çıkardı. Şaşıran periler onu, **Afrodit**'e götürdüler.

Afrodit, ayaklarının dibinde duran altın püskülü görünce, ona dedi ki:

— Yiğit bir ruhun var, **Psikhe**!

— Ey kraliçe, işin sırrını sazlar kulağıma fısıldamış olmasaydılar, en cesur ruh bile onu ele geçiremezdi.

— Biliyorum **Psikhe**. Fakat, sazların rüzgârlardaki seslerini yalnız kalpleri temiz olanlar duyabilirler. Şimdiye kadar, seni iki kez denedim. Şimdi, üçüncü ödevi başarmak için, şu billûr kadehi al. Zümrüt vadimizden sonra, kurak ve karanlık bir ova uzanır. Onun sonunda, yüksek bir dağ, inatçı başını gökyüzüne diker. Tepedeki bir kaynaktan çıkan su, şelâle olup uçuruma akar. Git, o çağlayandan bana bir yudum su getir. Ama yolda kadehi kırmamaya dikkat et. Çünkü o kadeh çok değerlidir.

Bu sözleri söyledikten sonra, **Psikhe**'ye, üstünde gökkuşağının alevleri parlayan billûr kadehi uzattı. **Psikhe** onu aldı ve yola koyuldu. Daha güneşin ilk ışıklarında, ovadaydı.

Dağın karanlık ve çıplak tepesi, uzaklarda gökyüzüne yükseliyordu. **Psikhe**, kadehi doldurmadan önce

gece olur korkusuyla bütün hızıyla ilerliyordu. Yürüdü, yürüdü... Sonunda dağın eteğine vardı ve çevresine bakınarak tepeye giden keçiyolunu aradı. Ama her yanda, yalnız kaya kitleleri ve yuvarlanmış taş yığınları gördü. Ona, yapacak bir tek iş kalıyordu: Dağın sarp yamacına tırmanmak.

Bir eliyle kadehi sıkı sıkıya tuttu, öbürüyle de kayalara yapıştı ve adım başında kayıp değerli hazineyi kırmak korkusuyla tırmanmaya başladı.

Tepeye nasıl ulaştığına aklı ermedi. Bununla birlikte, bedeni yara bere içinde, giysileri de paramparça olarak oraya vardı. Ancak, derin bir uçurumun kendisini ikinci tepeden ayırdığını ve yamaçta, tepeden yüz adım aşağıda, dik bir kayadan, emeklerini uğrunda harcadığı ırmağın fışkırdığını görünce büyük bir umutsuzluğa düştü. Bayırı güçlükle inip o kayanın dibine kadar çıkmayı başarsaydı bile, kaya o denli kaygan ve sarptı ki, bir keçi bile orada ayağını basacak en ufak bir çıkıntı bile bulamazdı.

Psikhe büyük bir taş parçasının üstüne oturdu. Ne yapacağını düşünmeye, düşündükçe de, artık son saatinin geldiğine inanmaya başladı.

Kendi kendine: «Çünkü, dedi, çağlayana varabilmem için bir tek çare var. O da, kendimi, toprağın derinliklerinde kaybolan dipsiz uçuruma atmak. Kuşkusuz ki paramparça olacağım. Ama belki, Karanlık Belde'nin Kralı acıyıp yeryüzüne çıkmama bir kerecik izin verir de, billûr kadehi götürüp Afrodit'e veririm.»

Bunun üzerine kalkıp, toprağa, güneşin tatlı ışığına, sevdiği çiçeklere veda etti ve kendini uçuruma atmaya hazırlandı. Tam atlıyacağı anda, başının üstünde bir kanat çırpıntısı duydu ve güçlü bir kartal gelip onun yanındaki kayaya kondu.

Mavi göğün yüksekliklerinden seni bakışlarımla izledim. Psikhe, dağa tırmanırken sarfettiğin güce tanık oldum. Seni ölüme terketmem için, ruhun çok yiğit ve çok sadık. Kadehi bana ver de doldurayım onu. Bu çağ-

layanın, ölüler beldesinin kıyılarını sulayan üzüntü ve umutsuzluk ırmağı karanlık **Cocte**'in derinliklerinden fışkırdığını bilmiyor musun? Hiçbir ölümlü, bu suya dokunduktan sonra yaşayamaz ve hiç kimse onu, yeryüzünün bir kabına hapsedemez. Fakat bu kadeh, çok kudretli **Zeus**'un bir armağanıdır. Ve gökyüzünün bütün kuşları arasında da yalnız ben, güneşin en parlak ve göz kamaştırıcı zamanında, gözlerini hiç kırpmadan, karşıdan ona bakabilen ben, onun habercisiyim.. Ver şimdi onu bana, doldurup dağın eteğinde sana veririm. Sen de onu kırıp dökmeden, götürüp **Afrodit**'e iletirsin.

Gözleri sevinç ve minnet yaşlarıyla dolu olarak, **Psikhe**, ona kadehi verdi. Kuş, ok gibi uçup, korkunç uçurumu geçerken, o da, kalbi sevinçle dolu olduğu için, kayaların sertliğini hiç duymadan, sarp bayırdan aceleyle inmeye başladı.

Dağın eteğinde, kartal ona ulaştı.

Psikhe:

— Ey kudretli kuş, sana nasıl teşekkür etmeli? diye bağırdı.

— Benim armağanım, sana hizmet etmektir. Hoşça kal **Psikhe**, ve inşallah Ölümsüzler, senin son ve en büyük denemeni başarıyla şereflendirirler.

Ve kocaman kanatlarını çırparak, uçtu gitti. Mavi gökte, artık siyah bir nokta oluncaya kadar, **Psikhe**, onu gözleriyle izledi. Sonra, ovaya doğru dönerek, beraberinde su dolu değerli kadeh olduğu halde, hızlı adımlarla yeniden yola koyuldu.

Bundan öncekilerde de olduğu gibi, periler dans ede ede karşılamaya gelip, onu **Afrodit**'in huzuruna götürdüler.

Psikhe, başından geçenleri anlatıp bitirdikten sonra, Tanrıça ona dedi ki:

— Görüyorum ki, yılmaz ve sadıksın. İki kez, hiç gerilemeden ölümle karşılaştın, şimdi onun ülkesine inmen gerek. Çünkü, yılların asla bozamadığı ölümsüz güzelliğine sahip olmayan bir kadın, benim oğluma lâyık

bir eş olamaz. Sana bu bağışı, yalnız Ölüler Kraliçesi verebilir. Onun için, al şu kutuyu, git, dizlerine kapan ve ondan, bunun içine, o güzelliğin sırrını, kokusunu koymasını dile. Onu sana verince, çabuk geri gel, ama sakın kutuyu açma, çünkü içindeki koku uçar da, karanlıklar ülkesini terketmeden önce seni sararsa, sonsuza kadar o ülkede kalırsın.

Psikhe, kalbi bu tehlikeli yolculuğun korkusuyla dolu olarak, yola koyuldu. Arkasından periler, üzgün üzgün ellerini salladılar. Çünkü şimdiye kadar, ölüler ülkesine gidip de dönebilen kimse görmemişlerdi.

BÖLÜM XI

Böylece, **Psikhe**, zümrüt vadiyi terketti. Bu eğlence beldesinde, karanlık ülkeye inecek bir yol bulamayacağını pek iyi biliyordu. Vaktiyle, daha ufacık bir çocukken babasının sarayında dadısı ona, «Cehennemin nefes boruları» denen, karanlık ve korkunç yeraltı mağaraları hakkında çok tuhaf şeyler anlatmıştı: Oraya inenler, artık geri dönmemişlerdi ve eğer, diğerlerinden daha kısmetli olan biri, güneş ışığına yeniden çıkabilirse, yüzünün bembeyaz olduğu, sallanarak yürüdüğü görülürdü. Şaşkın bir yüzle kimsenin anlıyamadığı acayip şeyler anlatırdı.

Psikhe, yolda rastladıklarına Cehennemin yolunu sorarak, kırda epeyce yürüdü. Bazıları onun yorgunluğuna acıyor, bazıları da saflığına gülüyorlardı. Herkes genç kadını deli sanıyordu.

Ona:

— Cehennemin yolu herkes için birdir ve herkes, ergeç o yoldan yürüyecektir, diye cevap veriyorlardı. Sen gerçekten onu arıyorsan, git, kendini şu karşıda gördüğün yüksek kalenin tepesinden aşağı at onu kolayca bulursun.

Üzgün üzgün kaleye çıktı ve hedefe varmak için başka çare bulamadığından, yeryüzüne ve güneşin ışığına gene el salladı.

Tam kendini boşluğa atacağı anda, ismiyle çağırıldığını duydu.

Kulenin sesi:

— **Psikhe, Psikhe!** diyordu. Niçin kanınla taşlarımı lekeliyorsun? Ben sana ne kötülük ettim? Halbuki senin yüzünden, insanlar benden nefret edecekler, beni taşıyan kayaya bir daha bakmayacaklar. Bırak ki, bunun sana hiçbir yararı olmayacak. Çünkü ruhun sonsuz olarak ölüler ülkesinde kalacak, gölgen de, biçimsiz ve güçsüz olarak, dolaşa dolaşa, gelip, sönük bir sesle, bu duvarlar arasında senin kaybolmuş aşkına ağlayacak. Bu iniltileri işitince, insanlar benden uzaklaşacaklr. Duvarcının tamirinden uzak kalınca da, benim gururlu güzelliğimden, yalnız, senin ruhunun üzüntü verici varlığıyla rahatsız olacak yosun kaplı bir yıkıntı kalacak.

Bu sözleri işitince, **Psikhe** diz çöktü ve taşları öperek:

— Zavallı kule, dedi. Sana zarar vermek aklımdan bile geçmedi. Belki sen bana daha iyi bir yol gösterirsin. Çünkü bu kutuyu Ölüler Kraliçesi'ne götürmem ve eşime yaraşır bir halde yeryüzüne dönmem için, ondan, sonsuz güzellik armağanını istemem gerek.

— Kendini boşluğa fırlatmış olsaydın, Ölüler Kraliçesi'nin yanına hiçbir zaman varamayacaktın. Derdine yanarak ve tek başına, geniş «Stoyx» nehriyle Cehennemden ayrılan isimsiz ülkenin kıyılarında dolaşacaktın. O ırmağı yalnız, ruhların sandalcısı olan Karon'un kayığı geçebilir. Fakat Karon cimri ve serttir ve ağzında bir maden para olmayan kimseyi geçirmez. Etrafında, inleyen bir insan sürüsü çalkalanır. Bunlar, sevgililerinden uzakta ölen ve cenazelerinde kimsenin bulunmadığı, ağızlarına hiç kimsenin gerekli parayı koymadığı insanlardır. Soluk hayaletleri, yürekler paralayan çığlıklarla, kendilerini ırmağın öbür tarafına götürmesi için ona yalvarırlar. Fakat o, bu acı bağırışlara aldırmaz ve onları

küreğiyle iter. Seni, soluk yüzlü Perséphone'nin sarayına götürmeye onu kandırsan bile, gene de oraya giremezsin. Kapıda, Cehennemin bekçisi olan üç başlı köpek Cerbère vardır. Hiç kimse ona bir arpa ekmeği vermeden önünden geçemez. Çünkü o, yeryüzünde büyüyen arpanın tadını pek sever ve o, yolcunun kendisine attığı ekmeği paralayıp yutarken, o da, rahat rahat geçer.

Psikhe:

— Maden parayı ve arpa ekmeğini bulurum, dedi. Fakat karanlık beldeye canlı olarak nasıl gireceğim? İşte bunu bilmiyorum.

— Buradan biraz uzakta, insanların «Cehennemin Kapısı» dedikleri mağarayı bulacaksın. Onlar, ona bu ismi, bilmediklerinden koydular. Çünkü içlerinden hiçbiri, onun nereye vardığını anlamaya çalışmadı. Uzun yıllardan beri ben bu kayanın üstünde durur ve mağaranın ağzını seyrederim. Çok kimse ona yaklaşıp, içeriye bir göz atar. En cesurları girdi. Fakat oradan, hep koşa koşa, sarhoşlar gibi sallana sallana, yüzleri soluk, yuvalarından fırlamış gözleri korku içinde, etraflarına Ölüm'ün kapılarından yükselen ağır ve pis bir kokuyu yayarak çıktılar. Ocak başında oturan ihtiyar kadınlar, saçları ağarmış başlarını sallarlar ve:

— Bu, vaktiyle bize annelerimizin, onlara da annelerinin anlattığı şey olacak. Şüphesiz ki Cehennemin kapısı burası ve önceleri buraya girenler, artık bir daha geri dönmeyecekler!. diye mırıldanırlardı. Onların tahminleri doğrudur yavrum. Yolu, o karanlık mağaranın dibinde bulacaksın.

— Peki ama, dibe kadar gitmeyi göre alanlar bir daha hiç geri dönmediklerine göre, ölümsüz güzellik cevherini, kutu içinde nasıl getireceğim?

— Bir yerine, iki madenî para ve iki taze arpa ekmeği al. Paranın birini sandalcıya, ekmeklerin de birini köpeğe ver ve geriye kalanları da dönüş için sakla. Hırslarını doyurmak için, senin bir kez daha geçmene izin vereceklerdir. Kutuyu göğsünde sakla, ağzına paraları

koy ve her eline bir arpa ekmeği al. Sakın ekmeği elinden bırakma, soluk hayaletler onu senden hemen kaparlar. Çünkü, yeryüzü gıdasının tadı, donmuş uzuvlarına ısıya benzer bir ılıklık yayar ve onlara bir an için yaşama belirtisi verir. Her türlü hileyle, onu elinden bırakmana çalışacaklardır. Sakın konuşma, çünkü, onlara dokunan veya lâf söyleyen herkes, onlar gibi olur.

Psikhe teşekkür etti ve uzaklaştı. Yol boyunca, iki arpa ekmeği ve iki madeni para dilendi. Güzelliğini görünce, istediklerini ona seve seve verdiler. Böylece, kendisine gerekenleri elde edince, mağaranın yolunu tuttu.

Yıllardan beri oraya girmeye hiç kimse cesaret edemediği için, dikenler ve böğürtlenler ağzı kapıyor sarmaşıklar da çelenkler halinde sarkıyordu. **Psikhe**, elinden geldiği kadar, dikenli çitlerin arasından kendine bir yol açtı ve mağaranın karanlığına daldı.

Tavandan damlıyan su, acıklı bir yankı yapıyordu. **Psikhe**, kara su birikintileri, çamur ve balçık arasından ilerledi. Kayalık bölgeleri, yeşile çalar renkte ve ıslak bir çamur tabakası örtüyordu.

Durmadan yürüyerek ilerledi. Çevresinde, boğucu ve zehirli bir duman bulutu dalgalanıyordu. Başı dönüyor, kalbi fenalaşıyor, nefesi kesiliyordu. Yürürken ona, korkunç biçimli canavarlar sürtünüyordu. Bunlar **Furia'** lar (eski masallarda pek sert ve ünlü bir kadın) ve **Arpia'** lar (gene eski masallarda, yırtıcılığı ile ünlü bir kadın) ve Cehennemin girişini koruyan yüz başlı hayvanlardı. Havada, çığlık ve ulumaları çınlıyordu. Büyük kanatlarını çırparak ve korkunç yelelerini havada sallıyarak üstüne çullanan canavarlar, onu parça parça etmeye hazır görlindükleri için **Psikhe** her an korkuyla geriliyordu. Yolu kapayıp, ona, gerilemesini işaret ediyorlardı. Kalbi, korkudan donuyordu. Buna rağmen, adımlarını sıklaştırarak yürüdü ve o yaklaştıkça canavarlar, güneş görmüş sisler gibi dağıldılar. Bunların yalnızca duman olduğunu o zaman anladı.

Böylece, yeryüzünü karanlık beldeden ayıran isimsiz ülkeye vardı. Burası, çorak ve uçsuz bucaksız bir ovaydı. Bu soğuk çamur denizinin değişmezliğini ne bir ağaç, ne de bir çalı bozuyordu. Çevrede, hiçbir zaman cesetlerini örtmediği kimselerin, gölgelerinin gidip geldiği görülüyordu.

Ellerini ısırıyorlar ve canlılar dünyasında kalmış olan sevgililerine, gelmeleri için yalvarıyorlar, onlara gayet güzel bir mezar hazırlayacaklarına ve cenaze törenı düzenleyeceklerine yemin ediyorlardı. Zalim sandalcı **Karon**, verecek paraları olmadığı için, onları küreğiyle itiyordu. Onlar, sonsuza kadar isimsiz ülkede kalmak zorundaydılar.

Psikhe, ovayı aşarken, yük dolu eşeğini döven bir ihtiyarın ona doğru geldiğini gördü. O kadar ihtiyar ve güçsüzdü ki, hayvanının yanında zorlukla yürüyebiliyordu. **Psikhe** yaklaştığı anda, eşeğin sırtındaki yükü tutan ip koptu, bütün odunlar yerlere saçıldı. İhtiyar, üzüntüyle inledi, soluk ve cılız ellerini burdu:

— Güzel çocuk, bu ihtiyara acıyın, eşeği yüklememe yardım edin.

Psikhe, kulenin ihtiyarlarını hatırladı ve zavallı gölgeye yardım etmek istemesine karşın, ellerindeki arpa ekmeklerine daha sıkı sarıldı.

Yolunu sürdürdü. Sonunda, ölümsüz tanrıların, üstüne and içtikleri, kudretli Cehennem ırmağı **Styx**'in kıyısına vardı. Bu ırmak, dolambaçlı kollarıyla **Hadès** ülkesinin çevresini dokuz kez dolanır ve ölülerin kayıkçısı **Karon**'un sandalı onun kurşun suları üstünde hep gidip gelir.

Karon, **Psikhe**'yi görünce, parasını istemek için işaret etti. Genç kadın, ona cevap vermeden, dudaklarını uzattı ve paralardan birini verdi. Sandalcı onu alırken, **Psikhe** korkudan titredi. Çünkü bu adamın nefesi, kar üstünden geçen kuzey rüzgârına benziyordu, gözleri balığınki gibi soğuk ve soluktu.

— Hoş geldin iyi çocuk. Ne ben, ne de sandalım, sık sık, senin gibi güzel bir yolcu kadın taşırız.

Ve sandal, bir sürü ses çıkartarak çatırdarken, o da, eriyen buzun takırtısına benzeyen sert ve katı bir kahkaha attı.

Bundan sonra **Karon**, bir kanca vurup açıldı, sonra da kürek çekmeye başladı. Akar, kurşun gibi ağır olan bu kara sularda, kürek, hiçbir ses çıkarmadan dalıp çıkıyordu. Daha henüz yolun yarısına gelmişlerdi ki, **Psükhe**, suyun yüzüne iki zayıf elin, sonra, ona acı bir sesle bağıran bir ihtiyarın başının yükseldiğini gördü:

— İmdat! İmdat! Murdar nehirde boğuluyorum. Acı bana, elini uzat bana, kurtar beni!

Psikhe, gözyaşlarını saklamak için başını öbür yana çevirdi. Çünkü bu, babasının yüzüydü ve feryatları bağrını deliyordu. Kayık yanından geçerken, onun, sulara daldığını ve boğuk bir iniltiyle kaybolduğunu gördü.

Sonunda, Cehennem Ülkesine vardılar. **Psikhe**'nin önünde üç yol uzanıyordu. O, öyle, hangisini seçeceğini bilmeden, kararsız dururken, sandalcı ona işaret etti:

— Gideceğin yerin neresi olduğunu bilmiyorum ey kadın, çünkü Ölülerin işaretini taşımıyorsun. Kötü insanların ruhlarını bilirim: Çevrelerinde intikamcı **Furia**'lar uçuşur ve onları, şu soldaki, ateş nehri olan **Phlégéthon**'dan geçip, **Tarlara**'ın dibine kadar inen bütün yol boyunca kovalarlar.

Doğruların ruhlarına gelince, onlar karanlığın içinde yıldızlar gibi nur saçar ve sağdaki yoldan çıkarak altın çiçeklerin parıldadığı ve havanın tatlı bir rüzgârla tazelendiği Cennet'e varırlar.

Ortadaki yol, soluk yüzlü **Perséphone**'nin sarayına gider, fakat oradan yalnız Tanrılar ve onların kutsal çocukları, ya da, ölümsüzlerden, bir rehin taşıyanlar geçebilirler.

Psükhe, ona **Afrodite**'in kutusunu gösterdi ve ortadaki yola saptı. Karanlık bir orman geçti ve kendini bir

ovada buldu. Üç ihtiyar kadın iş işlemekle meşguldüler. Zayıf ve titrek bir sesle ona bağırdılar.

— Yavrum, senin gözlerin genç ve parmakların çeviktir. Gel, iplerimizi ayırmamıza yardım et.

Üçüncü defa olarak, **Psikhe** başını çevirdi ve hızla yoluna devam etti. Arkasına bir göz atınca, büyücü kadınların kaybolmuş olduğunu gördü.

Sonunda, **Perséphone'nin** sarayına vardı. Her yer karanlıktı. Saf gümüşten yapılmış olan dam ve sütunlar, çevreye bulutlu bir havada, ayın, gökyüzündeki donuk sedef renkli ışıklarına benzer soluk pırıltılar yayıyordu.

Direklerin üstünde, tuhaf kabartmalarla süslü bir bölüm vardı. Orada, gece ve karanlık, zamanın doğuşu, ölümlü bir savaşta Tanrılara baş kaldırıp, **Zeus'un** yıldırımlarıyla **Tartare'm** derinliklerine atılan insanoğulları görünüyordu. Sonra yarattığı ateşle, insanlara her türlü el sanatlarının yolunu açan, onları, yaşıyan herşeyin üstüne çıkaran ve akıllılıkta Tanrılara eşit kılan dev **Prometheus** geliyordu. Fakat çok geçmeden güç, onların yasası oldu. En güçlünün hakkı, en üstün oldu. Buysa acımasız savaşı, elleri kanlı cinayeti ve iğrenç vebayı yarattı.

Kabartmanın diğer yarısı artık Zaman ve Ölümün olmayacağı ve dünyada sevginin hüküm süreceği Esenlik Çağı'nı gösteriyordu. Bütün yüzlerde güzellik, şekillerde zariflik parlıyor ve çiçeklerin hiç solmadığı bu yerlerde tatlı bir rüzgâr esiyordu.

Sarayın ön yüzündeki süslerin ortasında, güçlü kanatlarının iki yanı gölgelediği görkemli bir baş oyulmuştu. Bu, Tanrıların ve insanların anası olan, kudretli yazgı **Ananke** idi. O, bir yandan karanlık ve korkutucu yanıyla kaşlarını çatıp dünyayı titretir, gündüzden daha güzel yanıyla da, bütün varlıkları değişmez yasasının peşinden kusursuza götürmek için sürükler.

Saray merdivenlerinin basamaklarında, giriş kapısının eşiğinde, üç başlı muhafız köpek **Cerbère** duruyordu. **Psikhe'yi** görünce homurdanmaya başladı. Bu homurtu,

uzaklarda, gök gürültüsünün gümbürdemesine benziyordu. Genç kadın yaklaştı. Bunun üzerine, köpek kızgın kızgın havlamaya başladı, beyaz ve parlak dişleri göründü. Psikhe, hemen ona arpa ekmeklerinden birini attı ve köpeğin onu parçalayıp yuttuğu andan yararlanarak yavaşça, sarayın avlusuna süzüldü. Her yer sessizdi, çevrede kimse yoktu. Adımlarının, mermer döşemeden çıkarttığı ses, sütunlarda hiç yankı yapmıyor, hatta ses bile, bu hareketsiz havada ölür gibi oluyordu.

Büyük bronz kapıdan geçerek yüksek tavanlı bir salona girdi. Dipte, gölgeler içinde görkemli bir tahtta, Ölüler Kraliçesi, oturuyordu. Yanında, uşakları olan, Uyku ve Bellek duruyorlardı. Birincisi, kraliçeyi, büyük haşhaş yapraklarıyla yelpazeliyordu. O zaman, ağırlaşan göz kapakları, ışıkta yavaş yavaş kapanıyordu, ve derin bir şevke dalıyordu. Sonra Uyku yorulunca, Bellek kraliçeye, parlatılmış çelikten, büyük bir ayna sunuyordu. Kraliçe, ona şöyle bir bakar bakmaz, soluk yanaklarına renk geliyor ve gözleri, ateşli kömürler gibi parlıyordu. Çünkü aynanın parıltısında, çiçek serpili kırlariyle yeryüzünü görüyor, gölge ve karanlıklarda geçireceği ömrün, sadece üç ay süreceğini anımsıyordu. Aynı zamanda, bir gün, Mevsimlerin dengeli dönüşünün sona ereceğini ve çöküşle ölüm kaybolunca da, güneşin, çiçeklerin ülkesinde sonsuza kadar yaşamaya gitmek için, artık karanlığı ve üzüntüyü de ardında bırakacağını da biliyordu.

Bellek'in elinde tuttuğu, sihirli bir aynadır. Onun parıltısıyla yüz yüze gelmeye çok az kimse yeltenebilir. Fakat, gözleri, onun derinliklerine bakabilecek kadar güçlü olan kimse, bilginin ve anımsamanın, bir tek ve aynı şey olduğunu öğrenir.

Psikhe, çekingen adımlarla salonu geçti ve tahtın basamaklarına diz çöktü.

Kraliçe:

— Buraya ne yapmaya geldin, yeryüzü çocuğu? diye sordu. Burada canlıların ruhlarına yer yoktur.

Psikhe, koynundan **Afrodit**'in kutusunu çıkartarak:

— Ey kudretli Tanrıça, iyiliğine sığınıp, senden bir bağış dilemeğe geldim! dedi. Yalvarırım sana, yeryüzüne döndüğümde, eşime lâyık görülmem için, bana, bu kutunun içine, ölümsüz güzelliğin cevherini koy.

— Değeri eşsiz bir armağan istiyorsun! Bununla birlikte, yılmaz yaman başarı kazanacaksın. Çünkü onu aramaya çıkanlar çok ama, sonuna kadar gitmek cesaretini gösterenler pek az.

Bu sözleri söyledikten sonra, kutuyu **Psikhe**'nin elinden alarak içine üfledi. Bu nefes, kilise mihrabının üstündeki buhura benziyordu.

— Al ve hemen, geldiğin yere dön. Sakın, yeryüzüne çıkmadan kutuyu açayım deme. Çünkü, **Hades**'in ülkesinde, nefesim ölüm getirir. Ama, yukarıda, yaşam ve ölümsüzlük güzellik verir. Güle güle.

Psikhe, kalbi sevinç dolu olarak, kalktı ve o sessiz saraydan bir an önce uzaklaştı. Geçerken, **Cerbère**'e ikinci ekmeği attı, **Karon** da ikici madenî parayı görünce, onu tekrar sandalına almaya razı oldu. Bu kez, hiçbir korkunç hayalet, onu yardımına çağırmadı.

Genç kadın o zaman, gölgeleri kendi yoluna çeken şeyin, toprak üzümü arpa ekmeği olduğunu anladı.

Sonunda güneş ışığına çıktı. **Afrodit**'in zümrüt vadisine varmak için ovayı hızla geçerken, sevincinden sanki uçuyordu.

Tahtın önünde diz çöktü ve kutuyu Tanrıçaya verdi. Afrodit, elini uzatarak, onu kaldırdı:

— Artık önümde diz çökme, **Psikhe**. Çünkü, şimdi sen, ölümsüzlere karıştın. Kutuyu aç da, ruhun, yaşam ve güzelliği içsin.

Afrodit'in gülümsemesi, güneşin dalgalardaki yanılanışından daha parlaktı. Elini değdirince, **Psikhe**, damarlarındaki kanın kaynağını hissetti. Düşteymiş gibi kutuyu açtı. İçinden ufak bir duman bulutu çıktı. **Psikhe**'nin başını sardı, genç kadın bayıldı.

Ayılınca, yükseklere hep daha yükseklere götürüldüğünü hissetti. Gözlerini açtı ve bakışları, yalnız bir kez seyrettiği erkeğin yüzüyle karşılaştı.. Genç tanrının gökkuşağı rengindeki kanatları onun üstünde dalgalanıyor, güçlü kollarıyla ona sarılıyor ve iki ruhu bir tek yapan o bakışla eşinin gözlerine bakıyordu.

Erkek:

— Sevgilim, diye mırıldandı, savaşı aşk kazandı. Sınavının en karanlık saatlerinde seni korudum ve güçlendirdim. Bundan sonra, artık sonsuza kadar, Gökyüzü Cennetlerinde oturup insanlara, bizim gibi sevişmeyi öğreteceğiz.

KRAL OİDİPUS

Bir zamanlar Teb kentinde Layos adında bir Kral vardı. Karısının adı da İokaste'ydi. Her ikisi de Tanrılar soyundandı.

Teb kentinin de ölümlülerinkinden daha güçlü eller tarafından kurulduğu söylenir:

Zeus'un oğlu Fenikeli Kadmos'u(*) Apollon Teb kentinin kurulacağı o kutsal yere götürmüş. O da, kutsal Ares su kaynaklarına el koyan ejderhayı Pallas Atene'nin yardımıyla öldürmüş. (**)

Sonra onun dişlerini Teb ovasına serpmiş. Yerden silâhlı birçok adamlar çıkmış; Kadmos'a saldırmışlar. Kadmos da yerden bir taş almış ortalarına atmış. Bu yarı yılan, yarı insan yaratıklar silâhlarını birbirine çe-

---

(*) Kadmos: Teb kentini kuran Fenikeli bir kahraman. Yunanlılara alfabeyi ve yazıyı o getirmiş.

(**) Zeus — Yunan mitolojisinde Tanrıların babası ve başı. Romalılar buna Jüpiter derler. Apollon — Işık Tanrısı. Pallas Atene — Harb Tanrıçası, Romalıların Minervası. Ares — Yunan mitolojisi Tanrılarından. Romalıların Mars'ı.

virmişler, içlerinden beş kişi kalıncaya kadar vuruşmuşlar. Kadmos o beş savaşçının yardımıyla Teb'in iç kalesini yapmış. Onu öyle geniş bir duvarla çevirmiş ki, on iki kişi yanyana gidebilirmiş. Taşları o kadar kocaman, harcı öyle sağlammış ki, birçok yerleri hâlâ durur. Kentin nasıl kurulduğunu da şöyle anlatırlar:

Amfiyon,(*) o eşsiz müzikçi, lirini öyle güzel çalarmış ki, taşların yüreği yumuşamış; çekiciliğine tutulmuşlar, gelmişler, duvarda konulacak yerlere kendileri konmuşlar. Teb kenti de böyle kurulmuş.

Layos'la İakoste, Teb'de yıllarca hüküm sürdüler. Fakat çocukları yoktu. Layos'un başında korkunç bir felaket dolaşıyordu. Ona «bir oğlun olursa, onun eliyle öleceksin» demişlerdi.

Günün birinde bir oğlan çocukları dünyaya geldi. Layos falcının sözlerini anımsadı. Çocuğu yaşatmamaya and içti. Yavruyu hemen boğmasını karısına söyledi. Fakat ana kalbi, kolları arasında çırpınan yavrusuna karşı sevgi ve acıma duygusuyla doldu. Onu öldürmeye kıyamadı. Acı acı gözyaşları döktü. Çocuğunu göğsüne daha sıkı bastırdı. Minimini parmaklarıyla elini tuttuğunu ve küçücük başını göğsüne dayadığını görünce dayanamadı, kendi kendine söylendi: «Bu bir damla yavrucak ne fenalık yapabilir? Canım yavrum, seni bana öldür diyenler, ana sevgisinin ne olduğunu bilmiyorlar. Onlara boyun eğmeyeceğim. Senin ölümünü görmektense, seni uzaklara göndermeye, seni bir daha görmemeye razıyım. Fakat Tanrılar da biliyor ki, senden ayrılmak benim için ölmekten daha acı, evlâdım canım.»

Onu kokladı, kokladı, tekrar tekrar bağrına bastı, ağladı, ağladı.

Güvendiği hizmetçilerinden birini çağırdı. Çocuğu onun kollarına verdi.

«Al bunu, dedi, dağa götür, bir yere sakla. Belki Tanrılar ona acırlar da, uzak çayırlarda koyunlarını ot-

(*) Amfiyon: Zeus'le Antips'ın oğlu. Şair ve müzikçi.

latan çobanlardan birinin yüreğini esinlerler, o da alır kulübesine götürür, büyütür. Tanrı korusun seni, benim tatlı, canım biricik yavrum. Taze çimenler beşik olacak, dağların meltemleri sana ninni söyleyecek.

«Tanrılar acısınlar da çocukken seni korusunlar, büyüdüğünde de, insanlar arasında şanlı, ünlü bir adam yapsınlar. Sen bir Kral çocuğusun, Tanrılar soyundansın. Tanrılar, kendi kanlarından olanları bırakmazlar, korurlar.»

Hizmetçi, kralın buyruğunu biliyordu. Çocuğu İokaste'nin kucağından aldı ve gitti. Fakat Kralın sözüne karşı gelmekten de korktuğu için çocuğun ayaklarını deldi, birbirine bağladı.

«Eğer, dedi, dağ yamaçlarında dolaşan çobanlardan biri bulsa bile sakat bir çocuğu büyütemez. Kral bana «ne oldu» diye sorarsa ona da, öldü derim.»

Yavrucak ayaklarının acısıyla çok ağlıyordu. Hizmetçi onu evine götürdü. Karısına verdi. Karısı çocuğu emzirdi, avuttu; tekrar kocasına verdi. Çocuk hizmetçiye gülümsemeye başladı. Adamın katı yüreği yumuşadı. Tanrılar İokaste'nin çocuğuna öyle bir tatlılık ve sevimlilik vermişlerdi ki, en duygusuz yüreklerde bile ona karşı sevgi uyanırdı.

Teb'le Korintes arasındaki çölün yarısında Siteron dağı vardır. Kışın tepeleri kalın kar tabakalarıyla örtülüdür. Kayalarından ve uçurumlarından, rüzgârın vahşi homurtuları duyulur; fırtınanın şiddetinden çamlar eğilir, kırılır, yerlere serilir. Burası, canileri ve katilleri yakalayan Furia'larını (*) o korkunç ve dehşetli Tanrıçaların yeriymiş derler.

Oranın çağlayanları, inleri su ve kaya perileri Nayaslarla (**) doluymuş. Eğer ölümlülerin biri onların gürül-

(*) Furia; Tanrı kızları. Cehennemde Tartarede otururlar. Katilleri canileri cezalandırırlarmış. Saçlarının her teli bir yılanmış. Bir ellerinde meşale, öbür ellerinde hançer olarak resimleri çizilir.

(**) Nayaslar = Zeus'un kızları, suların derelerin perileri.

tülü mağaralarına ve karanlık inlerine girerse aklım kaçırırmış.

O dağa, Kara Siteron derler ama eteklerinde öyle ince yeşil otlar yetişirdi ki, komşu kentlerin bütün çobanları gelirler, koyunlarını onun yamaçlarında otlatırlardı. Kral Layos'un hizmetçisi orada Korintos Kralı Polib'in çobanına rastladı. Çobanın yüzünden yüreğinin iyiliği belliydi. Hizmetçi onun iyi kalpli ve merhametli bir adam olduğuna inandı. Büyütsün diye çocuğu çobana verdi.

Tanrılar, Korintos Kralı Polib'le karısı Merop'a çocuk vermemişti. Her ikisinin mihrapları çiçeklerle süslemeleri, tatlı kokulu amber yakmaları boşa gidiyordu. Bütün ümitleri kesilmişti. Kendi kendilerine «Bize öfkelenen Tanrılar, soyumuzu söndürmeye karar vermişler; Krallığımız bir yabancının eline geçecek» diyorlardı.

Bir gün Kraliçe, hizmetçilerinden birinin kucağında şimdiye kadar bilmediği bir çocuk gördü. Genç kadına çocuğun kendisinin olup olmadığını sordu. O da, kralın çobanı olan kocasının çocuğu Kara Siteron dağında bulduğunu ve acıyıp eve getirdiğini söyledi.

O zaman kraliçe daha dikkatlice baktı. Çocuğun pek güzel olduğunu gördü:

«Bu, dedi, ölümlülerin değil, ölümsüzlerin çocuğu. Saçları, olgun buğday başakları kadar yaldızlı; gözleri gökyüzünün yıldızlarına benziyor. Tanrılar, sakın bunu bize ihtiyarlığımızı avutsun ve biz öldükten sonra memlekete kral olsun diye göndermiş olmasınlar. Ben bunu sarayda kendi çocuğum gibi büyüteceğim ve Korent Prensi yapacağım.»

Çocuk sarayda kaldı. Polib'le Merop'un oğlu ve taht-larının kalıtçısı oldu.

Asıl adının ne olduğunu bilmedikleri için ona Oidipus (*) dediler. Çünkü çocuğun ayakları demir yarasından hâlâ şişti. Büyüdü. Onu herkes beğeniyordu. Çünkü

(*) Oidipus, eski Yunanca'da (ayağı şiş) demektir.

uzun boylu kibar, atik ve becerikliydi.

«Kralın böyle oğlu olması, ve bir gün memleketi idare etmesi Tanrıların Krala ve Korintos halkına sunduğu bir iyiliktir.» deniliyordu.

Çünkü onun dağ başında bulunmuş bir çocuk olduğunu ve tahtın asıl ve gerçek kalıtçısı olmadığı bilinmiyordu.

Daha küçük yaşta sarayın avlusunda oynarken, koşmada, atlamada arkadaşlarını geçiyor, güçte ve gözüpeklikte hiçbir çocuk ona yaklaşamıyordu. Yalnız biri ona kafa tutabiliyordu. İkisi de denk güçteydiler. Güreşe tutuştukları, yumruk döğüşüne giriştikleri zaman, öteki çocuklar onların çevresinden toplanıp seyrederlerdi. Sonra hangisi kazamrsa, onu omuzlarında taşırlar; alkışlarıyla «yaşa» nâralarıyla saray kapılarını çınlatırlardı. Yenen bazan Oidipus, bazan da arkadaşıydı. Zaman geldi. Oidipus bazan da daha güçlü olmaya başladı. Günden güne de rakibi dayak yemiş köpek gibi evine mahçup ve kırgın dönüyordu. Kafasında yenilmesinin acısını, yüreğinde Oidipus'a karşı beslediği kini taşıyordu. Nasıl olursa olsun ondan öç almaya and içmişti.

Kraliçe Merop çocuğun vücutça büyüdüğünü, güzellikte ve güçte arkadaşlarını geçtiğini gördüğü vakit, bir gün onu aldı kalenin burcuna çıkardı ve ayaklarının altına serilmiş duran Yunanistan'ın güzel topraklarını gösterdi.

Altlarında, mermer sütunlarıyla, çeşmeleriyle görkemli tapınaklarıyla kent, altın kumlar arasında bir mücevher gibi parlıyordu. Batıda Korent körfezinin mavi dalgaları, uzaklara, Etoli dağlarının Peloponez dağlarıyla elele vermiş sanıldığı yerlere kadar yayılıyordu. Merop ona, meşeleri altında Pan'ın (*) flüt çaldığı, Nemfle-

(*) Pan, Hermes'le Nemf Driyop'un oğlu. Ayakları keçi ayağı gibiydi. Başında da boynuzları vardı. Sürülere bakardı. Kendi buluşu olan kavalıyla nemflerin yaşamını simgelediği kabul edilirdi. Genç kızlara musallat olduğu için kızlar onu görünce korkarlar, kaçarlar-

rin (**), Satirlerin Tanrının günü dans ettikleri, türküler ve çobanlar diyarı Arkadi tepelerini gösterdi. Daha uzakta kuzey batıda buzlu rüzgârların geldiği yerde, insanların kafalarına akıl ve gönüllerine güzellik sevgisi veren Müziklerin yeri, Parnas ve Helikon dağlarının karlı dorukları yükseliyordu.

Nerkisler ilkin orada açar; orada zeytin, mersin, gül, badem ağaçlarının dalları, gülerek akan dereleri, sıçrayan, atlayan berrrak çağlayanları hafif hafif öper. Çünkü, vaktiyle Helikor dağı sevimli ve güzel bir delikanlıydı. Onu acımasız ve insafsız kardeşi Siteron kıskançlığından öldürdü. Bu yüzden tanrılar ikisini de dağa çevirdiler. Tatlı ve sevimli, güzel ve yumuşak huylu Helikon bütün çekiciliklerini korudu. Fakat, Siteron kederli, ıssız ve çoraktır. Çünkü onun katı yüreği acımak nedir bilmezdi. Şimdi de orada yalnız Furia'lar var.

Merop, sonra doğuya, tan yerine döndü. Parmağiyle Egenin pembe renkli sivrilerini ve Atiki'nin kıvılcımlı yalılarını gösterdi.

— Oidipus, oğlum, görüyor musun? dedi. Korent kuzeyle güneyin, doğuyla batının yarı yolundadır. Memleketleri birleştiren bir geçit denizleri ayıran bir set gibidir.

Oidipus: «Doğru anne, dedi. Korent'i yöneten adamın yüreğinde arslan yatmalı. Çünkü kuzeyden güneye giden geçidi korumak için kılıcını elinden bırakmaması gerekir.»

— Cesaret büyük bir şeydir evladım. Fakat akıllılık ondan çok daha büyüktür. Kılıç kişiyi tüketir; akıllılık yüceltir. Sağımızda, solumuzda, doğuya, batıya açılan limanları, kışın ormanlardaki ağaçlara benzeyen gemi direklerini, yalı boyunda gezinen gemicileri, tüccarları görüyor musun? Onlar, dünyanın her yanından ge-

---

mış. Bozgun diye dilimize çevrilen panik sözcüğü bu ilâhın adından gelmedir.

(**) Nemf = dağ, orman perileri.

liyorlar, mal, eşya getiriyorlar. Çeşitli ulusların insanları burada buluşuyorlar.

Arslan yürekli deli bir kafanın Mısırın aklını ve Finikelilerin hilelerini altedebileceğini sakın, evlâdım, hatırına getirme.

Oidipus annesinin ne demek istediğini anladı.

— Anne, dedi, ben şimdiye kadar vaktimi yalı boyunda kumsallarda arkadaşlarımla, güreşle, döğüşle, koşuşla geçirdim. Artık beni kimse altedemiyor. Bundan sonra pazar yerine gideceğim. Babamın yerine geçtiğim vakit ülkemizde benden daha akıllı kimse olmasın diye yabancılarla, bilgili adamlarla güreşeceğim.

Oidipus'un yanıtı Merop'un hoşuna gitti. Fakat çocukluğunun saf günleri bitti diye de üzüldü. Çocuğunu akıllı bir insan yapmalarını tanrılardan diledi. Oidipus'a da yüreğini daima erkek tutmasını, kötülükten ve her türlü kirlerden korumasını öğüdünü verdi.

Ondan sonra Oidipus, tüccarlarla ve gezginlerle görüşmek üzere sık sık pazar yerine gitti. Gemilerle dolu limana iniyor, uzak ülkelerle ilgili acayip şeyler öğreniyor, güneyin en zeki insanları olan Mısırlılardan akıl, yeryüzünün en usta gemici ve tüccarı olan Finikelilerden hile dersleri alıyordu.

Fakat akşam, güneş batıya indiği vakit, karlı dağlar onun ayrılık öpüşleriyle kızardığı ve tepelerin amestist ve safir renklerine büründüğü saatlerde, her yanı karanlık kaplayıncaya ve yıldızlar gökyüzünde yükselinceye kadar delikanlının, gürültülü deniz kıyısının ince ve yaldızlı kumları üzerinde koştuğu, güreştiği, dövüştüğü görülüyordu. Çünkü o, hastalıklı bir ruhla, çelimsiz bir vücudun birbirlerinden ayrılmadıklarını biliyordu.

Oidipus bir tanrının güzelliğini, aklını ve gücünü birleştirerek büyüyordu; onun yanıt veremiyeceği bir soru, çözemiyeceği bir bilinmezlik yoktu. Kral ve kraliçe onu öz evlâtları gibi seviyorlardı, halkın bütün umudu da oydu.

Bir gün sarayda büyük bir bayram vardı; ülkenin ileri gelenleri şölene çağrılıydı. Saz şairleri çaldılar, soytarılar oynadılar.

Şarap dereler gibi aktı.

Gönüller taştı. Gelenler kahramanların üstün yanlarını anlatıyor, kendi yaptıklarıyla da öğünüyorlardı.

Oidipus herkesten fazla övündü ve topluca meydan okudu.

İçi kin ve kıskançlıkla dolu olan o eski çocukluk arkadaşı, şu ağır sözleri Oidipus'un yüzüne çarptı:

— Aşağı doğumlu çocuk, köle evlâdı! Özgür insanların seninle boy ölçüşmeyi kabul edeceklerini mi sanıyorsun? Arslanlar köpeklerle görüşmezler. Her ne kadar sırtında altın sarmalı, kırmızı elbiseler varsa da herkes de biliyor ki sen babam dediğin adamın gerçek oğlu değilsin!

O bu lâfları, şarabın tesiriyle söylemişti. Fakat yüz ağızlı dedikodu, onun dağda bulunmuş bir çocuk olduğu lâfını çoktan yaymıştı. Oidipus'un bundan haberi yoktu.

Oidipus öfkeden kıpkırmızı kesildi, yaylaları süpüren bir kasırga hızıyla rakibinin üstüne atıldı. Boğazından yakaladı, o kadar sıktı ve sarstı ki, adamda özür dileyebilecek nefes bile kalmadı.

«Alçak! Daha ne söyliyeceksin bakalım. Cezanı vermek için kafanı yerlere sürttüm. Defolun buradan. Sen de, murdar yalanın da.»

Dedi ve onu şölen salonundan attı. Merop bir sütuna dayanmış, sararmış ve üzüntülüydü. Gözyaşlarını gizlemek için mantosuyla da yüzünü örtmüştü. Yalnız kaldıkları vakit Oidipus Merop'un ellerini tuttu ve okşayarak:

— Anne, dedi, öfkelendiğime ağlama. Seni ve babamı küçük düşürmek isteyen bir yalancıyı susturmakta haklı olduğumu söyle.

Fakat Merop, bütün ruhunu gözyaşlarıyla ıslanan gözlerinde toplayarak, kederli kederli Oidipus'a baktı ve şu giz dolu sözleri dile getirdi:

— Evlâdım, sen bize dualarımızın yanıtı olarak gönderildin. Sen, tanrıların bir armağanısın, seni sevenlerin yaşamında da, ölümünde de öyle kalacaksın. Çünkü et kocar ve yapraklar sararıp solar, fakat ruh sonsuza dek yaşar. İyilik ve sevgi duygusunda bizimle birlikte olanlar en yakınlarımızdır.

Merop'un daha fazla söyleyemediğini görünce Oidipus'un içi burkuldu. Ellerini çektiği vakit, avuçlarının göz yaşlarıyla ıslanmış olduğunun farkına vardı. Kendi kendine şöyle söylendi:

«Annem nedensiz ağlamıyor. Yoksa söylencenin doğru olan bir yanı mı var? Gidip Gerçek Tanrısına, altın saçlı Apollon'a, en kutsal tapınağında sorayım.

«Eğer o alçak yalan söylemişse yalanını ağzına tıkarım. Bütün ülke de namussuzluğunun cezasını nasıl çektiğini anlar ve anlatır.

«Eğer söylediği doğruysa... Tanrılar, ne yapacağımı bana gösterirler...»

Yalnız başına yola çıktı. Denizle Gerania dağının çamlarla örtülü yamaçları arasındaki patikayı tuttu. Sisler ülkeyi bastığı ve yalnız dağ tepeleri birer ada gibi göründüğü zaman, Zevs'in oğlu Megar barınacak bir yer bulabilmek için buralara gelmişti. Suların önünden kaçan martıların seslerini izleyerek kurtulmuş ve orada hâlâ adını taşıyan kenti kurmuştu.

Oidipus kara bacaklı keçilerin yurdu olan Egosten'i geçti, dağla deniz arasındaki kayalıklı dar patika ile Krösis'e doğru yöneldi.

O yolda, korkunç Siteron dağından döşenen kasırgalar altında yürüyebilmek için insanın ayakları ve kafası çok sağlam olmalı. Orada dağ başlarından, kudurmuş Furialar gibi savrulan rüzgârlar önlerine çıkan herşeyi, dik yarlardan alırlar, dalgaların boğuştuğu, köpüklerin kaynaştığı derin uçurumlara atarlar. Vahşi hayvanlar kadar azgın bu canavarların ağzına düşenlerin ne olduğunu bir daha kimse göremez.

Yolcu, verimli ve bereketli Tisbe'yi geçti. Altın postu aramak için bilinmedik memleketlere, giz dolu denizlere yelken açan ünlü Argonotların dümencisi Tifis'in vatanı olan küçük bir limana vardı. Oradan da yolsuz dağları aştı... Cirka'nın çorak yaylalarından, Hellelion tepelerinden, kayalıklı Antion dağlarından, Helikon dağının beyaz kayalıklarından görünmeden gelen uğultulu selleri geçti. Kayalar içine oyulmuş Krisa kentine ve onun, buğdaylar, bağlar, soluk gümüş yapraklı zeytinlikler diyarı olan güzel ovasına geldi.

Orada narlar ve zakkumlar baharda öyle parlak kırmızı çiçekler açarlar ki karanlıklarda fener ışığını andırır.

Yolculuğun sonu uzak değildi... Zevs'in en güçlü oğlu, Işıklar ve Gerçekler Tanrısı altın saçlı Piton yılanını mağlup eden Apollon'u ziyarete gidenlerin kafilesine karıştığı vakit Oidipus'un yüreği hızlı hızlı çarpıyordu. Apollon'un makamı Delf'deydi. Vaktiyle gökten düşen ve yeryüzünün merkez noktasını gösteren kutsal taş orada, onun tapınağında dikiliydi.

Ölüm ülkesinin, sonsuz gecelerin karanlıklarına kadar inen, yeryüzünün en derin uçurumu da oradaydı. O karanlık çatlaktan çıkan fena kokulu, öldürücü bir hava üç ayaklı tunç iskemlesinde oturan Piti'nin (*) başını döndürür. Gözleri bir ölümlünün göremeyeceği şeyleri görmek, kulakları tanrıların ve kaderin sırlarını işitmek için açılırdı. Apollo'un söylediklerini Piti de ziyaretçilere giz dolu deyimlerle aktarırdı. Bunun gerçek anlamını ancak akıllılar anlayabilirlerdi. Kuzeyden, güneyden, doğudan ve batıdan bu sözleri dinlemeye gelirlerdi.

Apollon tapınağının ünü Herküles sütunlarından İspanya'ya, doğunun en kudretli çayı Fırat'a kadar yayılmıştı.

(*) Bu üç başlı yılan, İstanbul'da Et Meydanı'ndaki yılanlardır. Konstantin kenti yaptığı vakit buraya getirdi.

Kutsal yere geldiği vakit Oidipus gereken adakları yaptı. Gönlünü bütün kirlerden temizlemek için büyük taş havuzda yıkandı. Kayalıklı kemeri geçtikten sonra, kutsal çelengin yeşillendiği, gece gündüz sönmeden yanan ateşin bulunduğu korkunç mihraba vardı. Bilmek istediği şeyi Tanrı'ya sordu ve yanıt bekledi... Mihrabın karanlıkları arasında, öd ağacı, buhur, günlük ve amber dumanlarına bürünmüş rahibenin üç ayaklı iskemlesinde oturduğunu gördü. Apollon'un kudretiyle olacak şeyleri ve kaderin sırlarını seyreder gibiydi. Rahibe elini Oidipus'a uzattı. Uğursuz haberi vermek için renksiz dudakları açıldı:

«Talihsiz Oidipus, sen babanın katili, ananın kocası olacaksın!»

Bu sözleri işitince Oidipus'un başı döndü, yüreğinin taş kesildiğini sandı, çığlıklar koparark tapınaktan fırladı. Kutsal yolu dolduran kalabalığı yararak koşuyor, ziyaretçiler bu çılgının önünden gölgeler gibi kaçışıyorlardı.

Gözü kararmıştı. Kayalıkta hiçbir şey görmeden yollar kavşağı bir boğaza saptı. Kavşakta üç yol vardı. Yolları görünce Oidipus'u bir titreme aldı. Çünkü, korku, soğuk elini onun kalbine koymuş, yüreğine vahşi bir dehşet salmış, bu uğursuz yerin hayalini silinmez çizgileriyle onun beynine yerleştirmişti.

Çevresindeki her şey, çatık kaşlı korkunç dağlar ve uğultular rahibenin lanetini tekrar ediyor gibiydi.

Ürkütülmüş bir canavar gibi sağa, sola dönmeden yolunu sürdürdü. Dar bir geçitte katır koşulu arabasına oturmuş bir ihtiyarla karşılaştı. Arabanın çevresindekiler:

— Dursana aptal! Şöyle bir kenara çekil de araba geçsin, diye bağırdılar.

Yüreği çok yaralıydı, hakarete dayanamadı;

— Aptal sizsiniz, dedi. Ben kral oğluyum, kimsenin önünde el pençe divan durmam.

Kalabalığın içine daldı, tek başına zorla yolu açmak istedi. İhtiyar onu durdurmak için elini uzattı. Bir çocuğun kızgın bir boğaya karşı gelmesi daha kolaydı. Oidipus ihtiyarı itti ve arabasından aşağı attı. Sonra körleşen kudurganlığıyla ihtiyarın hizmetçilerine saldırdı; kimini ezdi, kimini boğdu, sonunda kendine bir yol açtı.

İhtiyar yol üzerinde cansız ve hareketsiz yatıyordu. Düşmesi hayatın son kıvılcımını söndürmüştü. Ruhu karanlık Hades'in (*) yurduna, gölgeler ülkesine uçmuştu.

İhtiyarın hizmetçilerinden biri ölüm yarası almış, yanına serilmişti. Diğer biri de bayılmıştı. Kendine gelip de efendisini ve öldürülen arkadaşlarını aramaya başladığı vakit Oidipus çok uzaklaşmıştı.

O, durmayarak ve dinlenmeyerek, dereleri, tepeleri, uçurumları aşıyor, sürekli ilerliyordu. Nihayet direnci tükendi, bitkin bir halde yere yığıldı. Ruhunu kara bir ümitsizlik kapladı. Kendi kendine söylenmeye başladı:

«Burada, bu ıssız yerde ölmek, kartallara, kargalara av olmak, eve dönerek, babama ölüm, anama üzüntü götürmekten çok daha iyidir.»

Ama tatlı bir uyku bastı. Uyandığı vakit yaşamın umut ve sevgisi onun kalbine başka düşünceler serpti.

Bir gün, kendi gücünü ve ustalığını överken Merop'un söylediği sözleri anımsadı:

«Oğlum, demişti, güç ve ustalık, tıpkı gökten düşen ve yeryüzünün meyvalarını canlandıran yağmurlar gibi tanrıların armağanıdır. Fakat gurur, kırlara, ovalara, kentlere felaketler getiren sellere benzer. Hatırında tut; tanrıların armağan ettiği o az bulunur güçler, çok iyilik yapar, çok da kötülük. Bir gün gelecek, o ayrıcalığı görenler, ellerindeki güçlerin kullanılış hesabını cehennem tanrılarına vereceklerdir.»

Sonra kendi kendine düşündü:

«Bir adamın gücüne ve aklına gereksinme oldukça, dünyanın öbür ucunda da olsa ölmek bir suçtur. Ben

(*) Yunan mitolojisinde cehennem, ahret.

artık Korintos'u, yalı kıyısındaki evimizi göremeyeceğim. Çünkü ailemin yanına dönersem onlara bela ve felaket getireceğim. Uzak diyarlara gitmeliyim. Belki benim kanımdan olmayanlara bir hayrım dokunur.»

Yine yola koyuldu. Delf'den gelen yol onu yedi kapılı Teb'e götürdü.

Oidipus, Teb halkını yas ve derin bir acı içinde buldu. Kralları Layos, yolda haydutların saldırısına uğrayarak ölmüş. Onu ülkesinden uzakta, üç yolun birleştiği yere gömmüşler. Bundan daha belalı bir afet de varmış. Kadın yüzlü, yarı kartal yarı aslan korkunç bir canavar oralara musallat olmuş. Her gün bir adam parçalıyor, yiyormuş. Çünkü söylediği bilmeceyi kimse çözemiyormuş.

Oidipus bunları pazar yerinde konuştuğu Teblilerden öğrenmişti.

— Kimsenin çözemediği bu olağanüstü bilmece acaba neymiş? diye sordu.

— Delikanlı, onun ne olduğunu kimse söylemez. Çünkü bilmeceyi çözmeyi göze alan Sfenks'in olduğu kayaya yalnız başına gitmek zorunda. Canavar, sorduğu sorunun yanıtını alamazsa, hemen o adamı parçalıyor. Eğer oraya giden olmazsa, Sfenks bu kez kente saldırıyor, kadın ve çocukları bile esirgemeden önüne geleni kapıyor.

En akıllılarımız, en yüreklilerimiz kenti kurtarmak serüvenine atıldı. Fakat gözlerimiz onları bir daha göremedi. Şimdi de artık bu korkunç yaratıkla karşılaşmaya kimse cesaret edemiyor.

Bunun üzerine Oidipus:

— Ben gider canavara meydan okurum. Eğer ben de çözemezsem, bilmecenin çözümü gerçekten güç demektir, dedi.

— Düşüncesiz adam! Başkalarının yapamadığı bir işi sen başarabilir misin sanıyorsun? dediler.

— Denemek işe girişmekten daha iyidir.

— Eğer başarısızlığın sonu ölümse o işe iki kez bakmak akıllıca olur.

— İnsan bir kez ölür. Kendi gibi olanları kurtarmaya çalışırken ölmekten daha güzel ne var?

Onun vücudunun endamına ve çevikliğine, yüzünün gençlik ve güzelliğine hayran olan Tebliler:

— Yabancı! Dediler, yaşamını böyle ucuz gören sen kimsin? Senin ocağında, sana ağlayacak kimsen, krallık edeceğin ülken yok mu? Çünkü sen bir kral oğlusun. Sıradan insanlardan değilsin.

— Eğer ben yurduma dönersem, ülkeyi felâketlere ve acılara sürükliyeceğim, sonra da babamın evinden kovulacağım.

Bu sözler oradaki Teblileri hayretlere düşürdü. Daha fazla bir şey sormaya da cesaret edemediler. Delikanlıyı fikrinden vaz geçiremiyeceklerini anladılar. Ona Sfenks'in oturduğu kayaya giden patikayı gösterdiler. Onu kentin kapısına kadar götürdüler; herkes hayırlı dualar etti ve başarılar diledi. Sonra kapının önünde yalnız başına bıraktılar. Çünkü Sfenks'le karşılaşmaya niyet eden adam onun yanına yalnız varmalıydı. Artık ona tanrılardan başka kimse yardım edemezdi.

Oidipus Krene kapısından çıktı, Dirce çayını geçti; geniş ovaya girince öbür uçta Sfenks'in oturduğu dağı gördü.

Durdu ve açık mavi gözlü Pallas Atene'ye yalvardı. Yüreğinde korkudan eser kalmadı. Cesaretle ilerledi.

Canavar avının üstüne saldıracakmış gibi kayaya yaslanmıştı. Bu görüntü, cesaretine rağmen Oidipus'un yüreğini oynattı. Sfenks ilk önce ona, ışıkla parlayan ve vücudunu bir nur çemberiyle çerçeveleyen altın ve tunç renkli büyük kanatlı kocaman bir kuşmuş gibi göründü. Bu halkanın ortasında renksiz ve güzel bir yüz sabah yıldızı gibi parlıyordu.

Sfenks, onun yaklaştığını görür görmez gözlerinde saldırı ateşi yandı. Pençelerini uzattı, avım bekleyen, kızgın bir arslan gibi kuyruğunu sallamaya başladı.

Oidipus tatlı ve ince bir davranışla ona seslendi:

— Ey Sfenks! Senin korkunç bilmeceni dinlemeye, ona yanıt vermeye veya ölmeye geldim.

— Cılız ve düşüncesiz yaratık! Tanrılar, senin nazik vücudunu, genç yüzünü göndermekle bana seçkin bir para armağan ediyorlar desene.

Hayvan, acımasız bir tavırla dilini dudaklarına götürdü ve yalandı.

Oidipus'un yüreği daha hızlı çarptı ve derhal onu öldürmek istedi.

Kadınların en güzeli olan bir yaratığın en azgın bir canavara dönüştüğüne içi yandı. Acımasızlığın ve hırsın ondaki kadın kalbini öldürdüğünü ve yerine bir hayvan kalbi koyduğunu gördü.

— Çabuk ol, o ünlü bilmeceni söyle. Söyle de yanıtım verip ülkeyi, üstüne çöken belâdan kurtarayım.

— Sabahleyin dört ayağının üstünde sürünür, öğleyin iki ayağıyla yürür. Akşamları, üç ayakla yürür ve sallanır. Hiçbir vakit aynı olmayan, hiç bir vakit çok olmayan, fakat hep tek olan bu yaratık kimdir?

Bakışları acımasız ve soğuk bir parıltıyla yanan Sfenks yavaş sesle bilmecesini sölyedi.

Oidipus düşündü: «Bilgi ve aklımın şimdi imdadıma yetişmesi gerekir. Eğer imdadıma yetişmiyecekse, insanların en akıllılarıyla görüşmelerim, Mısır'ın ve Finike'nin gizlerini öğrenmem hep boşunaymış demektir.»

Ona akıl veren tanrılar ruhunu ışıklandırdılar. Korkusuzca yanıt verdi:

— Ey Sfenks! Bu yanıt insandan başka ne olabilir? Yaşamının sabahında çocukken iki eli ve iki ayağiyle yürür; akşam, titreyerek bir değneğe dayanır... İyi yanıt verebildin mi? Ünlü bilmeceyi çözdüm mü?

Tek bir sözcük söylemeden, umutsuz bir homurdanışla, canavar kayanın tepesinden, önündeki uçuruma atladı. Uzaklarda, ovanın öbür yakasında gök gürültüsüne benzeyen bu homurdanmanın yankıları duyuldu.

Tunç kanatlarının üzerinde güneş ışığının, yaz akşamlarının şimşeklerine benzeyen kıvılcımları görüldü.

Sevinç çığlıkları göklere yükseldi. Teb'in yedi kapısından, bütün kent halkı ovalara koştu. Oidipus'u omuzlarına aldılar, alkışlarla zafer şarkılarıyla kente götürdüler. Hemen orada oybirliğiyle onu Kral yaptılar. İhtiyar Krallarının çocuğu yoktu. Sfenks'i yenenden, Site'yi kurtarandan başka krallığa kim lâyık olabilirdi?

Oidipus Teb'in Krallık tahtına oturdu. Layus'un karısı İokaste'yle de evlendi. Onun haklı ve akıllı yönetiminde, ülke, savaşta olsun barışta olsun uzun bolluk yılları yaşadı.

Fakat günün birinde korkunç bir veba çıktı. Binlerce kişi kurban gitti.

Kral, Delf'e adamlar göndermeye, Tanrıların niçin bu ülkeye öfkelendiklerini ve bu belâyı başlarına neden sardığını bilgiç kişiden sordurmaya karar verdi.

Getirdikleri yanıt şuydu:

«Teb'de tiksinti veren bir kötülük var. Layus'un katili hâlâ bulunmadı. O orada oturuyor ve ülkeyi kirletiyor. Tanrıların intikamı yavaş yürür, ama güvenli adımlarla ilerler, dökülen kan cezasız kalmıyacaktır.»

Oidipus, katili tanıyan varsa, göklerin öfkesini dindirmek için onu haber vermesini buyurdu, her yana. Ülkenin üstüne bu belâyı getirene kim bir dilim ekmek ve bir yudum su vermeye cesaret ederse, «Tanrıların lâneti onun üzerine olsun» dedi. Ülkenin her yanında izinin aranması ve kentin bu cinayet lekesinden temizlenmesini buyurdu.

Bununla birlikte aramalar sonuçsuz kaldı. Veba, yıkımını sürdürdü. Bütün ruhları karanlık bir umutsuzluk kapladı. Dualar kabul edilmiyor, Tanrıların mihrabında kurbanlar boşuna tütüyordu.

Sonunda Oidipus, Tresiasi, ölümlülerden altı kuşağın yaşadığını gören ihtiyar ve tanrısal körü arattı.

Bu adam, yeryüzünün en akıllı peygamberlerindendi. Kuşların dilinden anlıyordu. Gözleri karanlıklarla

perdeli olduğu halde kulakları dünyanın bütün sırlarına açıktı; günün ve yarının gizli şeylerini bilirdi.

Tresias Kralın önüne çıkarıldı. İlk önce söz söylemek istemedi ve kendisinden bir şey sorulmamasını yalvardı.

— Ben sussam da, söylesem de, geleceğin şeyleri kendiliğinden olacaktır; eğer ben kalbimde kapalı olan sırlarını açarsam ey Kral, vay senin haline! Vay senin hanedanının haline!...

Oidipus kızdı ve çıkışmaya başladı.

— Bana öyle geliyor ki, dedi, bu cinayette senin de parmağın var. Çünkü, vebadan kırılan ve kötü günler yaşayan bu halkın felâketine hiç tasalanmıyorsun, katili saklamaktan ve Tanrıların intikamından kendini de kurtarmaktan başka bir şey düşünmüyorsun.

Bu sözlerden yaralanan ve canı yanan Tresias sırrı daha fazla tutamadı:

— Ey kral! Sen kendi hükmünü kendin verdin! Ülkeyi masum kanıyla kirleten pis katil sensin, dedi.

Oidipus kahkahalarla güldü:

— İhtiyar, sen gerçekten bunamış, aklını kaybetmişsin, saçmalıyorsun, Teb tahtından beni devirmek ümidiyle sana bu yalanı hangi çıkarcı öğretti? Senin yalnız gözlerin değil, aklın da karanlıkların perdesiyle örtülmüş.

— Lânet olsun sana, Oidipus, lânet olsun sana! Gözlerin bakıyor ama senin kendinin kim ve işlerinin ne olduğunu görmüyor. Çok geçmiyecek, gözlerin kör olacak, elindeki deynekle yerleri yordamlayarak çeşitli ülkelerin yabancısı, bir serseri gibi dolaşacaksın.

Orada bulunanlar ne düşüneceklerini bilmediler. Sustular. Fakat Oidipus'un karısı söz aldı:

— Efendimiz, dedi, bu adamı dinleme. Bu Tresias'ın vaktiyle peygambercesine haber verdiği şeyler de kanıtlar ki, hiçbir ölümlü kaderin sırrını çözemez. Bu ihtiyar, ölen Kralımızın kendi oğlunun eliyle öleceğini vaktiyle haber vermişti. Halbuki zavallı mâsum yavru, adam ola-

cak kadar büyüyemedi. Soğuktan ve açlıktan ölsün diye dağın ıssız yamaçlarına bırakıldı. Kral Layos'un da üç yol ağzında, haydut çeteleri tarafından öldürüldüğünü herkes biliyor. Ey cemaat! Bu Tanrısal yalancıyı dinlemeyin, bunun, uydurma olduğunu, olayların da kanıtladığı gibi onun gelecekten verdiği haberlere sakın inanmayın!

Bu lâflar Oidipus'u kandırmadı ve ona geniş bir nefes aldırmadı. Öldürücü bir korkunun yapışkan ve sürünen bir kurt gibi kalbine girdiğini hissetti.

Delf'den kudurmuş gibi kaçarken üç yol kavşağında bir ihtiyarı vurduğunu hatırladı. Kraliçeyi sorguladı. Onun, zaman, yer ve olay hakkında söyledikleri kendi serüvenine tamamiyle uyuyordu. Yalnız bir nokta kalıyordu. Layos haydut çetesi tarafından öldürülmüş deniliyordu.

Oidipus'sa aksine birçok adamla tek başına vuruşmuştu.

— O olayın hiçbir tanığı sağ kalmadı mı, gelip olan biteni anlatmadı mı? diye sordu.

— Haberi kralın sadık hizmetçilerinden biri getirmişti. Fakat Sfenks'i yenmenden sonra halk seni Kral yapar yapmaz koyunlarını alıp, uzak yaylalara gitti. Çünkü ülkeyi belâlardan kurtarmış da olsa bir yabancının, efendisinin tahtına oturmasına katlanamamıştı.

— Gidin, arayın, onu bana getirin, dedi Oidipus, eğer Layos'u öldürenler kalabalık idiyseler belki yardımıyla onları bulabiliriz. Cinayeti yalnız bir adam işlemişse halk vebadan kurtulsun diye, eğer o adam ben bile olsam, yemin ederim ki, ülkeden kovulacaktır.

O günkü kızgınlığımı ve üç yol ağzında yaptığımı düşündükçe, felâket duygusuna kapılıyorum.

Kraliçe onu yatıştırmaya çalıştı. Çabaları boşa gitti. Oidipus'un ruhunu anlatılmaz bir dehşet sarmıştı.

Bir taraftan ihtiyar çoban beklenirken, öbür yandan da Korintos'tan acele bir haber geldi. Kral Polib

ölmüş. Sfenks'i yenen, bütün Yunanistan'ın en akıllı kralı Korent hükümdarı ilân edilmişti.

Sevdiği babasının ölümünü öğrenince Oidipus acısının ağırlığı altında kalan başını eğdi ve haberi getirene dönerek:

— Uzun yıllar benim gönlüm şimdi bu dünyayı terkedenin hasretini çekti. Onu bir daha güneşin tatlı ışığı altında göremiyeceğim. Düşüncesi, ruhunu acıyla, üzüntüyle dolduruyor. Baba kanıyla elimi kızıl renge boyamamak için, geleceğin habercisi beni sürgünde yaşamaya mahkûm etmişti. Şimdi Tanrılara şükrediyorum. Babam, yıllara ve şereflere doymuş olarak ihtiyarlığında kendi eceliyle ölmüş.

Bu sözleri işiten haberci hayret içinde kaldı:

— Sen, dedi, Polib'in asıl baban olmadığı, herkesten güzel ve güçlü olduğun için, seni kendine evlât edindiğini ve Korent tahtına varis yaptığını bilmiyor musun?

— Ne diyorsun sen be kara haberci? Ben bu masalın yalan olduğunu kanıtlamak için Delf'e gittim. Geleceğin habercisi bana babamın katili olacağımı söyledi. Bunun içindir ki, ben doğduğum yurda dönmedim. Kalan günlerimi sürgünde geçirdim.

— Ey Kral, demek ki, senin ruhunu şimdiye kadar hep karanlıklar örtmüş! Sen daha küçücük çocukken seni Kara Siteron dağında, şimdi tahtında oturduğun Layos'un çobanlarından birinin elinden ben aldım.

— Ne kötü rastlantı! Bilgicin haber verdiği belâ, bir kez daha üzerime yükleniyor. Kendi öz babamı tanımıyorum. Onu bilmiyerek vurmuş olabilirim. Bir gün olur uğursuzluğun cezasını da çekerim. Ayrıca Kral Layos'un öldürülmesi başımın üstünde kara bulutlar gezdiriyor. O cinayetin tanığı olan çoban da şimdi geliyor. Allah vere de benim günahsız olduğumu söylese. Buraya gelsin, ona soracaklarım var.

Krala görünmemek için harcadığı çabaya karşın ihtiyarı getirdiler. Onu gören Korintos habercisi şaşkınlı-

kından geri geri çekildi. Çünkü vaktiyle dağda çocuğu kendine vereni tanımıştı. Krala:

— İşte, doğumundaki sırrı sana alatacak adam budur, dedi. Kara Siteron dağında seni daha küçük çocukken bu adamın elinden ben aldım.

Çoban ilkin inkâra saptı. Fakat sonra gerçeği söylemek zorunda kaldı.

— Beni dağ başında öldürmeyi sana kim söyledi?

— Ey Kral, sana yalvarırım, bana daha fazlasını sorma. Öyle şeyler vardır ki, susmak daha iyidir.

— Korkma söyle, eğer benim doğumumda ayıp ve kölelik lekeleri varsa önemi yok. Tanrılar beni talihin çocuğu yapmışlar, bana iyi günler ve kötü günler bağışlamışlar. Emrediyorum sana, söyle. Ben senden bir kölenin çocuğu olduğumu da öğrensem hiç önemi yok, ona da katlanmaya hazırım.

— Sen bir köle çocuğu değilsin. Kral soyundansın. Daha fazlasını sorma ey Kral!

— Söyle ihtiyar söyle! Susuyorsun, öfkemi arttırıyorsun. Zorla da olsa sana her şeyi söyleteceğim.

— Zalim elleri üstüme üşürme. Ben saygımdan susuyorum. Seni annenden aldım. Baban da... Kral Layos' du. Delf'ten kaçarken sen ona üç yıl ağzında arabasmda rastladın... Onu kızgınlıkla bilmiyerek öldürdün. Ne talihsiz adammışım. Tanrılar beni geleceği okuyanların tanığı olayım diye yaratmışlar.

Fırtınalardan önceki havaların durgunluğu gibi orada bulunanları derin bir sessizlik kapladı. Çobanın lâfları o kadar garip, o kadar korkunçtu ki, ilk zamanlar anlamını çıkartmakta güçlük çektiler. Fakat Oidipus'un kral Layos'un oğlu olduğunu ve geleceği okuyanların haber verdiği gibi babasını öldürdüğünü anladıkları zaman büyük bir gürültü oldu; birbirinin aksi sesler işitilmeye başladı. Oidipus'un sesi halkın gürültüsünü bastırdı:

— Lânet olsun, lânet olsun bana! Tanrıların beddüası benim başımda dönüyor. Onların öfkesinden kimse kaçınamaz. Kör cahilliğimle kısmetimden kaçayım der-

ken kader beni gözle görünmeyen ağları içine almış bilmeden bu cinayeti işlemişim. İşte bak, şimdi bile geceler içinde çırpınıyoruz. Boğuşmalarımız bizi kaderin tuzağının daha derinliklerine atıyor. Ey Teb halkı! Beni bu ülkeden kovun, bana dilediğinizi yapın. Çünkü Tanrılar beni pis ve kötü adam yaptılar. Ancak ölümüm sizi bu vebadan kurtarabilir.»

Halk onun dediklerini yapmaya hazırlanıyordu. Çünkü kalabalık insan yığınlarının kalbi kararsızdır. Belânın estiği yana uyar. Bir yandan bir yana sallanır. Ayrıca halk vebadan çok acılar çekmişti. Bu felâkete neden olana karşı duydukları kin Oidipus'un Sfenks'e karşı olan zaferini, onlara uzun yıllar bolluk ve rahat sağladığını unutturmuştu. Fakat tanrısal kör ayağa kalktı. Onun lâflarını dinlemek için herkes sustu.

— Kadmus'un çocukları, kalbleri körleşmiş akılsızlar! Sitenizin kurtarıcısını boğazlamak mı istiyorsunuz?. Evlatlarınızı parçalayan Sfenks'i, o kara ve sıkıntılı günleri unuttunuz mu? Doğrudur, bolluk ve rahat gönül borcu duygusunun keskin yüzünü yosunlatır derler. Sen de Oidipus, senin kara bahtından dolayı, Tanrıları suçlu görme. İster bilsin, ister bilmesin, hiç kimse yanmadan elini aleve yaklaştıramaz. Sen gerçekten babanı bilmeden öldürdün. Fakat saçılan kan senin başını yaktı. Çünkü gemsiz kalan doymak bilmez ruhun çılgın bir hayvan gibi azmıştı. Eğer sen elini bir ihtiyara kaldırmasaydın, babanı öldürmüş olmazdın. Sen doğuşta memleketi kirlettin. Şimdi de sürgün ve serseri yaşıyarak günahını ödeyeceksin. Yabancı bir diyarda yabancı olarak öleceksin. Fakat peygamberliğin bulanık aynasında kendi ayaklarınla ödeme yolunun sonuna kadar gittikten ve yolculuğunun günleri bittikten sonra, bu ülkenin sürekli koruyucusu olan Tanrının kutsal ağaçlı koruluğunda, seni dinleniyor gibi görüyorum.

Halk sustu. Fakat Oidipus avuntu bulmuş olmadı. Kraliçe ümitsizlikten çıldırmış, ölmüştü.

Acı ve utanç altında ezilen Oidipus bu akla sığmaz olayların tanığı olan gözlerini kendi elleriyle oydu. Sonra eski yırtık paçavralara büründü, bir değneğe dayanarak yalnız başına serseri yolculuğuna çıktı.

Tebliler onun kentten ayrılışına sevindiler ve birbirlerini kutladılar. Felâketlerle katılaşan yürekleri onun ak saçlarına ve ışıktan yoksun, kanlar akan gözlerine acımadı.

Onun kendileri için nasıl çalıştığını, neler yaptığını kimse anımsamadı. Herkes veba belâsının kalkmasını bekliyordu.

Kendi oğulları Eteokley ve Polinikes bile ona zerre kadar acımadılar. Kendileri ülkede bolluk içinde yaşadıktan sonra babalarının yalnız başına yollara düşmesinin ne önemi olabilirdi? Çok zaman sonra onların yüreklerinin katılığı cezalarını buldu. Krallık sevdasiyle birbirlerine girdiler. Teb'in üzerine harb kasırgaları yağdırdılar. Bir çatışmada vuruşarak öldüler.

Çocukları içinde yalnız kızı Antigone onu bırakmadı. Babasının yol ve yolculuğun zorluklarını anlatmasına karşı o:

— Efendim, dedi, zayıf ayaklarına yardım edecek, gözlerinin nurunu sana verecek bir kimse olmadan, kör ve ihtiyar babamı bu uzun yolculukta nasıl yalnız ve kimsesiz bırakabilirim?

— Kızım, yol uzun ve sarptır. Ruhumun ne vakit rahata kavuşacağını kimse bilemez. Dünya acımasızdır. İnsanlar Tanrıların lânetlediği kimseleri hiç sevmezler. Gösterdiğin evlâtlık sevgisinden Tanrılar hoşnut olsun. Fakat sen, sürgün ekmeğini yemek, acının suyunu içmek için yaratılmamışsın. Yapılışın nazik ve ince, acırım sana.

— Baba! Sen yeryüzünde serseri ve dilenci dolaşırken benim Krallar sarayında oturup kalmamdan daha acı bir şey olabileceğini mi sanıyorsun?. Baba! Gücünün kesildiği günlerde adımlarına yardım için beni yanına almaya katlan.

Antigone'yi kararından hiçbir şey vazgeçiremedi: Acı ve üzüntünün ağırlığı altında beli bükülmüş ihtiyarla, gençlik ve güzelliğinin en parlak çağında, gönlü büyük bir sevgiyle dolu genç kız, yola çıktılar.

Bu yakıcı ve ışıklı sevgi Antigone'nin bütün yaşamını etkiledi. Yüreğinin sevgiyle yüklü oluşu onu sarp yollardan ıssız yerlere, sonunda da, daha yaşı çiçekler gibi tazeyken ölümün kapılarına götürdü. Fakat yeryüzünün acıları başının üstüne bulutlar gibi toplandığı zaman bile, ününün perdesini gene sevgi kaldırdı. Solmayacak bir şan ışığıyla onun adını aydınlatan gene o büyük aşktır. Üzerine atacağı bir avuç toprağın yaşamına mal olacağını bile bile savaşta ölen kardeşi Polikines'i nasıl gömdüğü öyküsüne gelince, bir gün bütün bunları, şimdiye kadar yazılmamış olan dramların en soylularından birinde okuyacaksınız.

Oidipus'la Antigone yola koyuldular. Gönlü ayıp ve üzüntüyle dolu Oidipus doğduğu güne lânet ediyordu. Fakat zamanla Trias'ın dediklerini hatırladı. Yani, ölümün kendisine sonsuza dek mesken olacak yere hayır getireceğini. Ruhunda ümitler uyandı: Tanrılar onu terketmemişlerdi. Dökülen kanı silecekti, adı insanlar arasında şan ve şerefle anılacaktı.

Sonunda bu ödeme yolculuğunun sona ermek üzere olduğunu hissetti. Bilinmez bir güç onun ayaklarını bir tarafa götürüyordu. Nereye? Bilmiyordu. Yalnız bildiği şey, kurtuluş yerine doğru ilerlediğiydi.

Teb yaylasını, Kara Siteron dağını aşmışlar, meşalelerle ışıklanan Elâsis yalısını, Demeter'in kutsal toprağını, Triptolem'in insanlara çift sürmesini ve altın başaklı buğday ekmesini öğrettiği Rarus'un geniş ovasını geçmişlerdi. Atina'ya giden kutsal yolu izlediler. Çöllerini dağlar çevrelemişti. Sağda, kayalıklı sivri tepeleriyle Salamin ve Saronik körfezinin mavi suları vardı. Yolda giderken birçok kutsal mezarı ve görkemli pek çok tapınağı selâmladılar. Çünkü bu yolun kenarları, şerefli

mirasları yeni kuşakları zenginleştiren kahramanların ölmez adları için dikilen anıtlarla süslüydü.

Antigone ihtiyarın titrek adımlarına yardım ediyor, gözlerinin ışığıyle babasının yolunu aydınlatıyor ve yorgunluk nedir bilmiyordu. Sonunda beyaz Kolona ve Ömenidlerin korusuna geldiler. Yorulan bacaklarını dinlensin diye kız Oidipus'u bir taşa oturttu. Baharın sabah rüzgârı çevrede oynaşıyor, Sefisin ovaya doğru inen berrak suları ayaklarının dibinde kıvılcımlar saçıyordu. Yeşil çalılıklardan bülbüllerin tatlı cıvıltıları geliyordu. Çayırlarda kokulu safranlar beyaz nergisler açmıştı. İhtiyarın kalbini büyük bir huzur kapladı. Yolculuğunun sonuna geldiğini anlamıştı. Fakat oradan geçen bir köylü onları gördü ve bağırdı:

— Ey dinsiz yolcular! Kutsal topraklarda oturduğunuzu Tanrılara ayrılan yerlere sataştığınız bilmiyor musunuz?

Bunun üzerine Oidip kurtuluş günün geldiğine daha çok inandı:

— Ey yabancı, dedi, söylediklerin bizim için kutlu bir müjdedir. Bana son rahatımı kutsal bir korulukta bulacağımı söyleyen bilgenin sözleri demek ki, burada yerini bulacak.

Bu yanıt köylüyü sevindirmedi. Yakın tarlalarda çalışan arkadaşlarını çağırdı. Koşarak geldiler. Oidipus'la sert sert konuştular; adını ve oraya ne yapmaya geldiğini sordular.

Oidipus herşeyi kendilerine anlattığı vakit ona nefretle bakmaya başladılar. Çünkü onlar da Layos'un nasıl öldürüldüğünü duymuşlardı. Onu öfkeyle kovmayı düşünürlerken, Oidipus oturduğu taştan ayağa kalktı. Üzerindeki paçavralara, gözünün ışığından mahrum olmasına rağmen yüzünde ve tavrında bir saygınlık vardı. Köylüler bu adamın âdi bir insan olmadığını anladılar.

— Kolonlular, dedi, siz beni, işlediğim suça bakıp yargılıyorsunuz. Yaptığım hayırlarla değil.

Oidipus adının bu ülkede şerefle ve saygıyla anıldığını unuttunuz mu? Onu karanlık günlerin izlediği, benim de günahımın cezasını boynumda taşıdığım doğrudur. Fakat bugün benim o âsi ruhum eski şirretliğini yitirdi. Tanrılar beni yine insanların hayrına vakfettiler. Haydi gidin, Atina'nın kutsal iç kalesini yöneten kralınız Tezeus'a Oidipus'un burada olduğunu söyleyin. Karışık günlerde bu ülke için sağladığım yardımları düşünmüyorsunuz. Koşup kralınıza haber verin. Kendi tahtı için sonsuza dek uzanan bir koruyucu ve sitesi için sürekli huzur istiyorsa çabuk gelsin.

Yılların deneyimini taşıyan bu yolcuda öyle anlaşılmaz bir güç vardı ki, ona kimse karşı gelemedi. Atina'ya acele bir haberci gönderildi. Kenti büyük bir site yapan, ve o bölgeyi birçok öldürücü belâlardan kurtaran ünlü kahraman Tezeus çok geçmeden geldi.

Büyük bir prense yakışan kibarlık ve iyilikle Oidipus'u selâmladı, kendisine konuk olmasını rica etti.

Oidipus «Senden isteyeceğim misafirlik, dedi, bu ülkede kısa bir süre oturmak değil. Ben senden temelli bir yurt diliyorum. Çünkü göğün eli benim üzerimde. Biliyorum ki, hemen bugün ruhum bu çürük ve kırık bedeni terkedecek. Benim cesedimin nerede yattığını yalnız sen, ve sonra da yalnız senin soyun bilsin. Kemiklerim bu topraklarda kaldıkça ruhum bu yerlere bekçilik edecek, muharebelerin sellerini çevirmek, vebaların ve harblerin yükselen dalgalarını durdurmak için insanlar benim adımı anacaklar ve benim ruhuma sığınacaklar. Tanrıların beni nerelere götüreceğini görmek ve mezarımın sırrını öğrenmek ister misin ey Kral?»

Tezeus başını eğerek:

— Bana yolu göster, seninle beraberim, diye yanıtladı.

Oidipus öne düştü ve ilk olarak koruluğa girdi. O gören insanlar gibi yürüyordu. Ayakları en güçlü insanlarınki gibi sağlamdı. Tezeus ile Antigone onu izlediler. Korunun ortasına geldiler. Orada bir armut ağacının

oyuğundan kutsal kaynağın berrak suları fışkırıyordu. Onun yanında da yerlerin dibine inen derin bir çukurun ağzı gözüküyordu. Buna Ölüler Ülkesinin Kapısı denirdi. Kendilerine daha tatlı adlar verilen ölüm Tanrılarına burada tapınılırdı. Kaynağın yanına geldikleri vakit Oidipus bir taşa oturdu, kızını çağırdı. Ve ona:

— Antigone kızım, dedi, sürgün yollarında bana baktın. Ellerinle yolları düzelttin, şimdi git kaynaktan su çek. Cehennem Tanrılarının şerefine yerlere serp.. Senin yeryüzünde bana yapabileceğin son hizmet budur.

Antigone babasının dediklerini yaptı. Oidipus kızını öptü ve ona dedi ki:

— Kızım, benim için ağlama. Biliyorum, yüreğin yanacak. Şimdiye kadar baba sevgisi çektiğin zorlukların yükünü hafifletiyordu. Benim hayatımın günleri sona eriyor. Artık sonsuz huzura kavuşacağım. Git kardeşlerini bul, benim için ne idiysen onlara da öyle ol. Ah kızım, ah! Önünde açılan yol acıklıdır. Seni bekleyen günlerin düşüncesi ruhumdaki iyilik ve acıma duygularını arttırıyor. İnsanların öğütlerine kulak asma, Tanrıların damgaladığı kendi kalbinin sözlerini dinle. O damga yılların asla bozamayacağı gerçek damgasıdır.

Baba kızını göğsüne bastırdı, kız da ağlayarak onun boynuna sarıldı.

Korıda derin bir sessizlik oldu. Bülbüller sustu. korunun derinliklerinde gök gürültülerinin uzaktan gelen seslerine benzeyen bir ses duyuldu;

— Oidipus! Oidipus! Neye gecikiyorsun?

Bu ses hepsini titretti. Oidipus ayağa kalktı. Kızım yavaşça kucağından çekti.

— Dinle, dedi, bu, beni çağıran Zeus'un sesidir. Tanrıya emanet ol evlâdım. Sen artık benimle gelemezsin. Ölümümün tek tanığı Tezeus olacak. Kutsal ormana o ve ben yalnız ikimiz gireceğiz.

Tezeus'a yol göstererek güçlü ve sağlam adımlarla ormana daldı. Tezeus da arkasından gitti.

Orada ne oldu? Ne bitti? Bunu kimse söyleyemeyecek. Çünkü Tezeus ölünceye kadar bu sırrı sakladı. Fakat öyle söylenir ki, Tezeus ormandan çıktığı vakit onun yüzü, ölümlülerin dilleriyle anlatamayacağı şeyleri gören bir adamın yüzüymüş.

Oidipus'a gelince, Uyku ve Ölüm Tanrıları onun cesedini Atina'ya götürmüşler. Atinalılar Oidipus adına bir tapmak yapmışlar. Uzun yıllar büyük bir kahraman olarak onu ziyaret ederlermiş.

Oidipus her ne kadar kızgınlıkla, bilmeyerek büyük ve korkunç bir suç işlemişse de, onun yaşamı çok kimse için sevinç ve mutluluk kaynağı oldu. Birçok ülke de rahatını ona borçludur.

Akıl ve sevgi ona önderlik etti. O yaşamının lekesini acıları ve gözyaşlarıyla yıkadı. Bunun içindir ki, insanlar Oidipus'un şanını ve ününü hâlâ anlatırlar ve Sfenks'in bilmecesini nasıl çözdüğünü dile getirmekten hoşlanırlar.

HERO İLE LEANDROS

Bundan çok yıllar önce, parlak bir nisan sabahı, Çanakkale yalılarına bakan tek bir kulede, genç bir kız dalgın bakışlarla göğü, denizi, ufukları süzüyordu.

Mavi küçük dalgalar, okşayıcı, hafif seslerle, çakılların beşiğini sallıyor, yalının kumsallarına ninniler söylüyor gibiydi. Sestos'tan kalkan yiyecek ve giyecek yüklü beyaz yelkenli gemiler kendilerini akıntıya bırakmışlar, yavaş yavaş aşağıya doğru süzülüyordu. Kuzeyde, kenti limana bağlayan yüksek kale bedenleriyle rıhtımda demirli gemilerin uzun serenleri gözüküyordu. Karşıyakada, yeşil tepelerin eteklerine serilen beyaz Abidos'un evleri ve sarayları, elle tutulacak kadar yakındı. İki kenti dar bir deniz parçası ayırıyordu. Orada akıntı o kadar güçlüydü ki, eskiler bunu, Marmara'nın ve fırtınalı Karadeniz'in sularını Ege denizinin enginlerine boşaltan kocaman bir ırmak sanmışlardı. Bunun için ona Helles-

(*) İstanbul'daki Kızkulesi'ne batılıların (Tour de Léandre) demeleri yanlıştır. O kule Bizanslılar zamanında gözcü ve gemicilerin kulübesiydi.

pont derlerdi. Bu boğazın yanında, Yunanistan çayları küçük birer dere gibi kalır.

Genç kız, güneşin yıldızladığı dalgalara uzun uzun baktı; içini çekti; sonra başını, odanın bir köşesinde iplik iğiren yaşlı kadına çevirdi.

— Anneciğim, dedi, dalgaların döğdüğü şu kalede kaç yıldanberi birlikte yaşıyoruz? Kuzum anne, söyler misin?

— Seni kucağımda mini miniyken buraya getireli nerdeyse yirmi yıl oluyor çocuğum.

Genç kız içini çekerek:

— Yirmi yıl ha! dedi; karşıda gördüğüm o kalabalık ve gürültülü kentlerde yirmi yüzyıl daha çabuk geçer. Sütanne, bir kadının yaşı ne kadar sürer.

— Tanrıların izniyle bir kadın dört defa yirmi yıl yaşayabilir çocuğum.

— Dört kere yirmi yıl. Benim yaşımdan dört defa daha fazla. Vazgeçtim, Tanrıların o lütfundan.

İhtiyar kadın elindeki örekeyi bırakarak:

— Sus kızım, sus, diye haykırdı. Hero ne oldu sana? Senden hiç böyle lâflar işitmemiştim.

Genç kız sütannesinin dizlerine kapandı, hüngür hüngür ağlamaya başladı. İhtiyar sütanne yumuşak elleriyle, Hero'nun siyah, gür saçlı başını okşadı; için için ağlayarak onun sinirlerinin yatışmasını bekledi.

Genç kız hıçkırıklı sesiyle:

— Bu yalnızlıktan bıktım artık, dedi. Neden burada yapayalnız kapalıyım?

— Sen nedenini benden iyi biliyorsun kızım. Bu sığınaktan çıkarsan, başına büyük bir dert gelecek, genç yaşında ölmene neden olacak. Tanrıların buyruğu böyleymiş... Annen, ah zavallı kadın, yavrusunu bağrına pek az basacak kadar yaşayabildi. Ölürken seni benim kucağıma verdi, «Al bu yavrucağı, dedi. İnsanların oturdukları yerlerden uzaklara götür, hayırsız dünyayı hiç görmesin! Deniz kıyısında, tek bir kulede onunla başbaşa ve yalnız yaşayın. Kızım o deniz dalgalarının köpükle-

rinden doğan insafsız Afrodit'in (*) rahibelerinden biri olsun. Dili çocukça bir duayı hecelemeye başlayınca, ona Tanrıçanın mihrabı önünde sabah akşam günlük buhur yakmayı öğret. Belki Tanrıça çocuğa acır da, onu kara talihinden kurtarır. İsterse, onun, kızımı kurtaracağını ya da öldüreceğini biliyorum. Benim başıma da gelen ve şu genç yaşımda öldüren o insafsız aşk Tanrıçasının zalim elidir. Al, benim düştüğüm o kara belâdan yavrumu kurtar!» Ben annenin dediğini yaptım. Başımıza hiçbir kaza gelmedi, şimdiye kadar fena da geçinmedik değil mi kızım?

Sütanne kızın yanağını okşayarak derin derin içini çekti. Birkaç aydan beri onun günden güne daha sarardığını görüyordu.

Hero:

— Annecığim, dedi. Sakın nankörlük ediyorum sanma! Seni ne kadar çok sevdiğimi bilirsin. Senden ayrılmak da istemiyorum. Ne yapayım? Yüreğim rahat değil. Bu kuleden çıkmak, büyük bir kenti, sokakları, bana benzeyen insanların yüzlerini görmek istiyorum.

Ayağa kalkarak, ihtiyar sütannenin elinden tuttu, pencereye götürdü. Eliyle Sestos'u gösterdi:

— Anne bak, görüyor musun büyük kente giden beyaz yolu? Koca yol limana gidenlerle dolu. Oradan karşıdaki tepeye doğru yükselen yılankavi yol da insanlarla dolu. Herkes tepedeki Afrodit mabedine gidiyor. Adonis'in (**) büyük bayramını kutlamak için toplanan bu halkı kimbilir her yıl kaçıncı kezdir uzaktan seyrediyorum. Çocukluğumdan beri Afrodit'in rahibesiyim, ama hâlâ onun tapınağına adım atmış değilim. Bu bayramları kutlamak için her yandan gelen ziyaretçiler kafile-

(*) Afrodit: Güzellik ilâhesi. Denizin köpüklerinden doğmuştur. Latinler ona Venüs derler.

(**) Adonis: Fenike ilâhlarından. Yabani bir domuz onu yaralamıştı. Afrodit onu Anemon çiçeğine çevirdi. Kadın güzeline effemine, erkeklere Adonis derler.

lesine hâlâ katılamadım. Tanrıçanın bana yerinmeye hakkı var doğrusu. Ben ona saygıda kusur ediyorum. Sütanne ne olur? Yarın beni bırak da genç kızların alayına katılayım. Beni kötü talihten korusun diye çiçek demetini Afrodit sunağınm eşiğine elimle koyayım.

Bu sözler ihtiyar sütannenin içine işledi.

— Çocuğum dedi. Tanrıçanın burada da bir sunağı var, orada da günlükler, amberler yakar, Afrodit'e çiçekler sunabilirsin. O, kentte kalabalık ziyaretçilerle yapacağın dua kadar burada yapacağın duaları da kabul eder.

— Eğer her evin özel ve sade mihrabından yükselen dualar yetişseydi, hiç kalkarlar da koca sütunlarla süslü kocaman tapınaklar yaparlar, onun bayramım kutlamak için her taraftan böyle kafilelerle ziyaretçiler gelir miydi? Hayır, öyle değil. O; değerli armağanları, musikiyi, türküleri, ilâhileri, herkesin bir arada gelip tek bir insan gibi hep birden heykelinin önünde baş eğmesini seviyor. Ne olur, anne, bırak da gideyim..

— Niçin ısrar ediyorsun? Sen, âlem içine karışırsan, biliyorsun ki, kaderden başka birşey görmeyeceksin. Burada kalalım..

— Hayır, biliyorum, ben burada artık rahat yüzü görmeyeceğim. Afrodit bana kızgın. Eğer bu yıl da bayramına gitmezsem beni ağır ağır, fakat acımasızca öldürecek. En zavallı yoksullar bile tapınağına koşarken onun kendi rahibesi olan benim aykırı durmam doğru mu? Onu çok ihmal ettim. Görürsün, çok geçmez o da beni cezalandırır. Alemden ve onun insafsızlığından çekinme. Sen de benimle birlikte gelirsin. Tapınağa çıkacak rahibelerin ve genç kızların arasına katılmcaya kadar benim yanımdan ayrılmazsın. Ben bir defa onların safları arasına girdim mi, bu kuledeymiş gibi dünyadan uzaklaşırım. Rahiplerin söylediği ilâhilerin derin yankılar uyandırdığı, göz kamaştırıcı beyaz tapınağın içine girince derlenip toplanacağımı çok umuyorum. Tanrıçanın nur gibi parlayan resmini, öldükten sonra dirilen Adonis'in heykelini, tütsü ve çiçek kokulu mihrapları

dünya gözüyle bir kez görmek istiyorum. Sütanne, bırak gideyim! Ondan sonra gelecek bayramlara kadar söz veriyorum, seninle kulede başbaşa kalırız. İçimin sıkıntısı da geçer.

Hero'nun yalvaran sesi o kadar acıklı ve dokunaklıydı ki, yaşlı kadının kaygılarına, kızın arzusunu kırmaya karşın, gönlü razı olmadı. Kendi kendini kandırmak istedi: Öyle ya! Belki de kız doğru söylüyordu. Hiç tapınağına gitmediği ve bayramını törenle kutlamadığı için Afrodit kızcağıza öfkelenmiş ve onu yavaş ve sinsi bir ölüm cezasına çarpmış olabilirdi.

Hero ertesi sabah çok keyifli uyandı. Pencereye koştu. Gönlü sevinçle doluydu. Daha sabahın alaca karanlığıydı. Karşı kıyıdaki Abidos ve tepelerin alçak çizgisi hayal meyal seçiliyordu. Şöyle yalvardı :

«Ey parlak ve güzel Güneş Tanrı! Lütfet bana, ışıklarını esirgeme; gönülleri sevinçle doldur. Bugün Afrodit'in bayramı var. Benim de en büyük günüm olacak.»

Duası yanıtsız kalmadı. Tan yeri yavaş yavaş safran rengine boyandı. Güneşin altın tepsisi, gül renkli bulutları sağa sola dağıtarak sessiz ve ıssız tepelerin arkasından görünmeye başladı. Hero neşeli bir çığlıkla, pencereyi bıraktı, yanındaki odaya, ihtiyar kadını uyandırmaya koştu.

— Sütanneciğim, sütanneciğim! Güneş parlıyor; dünya uykusundan uyanıyor. Taze çiğlerle nemlenen gülleri, sümbülleri toplayalım, Tanrıçaya çelenk örelim. Haydi kalk, çabuk kalk, bahçeye inelim.

Hero yanıt bile beklemeden, kulenin merdivenlerden koşa koşa indi. İhtiyar kadın içini çekerek, ağır adımlarla, yavaş yavaş genç kızın arkasından gitti. Sabahın yaldızlı ışığında, güller, sümbüller topladılar, çelenkler ördüler, demetler yaptılar; sepetlerini çiçeklerle doldurdular. Her şey hazırlanınca kentin yolunu tuttular. Çok erken olmakla beraber, sokaklar, dostların ya da akrabaların evlerine doğru giden ziyaretçilerle doluydu. Bu kadar kalabalık arasında bile, ihtiyar bir kadının yanında

sık adımlarla yürüyen genç kıza, başını çevirip bakmayan ve gözleriyle arkasından izlemeyen bir tek insan yok gibiydi.

— Hebe'ye bakın,(*) göklerden inmiş gibi. Ölmez Tanrıyla, neş'e ve tükenmez gençlik sunan tanrısal Hebe'ye bakın. Onun yüzünü bir kez gören artık bir daha üzüntü yüzü görmez, diyorlardı.

Hero'nun gönlü o kadar neşeliydi ki, bu aydınlık sabahın bütün güneşi sanki onun yüzüne vurmuştu. Ağır ve nazlı yürüyüşü, ölmezlerinkini andırıyordu. Hiçbir kötülük onun ruhuna değmemiş, onda bir iz bırakmamıştı. O bir bahçenin sessizlik ve huzuru içinde, tepelerdeki büyük koyu selvilerin sessiz sadasız bekçiliği altında; dalgaların temposuyla rüzgârın çınarlardaki fısıltısını dinleye dinleye büyümüştü. Hiçbir hırçın lâf onun kulağına değmemişti. Vefalı bir gönlün sevgisi, onu hep korumuştu.

Her canlı varlığın duyduğu gibi, şimdi o da yaşamın çağrısını almıştı. Yüreğinin bütün saflığıyla oraya koşuyordu. Gürültücü ve telâşlı kentliler arasında bir hastanın sıtmalı odasına, coşkun derelerin neş'eli gürültüleriyle, güneşli çimenlerin kokularını getiren sevimli çiçeklere benziyordu. Sütannesiyle keyifli keyifli konuşarak, güle güle yürürken sepetinden düşürdüğü çiçekleri gelenler, geçenler topluyorlar ve göğüslerine takıyorlardı. Böylelikle onun gülüşünden biraz ahenk, gözlerinin güneşinden biraz ışık ve renk almış oluyorlardı.

İhtiyar sütanne işin farkına vardı, işkillendi, adımlarını sıklaştırdı. Hero hiçbir şeyin farkında değildi. O kendisinin çevresindekilerden farklı olduğunu bilmiyordu.

Hero ile sütanne, sonunda tepedeki tapınağa vardılar, rahibelerin ve Afrodit buyruğuna giren kız oğlan kızların toplandığı salona girdiler. Bunlar Hero'yu beyaz ve

(*) Zeus'la Hero'nun kızı. Gençlik Tanrıçası. Tanrılara şarap (nektar) sunardı. Sonra Herkül'le evlendi.

uzun bir entari giydirdiler ve başına çiçeklerden örülmüş, bir taç koydular.

Hepsinin hazırlığı bitince, törende kendilerinin sırasını ve yerini gösterecek olan büyük rahibin yanına gittiler. Alayın en başında sokaklara gül yaprakları serpen küçük çocuklar vardı. Sonra Afrodit'le Adonis'in şerefine flüt çalan ve ilâhiler söyleyen genç kızlar geliyordu. Daha sonra sağında solunda, ellerinde tavus kuşu tüylerinden yapılmış yelpazeler tutan iki kız olduğu halde büyük rahibe, ondan sonra da, rahibeler, tütsü tutan kızlar, kutsal güvercinlerin bekçileri geliyordu. En son safta da elindeki gülden, sümbülden örülmüş çelengi, Tanrıçanın beyaz heykelinin ayaklarına koyacak Hero vardı. Her yıl bu şerefli ödevi kızların en güzeli yapardı. Bu kadar gençlik arasında güzellikte Hero'yu geçecek tek bir kız yoktu.

Hero gözlerini tanrıçanın parlak heykeline dikmiş, rüyada gibi görüyordu. Etrafında günlük ve buhur tütsüleri göklere yükseliyor, ilâhilerin ahengi, kulağına, uzaktan perdeli bir müzik gibi geliyordu :

«Selâm sana, ey denizlerin, dalgaların köpüğünden doğan sevgi kıraliçesi Afrodit! Selâm sana, ey bu neşe gününde yeniden dirilen Adonis! Artık ölüm seni karanlıklarında tutmuyor. Sen Persefoni'nin(*) sisli ülkesinde hapis değilsin. Güneşin ve çiçeklerin ışıklarını tekrar görüyorsun, Afrodit'in gözyaşları dindi, Ey fanilerin en güzeli Adonis! Şimdi artık Afrodit, yeşil orman yollarında, sesler yankılayan mağaralarda, denizlerin gümüşlü kumsallarında seninle yan yanadır. Sevgisinin ışıkları yaz güneşini aydınlatıyor. Gülleri okşayan bahar rüzgârları gibi onun da soluğu, insanların gönlüne ferahlık veriyor, onun gülüşünün neşesi, yaşayanların bakışlarında parlıyor. Selâm Afrodit! Adonis! Afrodit, Selâm!»

Genç kızlar hem böyle ilâhiler söylüyorlar, hem de ağır ağır iki safa ayrılıyorlardı. Hero elindeki çelenkler le, bu iki safın ortasında ilerliyordu. Hero çelenkleri hey-

(*) Persefoni: Zeus ve Demeter'in kızı. Cehennem Tanrıçası.

kelin ayaklarına koydu. Alay tekrar birleşti, mermer sütunların çevresini dolaştı, sonra Adonis'in mihrabında durdu. Halk da arkadan geliyordu. Hero hâlâ rüyada gibi yürüyordu. Alay durduğu vakit o da biraz dinlenmek için mermer direklerden birine dayandı. Alay tekrar yürüyüşe başlayıncaya kadar herkesten biraz ayrı kalmak istiyordu. Gözlerini kapamış, çiçeklerin ve tütsülerin baygın kokularını içine çekiyor, Adonis'le Afrodit'in sevdalarını anlatan türkülerin ve ilâhilerin ahengine kulak veriyordu. İlâhiler, insanların en güzel çocuğu sevimli çoban, Adonis'e güzellik tanrıçasının nasıl vurulduğunu, İda dağının ağaçlı eteklerinde, yazın uzun günlerinde sürüleri nasıl birlikte otlattıklarını, anlatıyordu.

Günün birinde, ülke halkından bazıları domuz avına çıkmışlar, dağ, tepe dere demeyişler gitmişler; ormanın en karanlık yerine gelmişler. Domuza en yakından saldıranlar arasında Adonis de varmış. Sıkışan canavar birdenbire dönmüş, dişlerini Adonis'in oyluklarına geçirmiş. Arkadaşları ölüm halinde yaralı Adonis'i almışlar, bir meşe ağacının dibine yatırmışlar. Çığlıklar koparark Afrodit koşup gelmiş, yanına diz çökmüş, onu kurtarmak istemiş. Adonis'in başı, Afrodit'in göğsüne cansız düşmüş. Kırmızı kan damlaları, sevgilisinin gözyaşlarına karışmış. Bu damlalar yere düştükçe birer çiçek oluyormuş. Kan damlalarından kırmızı güller, gözyaşlarından solgun sarışın renkli anemonlar çıkmış..

Ormanlarda, dağlarda yankılar uyandıran acı ve acıklı bir ses yükselmiş :«Adonis, Adonis! Adonis'e ağlayın! Adonis öldü!»

Adonis'in ruhu ölümün uğursuz ırmağını aşmış, Hades(*) in karanlık saraylarına kapanmıştı. Fakat ölüm onu orada uzun süre tutmadı. Onun sevdasının, Afroditin'kiyle birleşen sesi, göğü, yeri, cehennemleri merhamete getirdiler. Ölüler tanrısı çatık kaşlı Pluton(**) un bile

(*) Hades: Yunan mitolojisinde Cehennemin (ahret) olduğu yer.

(**) Pluton: Cehennemler kralı, ölüler tanrısı. Yunanlıların Hades'i.

yüreği sızladı. Adonis'in yılın dört ayında yeraltı dünyasında ve sekiz ayını da Afrodit'le birlikte gün ışığında yaşamasını kabul etti. Adonis her yıl sevgilisinin yanına gelmek için bahar ve çiçekler mevsimini seçti. Kışın soğuk ve hüzünlü günlerini yeraltı dünyasında geçirirdi. Böylelikle büyük bir sevgi, amansız ölümü bile yendi.

Bu ünlü öyküyü dinlerken, Hero'nun yüreği çarptı. Eğer bir gün sevdaya tutulacak olursa tıpkı Adonis'le Afrodit'inki gibi aşkının ölümden daha kuvvetli olacağını anladı. Sonra yaşamının denizlere bakan bir kulede yalnız geçeceğini düşünerek içini çekti.

Üzüntüsüne, sanki yanıtmış gibi, bir el hafifçe koluna dokundu. Başını kaldırdı, karşısında tanımadığı bir delikanlı gördü. Kızacakmış gibi oldu. Törendeki yerini almaya hazırlanırken, gözleri delikanlının gözlerine rastladı. Bu ateşli ve hüzünlü bakış onu büyüledi. Ona baka kaldı. Delikanlının bakışları gönlüne bir ateş saldı ve bütün vücudunu yaktı. Yüzü kıpkırmızı kesildi, gözlerini yere eğdi, o kadar şiddetli titremeye başladı ki, mermer direklerden birine dayanmak zorunda kaldı.

Yabancı genç :

— Suçumu bağışlamanızı dilerim ey soylu genç kız, dedi. Cesaretimi hoş görün, Sen beni tanımazsan da ben seni çok zamandanberi tanıyorum.. Seninle yüzyüze gelebilmek için gece gündüz Tanrılara yalvarıyordum. Bugün Afrodit duamı kabul etti. İddialı konuşuyor gibiysem beni bağışla. Bugün sana dokunan ele o güzel tanrıça yol gösterdi.

Başını eğmiş, yanıt bekliyordu.

Hero :

— Yabancı! Sen kimsin? Dedi. Galiba beni başka birine benzettin. Bugüne kadar ben kulemin kapısından dışarıya ayak atmadım. Hiçbir adam o tenha yere girmedi. Ben senin benzerlerinden hiçbiriyle asla görüşmedim.

Yabancı delikanlı :

— Benim adım Leandros'dur, diye konuştu. Suyun öte yakasındaki beyaz Abidos'da otururum. Senin yalnız başına oturduğun kuleyi bilirim. Babamın işleri için boğazı geçerek Sestos'tan Abidos'a gider gelirken kule duvarlarının dibinden geçerim. Seni kaç kez, pencereye oturmuş, denizin uzak ufuklarını dalgın dalgın seyrederken gördüm. Sakın bana gücenme. Seni ilk defa görünce güzelliğin, kalbimi ateşledi. O günden beri ben yalnız senin için yaşıyorum.

— Efendim! dedi. Hero, sözlerin beni çok duygulandırdı. Ne söyliyeceğimi bilmiyorum.

— Demek ki kızmadın, sana aşkımı anlatabilirim. Ey güzel genç kız, ben seni yıllardır, saf bir kalbin ateşiyle seviyorum. Eğer benim sevdam senin gönlünde bir yankı uyandırırsa, ne kadar küçük ve az bile olsa, ona da razıyım.

Sevinçle, ümitle parlayan gözlerini genç kıza dikti; fakat Hero heyecanını belli eden gözlerini başka tarafa çevirdi ve

— Efendim, dedi, benim kalbim hiçbir insan için çarpmayacaktır. Ben hayatımın bütün günlerini, o kulenin yalnızlığında geçirmek zorundayım. Eğer insanlar arasına karışmak için oradan çıkacak olursam, tanrıların hiddeti beni vakitsiz bir ölüme çarpacak.

— Senin bu öykünü ben de işittim; en gizli şeyler bile bir gün duyuluyor. Senin başına bir belâ getirmeye neden olmaktan gökler beni korusun! Eğer sen bana aşkını bağışlarsan, senin insan kalabalığı arasına karışmana hiç gerek kalmaz. Gündüzleri ikimiz de her günkü gibi kendi işlerimizle uğraşırız. Ama gece olup da kimsenin bana ihtiyacı kalmadığı vakit, gelir seni bulurum. Hiç kimse bu sırımı duymayacak. O konuda, sandalımın cansız tahtalarına bile güvenemem. Çünkü, bazan dilsiz tahta bile, gizlenecek şeyi açığa vurabilir. Beni sana, yalnız kendi kollarım getirecek. Benim için hiç üzülme sev-

gilim. Sırf keyfim için birçok kez boğazı yüzerek geçtim. Karşımda sen oldukça daha uzun seferleri bile göze alırım.

Bunları söylerken, kuvvetli kollarını gösterdi. Onları görmekle genç kız gerçekten sevindi. Delikanlının vücudu da yüzü gibi nadir güzellikteydi.

Hero, gözlerini kaldırarak delikanlının yüzüne dikkatli dikkatli baktı.

— Leandros, dedi, nasıl bir etkin ve sihrin var, bilmiyorum. Ellerinin içinde kendimi mum gibi yumuşamış hissediyorum. Beni yumuşatan senin sözlerin değil. İnsan sıkışınca, onları kolayca bulabilir. Bir saat ya var ya yok, seni ilk kez görüyorum. Fakat eskiden beri görmüş ve tanımış gibiyim. Sensiz yaşamak benim için ölümden beter olacak.

Delikanlı, genç kızın ellerini avucuna alarak :

— Ah Hero, dedi, Tanrılar dualarımı duymuş olacaklar. Senin gözlerin ilk kez görüyor ama kalbimin sesi sana çoktan ulaşmış ve ruhun benimkiyle buluşmak için kanatlanmış. Sen bugün bayrama, benim çağrıma yanıt vermek için gelmişsin. Sana bu isteği veren, benim dualarımı kabul eden Afrodit'tir. Eğer onun yardımı olmasaydı, ben seninle nasıl konuşabilirdim? Bu geceden tezi yok; yüzerek sana geleceğim; kulende parlayan ışık, bana yolumu gösteren yıldız olacak.

— Öyleyse gidip fenerimi bir güzel temizliyeyim de bu gece, bütün parlaklığiyle ışıldasın. Ben onu her gece, karanlıkta gemilere yol göstersin diye yakardım; bu gece o yalnız senin, yalnız senin için yanacak.

Tören sona ermek üzereydi. Halk yürümeye başlamıştı. Hero ile Leandros birbirlerinden ayrıldılar. Hero alay safındaki yerini aldı. Herşey olup bittikten sonra ihtiyar sütanne, alelâcele vestiyere geldi. Kalabalık içinde

bir aralık Hero'yu gözünden kaçırmıştı; yüreği üzüntüler içindeydi. Vestiyere vardığında Hero'yu orada görünce, sevindi; tacını ve elbiselerini çıkarmasına yardım etti; genç kızın yüzüne endişeyle baktı :

— Benimle birlikte yine evimize gideceğine üzgün müsün çocuğum, yoksa kentin parlak yaşantısı gözlerini kamaştırdı mı?

Hero güler yüzle :

— Aman, sütanne, dedi, kulemizi hiç bu kadar sevmemiştim. Çabuk olalım, gidelim. Akşamın sessizliği içinde ben sana kalbimdekini anlatırım.

Kızın sevinçle eve dönmek istediğini görünce ihtiyar kadın pek memnun oldu. Sokağı dolduran kalabalık arasından sık adımlarla evin yolunu tuttular.

Güneş karşı tepelerin ardına indiği vakit, uzayan gölgelerın bahçeye serinlikler serptiği sırada, Hero sütannesinin dizlerinin dibine oturdu. Leandros'un sevdasını ve birbirlerine olan aşklarını anlattı. Hattâ sevişmelerini bu gece kutlayacaklarını belirtti. Sözlerini bitirdiğinde, ihtiyar kadın kızın yüzünü iki avucuna aldı ve gözlerinin içine bakarak :

— Hero, dedi, böyle şey olmaz. Yalvarmalarına bakarak seni insan içine çıkarmakla annene verdiğim sözü tutmamış oldun. Şimdi anlıyorum, tanrıların lâneti bu adam yüzünden gelecek. Onu kafandan çıkar. Bugün, hiç olmamış gibi aklından silinsin. Belki böylelikle seni bekleyen kötü sondan kurtulursun.

Fakat Hero bir sıçrayışta ayağa dikildi :

— Ne? dedi, beni tek bir zevkimden de mi yoksun bırakmak istiyorsun? Hem de o kendiliğinden ayağıma geldiği gün! Olmaz! İster uğursuzluk getirsin, ister getirmesin, Leandros benim kocam olacak.

Sonra yine ihtiyarın dizleri dibine otururak :

— Ah sütanne ah, dedi. Görüyorum; tanrılar her mutluluğa bir felâket katıyorlar. Birini alıp öbürünü almamak ölümlülerin elinde değil. Ya ikisini birden almalı ve yaşamalı. Ya da her ikisini de reddetmeli. O vakit de

yaşamak ölümden beter olur. İş işden geçti. Artık ben dönemem. Alnımın yazısı neyse o olur.

İhtiyar kadın onu kararından vazgeçirmeye çok çalıştı; emekleri boşa gitti. Genç kız, yüreği sevinç ve heyecan içinde kalktı, en açık renkli elbiselerini giydi, gözlerini karşı kıyıya dikerek fenerin yanına oturdu. Geceyi bekliyordu. Sözünde duran, Leandros akşamın ilk karanlıklarında kıyıya çıktı. İhtiyar sütanne kulenin kapısını açtı, elindeki çırayı merakla görmek istediği delikanlının yüzüne tuttu. Leandros'un ıslak saçları ensesine, boynuna dökülmüş, ıslak gömleği vücuduna yapışmıştı. Fakat delikanlı gene genç bir Tanrı gibi güzel, gösterişli ve güçlü görünüyordu. İhtiyar onu görünce sevindi. Çünkü genç adam sevgilisini elde etmek için güçlüğü ve tehlikeyi göze almıştı. Ayrıca gösterişi ve havasıyla Hero gibi güzel bir kıza koca olmaya lâyıktı. Delikanlının önüne geçti, merdiveni çıkardı, kendisine kuru elbiseler getirdi, Afrodit sunağının önünde bekleyen Hero'nun yanına götürdü.

Orada, birbirlerine sadık kalacaklarına and içtiler. Andlarının tek tanığı ihtiyar kadındı. Evlilik töreninin kutsal şarkısını ve duasını da rüzgâr ve deniz söylüyordu.

Fakat ayrılma vakti pek erken geldi. Tanyeri ağarmadan Leeandros'un karşı kıyıya varması gerekiyordu. Buluşma yakın olunca, ayrılık acısı tat kazanır.

Genç çiftin sevişmesi günlerce böyle rahat ve sakin geçti. Her akşam Hero, feneri yakıyor, her gece Leandros ışığın kılavuzluğuyla, sevgili karısını kendisinden ayıran boğazı yüzerek geçiyordu. Hero'nun yanakları eski rengini, gözleri de eski neşesini bulmuştu. Kuleden çıkmak, ve insanlar arasına karışmak üzüntüsü kalmamıştı. Onun bu kadar mutlu olduğunu gören sütannesi artık üzülmüyor, genç karı kocanın yarattığı mutluluğu yıllarca uzaması için Tanrılara yalvarıyordu.

Leandros, sırrını dikkatle saklıyordu. Hero ile sütannesinden başka hiç kimsenin bu sırrı bilmediğini sanı-

yordu. Halbuki, birisı vardı ki onun boğazı geçişini Hero kadar sabırsızlıkla bekliyordu.

Ege denizinin derinliklerinde Nereus'un(*) kızları, güzel okyanus perileri otururlar. Gündüzleri suların altında elele vererek, deniz dibinin sarı kumluklarında, sedeflerle işlenmiş tepeciklerinde gezinirler, gülerler, oynarlar. Fakat akşam olup da, insanların gözleri karanlıklarla örtüldüğü vakit, suyun yüzüne çıkarlar, yaz mevsiminin okşayıcı rüzgârlariyle oynayan dalgaların üzerinde sallanırlar. Küçük dalgaların gıdıkladığı beyaz kolları ay ışığında suya yansımış ay kırıkları gibi yol alır. Fırtına koptuğu, denizler vahşi seslerle gürlediği, gökyüzü kararıp korkunç bir yüz takındığı vakit Okyanus kızları çekingenliklerini unuturlar ve çılgın gibi olurlar. Dalgalar arasında, birbirlerini kovalarlar, dağınık perçemleri, saçları rüzgârlarda uçuşur. Açık denizlerin fırtına girdaplarında oynaştıkları vakit onlara yaklaşanların vay haline! O oyun değil, ölüm dansıdır. Boranın karşılarında uçuştukları vakit, damarlarında şimşeklerin alevi vardır. Köpüklü dalgaları göklere çıkaracakmış, gibi kabartırlar ve öfkelerinden ıslık çalarak arkasından koşarlar. Dalgaların üstüne otururlar, ahenkle inerler, çıkarlar. Boranın şiddetli zamanları, onların çığlıkları insanları eğlencelerine çağırmak içindir. Bir sıçrayışta, tehlikeye düşen gemilerin güvertesine atlarlar, beyaz ve acımasız kollarını, kadın erkek, çoluk çocuk rastgeldiklerinin bellerine atarlar ve «Haydi gelin, deniz oyunları yapalım!» diye çağırırlar. Zorla insanları alırlar, cansız kalıp da ölünceye kadar o zavallıları ölüm danslarının girdabına atarlr. Yüzlerine bile bakmazlar. Ölenleri bir tarafa bırakıverirler. Sonra sabahın alaca karanlıklarında deniz, ölenleri, ya kumsallara sürükler, ya da Okyanusun dibindeki bilinmez mezarlara gömer.

Nereidler, nereden geçerlerse oralara, kaza, belâ, ölüm götürürler; onları durduracak güç yoktur.

(*) Nereus: Denizler Tanrısı. Deniz Kızları Nereidlerin babası.

Fırtına durdu mu onlar da yorgunluktan bitkin bir halde, suya dalarlar, denizlerin dibindeki evlerine çekilirler.. Bazan, denizin sakin ve yeşil derinliklerinde, çılgınlıklarıyla öldürdükleri kimselerin cesetlerini görürler. Onları tanımazlar. Çünkü fırtına ve boranın etkisinde kaldıkları zaman yaptıkları, sabahleyin unutulan rüyalar gibi kafalarından silinmiştir.

Birlikte oynamak için ölüleri yine çağırırlar. Hiçbir yanıt alamayınca, yanlarına sokulurlar, gözlerinin kapalı olduğunu görürler. O zaman çağrılarının yanıtsız kalacağını ve onların artık bir daha konuşamayacağını anlarlar. Çünkü Okyanus kızları, gözü kapalı olanların kayalar, taşlar gibi sessiz ve hareketsiz durduğunu bilirler. Onların ne uykuları, ne de ölümleri vardır. Cansız bir cismin bir zamanlar yaşamış olabileceğini anlamazlar. Tanrı onları acı için yaratmamış, ama bütün çirkinlikleri güzelleştirme gücü vermiş. Bu nedenle hiç üzülmezler, gözyaşı dökmezler. Denizlerin dibinde rastgeldikleri ölüleri, suların altında güzellikler ve sessizlik içinde rahat etsinler diye parlak sedefler, reşteler, talaşlarla örterler.

İşte bu Nereidlerden biri Leandros'un her gece boğazı yüzerek geçtiğini gördü. Güzelliğine hayran oldu. Birlikte oynamak sevdasına düştü. Oynak dalgaların tepesinde nazlı nazlı sallanarak, tatlı sesiyle onu çağırdı :

— Yeşil toprağın çocuğu! Gel de mavi dalgaların derinliklerinde kız kardeşimle birlikte oynıyalım.

Leandros'un gözleri, Hero'nun hayaliyle perdelenmişti; görmedi, sesi de işitmedi. O dalgaların üstünde yalnız ayın aksini görmüş, işittiği ses de ona, dalgaların üstünde süzülen inbat rüzgârı gibi gelmişti. Nereid onu, boğaz boyunca boşuna izledi. Leandros kuleye girdi. Deniz kızı da, bir kayanın üstüne oturdu, pencereye çıkmasını bekledi. Hero'nun lâmba yanında kocasını beklediğini gördü; ve eşini görür görmez, nasıl bir sevinç çığlığı kopardığını işitti. Nereid tatlı sesiyle gene çağırmaya başladı :

— Yeşil yeryüzünün çocukları, benimle gelin, sizin başlarınıza, sedefli incilerden yapılmış taçlar koyarım. Mercandan yapılmış tahtlara oturur, bütün deniz kızlarının kralı ve kraliçesi olursunuz.

Pencerede yanyana oturan genç karı koca, deniz kızını görmediler; dalgaların, çakıllardaki mırıltısından başka birşey işitmediler. Deniz kızı onları sabaha kadar boşuna çağırdı. Tanyeri ağarmadan Leandros kuleden ayrıldı. Deniz kıyısına gelince başını kuleye kaldırdı ve yüksek sesle :

— Hoşçakal Hero, diye bağırdı.

Pencereden sarkan Hero cevap verdi :

— Leandros, güle, güle!

Denizkızı genç evlilerin adını da öğrenmiş oldu. Ondan sonra, hazin sesi, her gece sabahlara kadar, inledi.

Bir gece gökyüzünün bütün rüzgârları zincirden boşanmış gibiydiler; vahşi haykırışlarla denize saldırıyorlardı. Öyle şiddetle kamçılıyorlardı ki, dalgalar beyaz yelelerini kabartarak saklandılar. Yıldırımların kulakları sağır eden gürültüleri yeri sarsıyor, yankıları dağları inletiyordu; şimşeklerin soluk ışıkları, doğudan batıya kadar gökyüzünde ateşten çizgiler yapıyordu.

Korkudan, sapsarı kesilen Hero, gönlü bunalım içinde, mihraba diz çökmüş, deniz üstündeki gemiciler için dualar ediyor ve tanrılardan Leandros'un fırtınadan önce yola çıkmamış olmasını diliyordu.

Leandros boranın yaklaştığını görmüştü. Deniz kabardığı vakit, hiçbir kimsenin yüzerek sağ salim karşı yakaya gidemeyeceğini biliyordu. Penceresinde mıhlanmış duruyor, sabırsızlıkla fırtınanın dinmesini ve sabah olmasını bekliyordu. Çünkü onun için Hero'dan uzak geçen saatler pek acıydı. Kasırga arasında, karşıda yanan çıranın dalgalı ışığını görür gibi oldu.

— Bu gece gitmediğimi görünce Allah vere de bana, vefasız demese, diye söylendi.

Leandros bir yandan uykusuz bekleyedursun, öte yandan da fırtına gittikçe daha beter kudurdu.

Boradan çılgınlaşan Nereid saçlarının arasında, kasırga ıslıklar çalarken, köpük taçlı dalgalarda ine çıka dans ediyordu. Şimşeklerin ışığında beyaz kollarını kıyıya uzatıyor :

— Leandros gel oynıyalım. Leandros gel!

Diye boyuna bağırıyordu.

Bu çağırma üzerine, doğu rüzgârı vahşi homurtularla, baştan başa boğazı kapladı; gitti, Hero'nun fenerini söndürdü. Leandros, ışığı göremez oldu.

Gözleri kör edici bir şimşek, gökleri yaktı. Gökgürültüsü o denli korkunç çatırdadı ki, yeryüzünün bütün dağları yıkılıyor sanılırdı. Leandros da, gürültüden şaşırdı; akıntıların çağlayan şarıltılariyle uğuldayan kulakları perinin çığlıklarını duyar gibi oldu :

— Leandros! Ey Leandros, gel!

Bu ses, acaba ölüm tehlikesi geçiren Hero'nun muydu? Yoksa, kuleye yıldırım çarptı da, yıkıldı mı? Hero da, yıkıntı arasında denize mi sürüklendi? Deli gibi oldu. Ne yaptığını bilmez bir halde, boğazın çıldırmış kükreyen akıntılarına kendini attı ve dalgalarla boğuşmaya başladı. Deniz kızı sevincinden vahşi bir kahkaha attı :

— Sonunda çağrıma geldin!

Diyerek, Leandros'u beyaz kolları arasına aldı. Kudurmuş dalgalara sarılarak, onu bazan suların sakin ve yeşil derinliklerine indirdi; bazan akıntıların çılgın girdaplarına bıraktı; bazan da köpüklü bir dalgadan öbürüne fırlattı. Leandros'un gücü tükendi, cansız kaldı. Denizkızı onu yine bırakmadı, dalgadan dalgaya, akıntıdan akıntıya sürükleyerek karşı yakadaki kulenin duvarlarını döven dalgaların üzerine dikilip :

— Gel, sen de gel, gel hep birlikte fırtına dansını yapalım. Gel Hero! Gel!

Diye seslendi.

Gündoğusu rüzgâriyle yükselen dalgaların köpükleri, tehlikede kalmış bir zavallının imdat istemesi gibi durmadan kulenin penceresinde çırpınıyordu. O sırada mihrabın önünde diz çökmüş genç kadının kulağına Ne-

reid'in sesinin yankıları geldi. Korkusundan titriyerek pencereye atıldı, zincirden boşanmış çılgın dalgalara baktı. Bir şimşeğin alevi bütün gökyüzünü tutuşturdu. Ortalık gündüze döndü. Kulenin duvarlarına çarptıktan sonra geri çekilen bir dalganın üstünde, başı önüne düşmüş, kolları sarkmış, sararmış, morarmış Leandros'u gördü. Yanında da parlak köpüklü elbiseleriyle Denizkızı duruyordu. Ümitsiz bir çığlıkla, kendini kükreyen dalgalara attı. Leandros'u kucakladı. Fırtına dinip de Nereid onları yanyana mavi suların en derinliklerine bırakıncaya kadar, Hero da ölüm dansına katıldı. Denizkızı vaadini yerine getirdi: Onları mercanlardan yapılmış tahtlar üzerine oturttu; saçlarını sedeflerle, incilerle ördü. Denizin sarmaşıkları ve renk renk çiçekleri yavaş yavaş güzellik kefenini ördüler. Şimdi onlar okyanusun büyülü yurdunda yanyana uyuyorlar.

Tanrıların lâneti de böylece yerini buldu.

Gerçek olarak bu bir lânet midir yoksa bir armağan mı? İnsanlar arasında, nam alan, sevdaya tutulduktan ve aşk içinde yaşadıktan sonra, Hero ile Leandros ölümde birleştiler.

Şairler, saf ve taze bir bahar melteminin estiği altın renkli yemişlerin yetiştiği, binbir renkli çiçeklerle süslü çayırların ve kokulu ağaçların gölgelediği, vefalı ve temiz ruhların yaşadığı, sihirli adaların şiirlerini dile getirmezler mi? O uzak yerlerde ne ölüm, ne ayrılık, ne de gözyaşı varmış, yeryüzünde sevişip de birbirlerine bağlı kalanlar orada sonsuz mutluluk içinde ve hep birlikte yaşarlarmış.

Eğer şairler doğru söylüyorlarsa; şimdi Hero ile Leandros hiçbir fırtınanın kendilerine ilişemiyeceği, hiçbir denizin kendilerini kesinlikle ayıramayacağı, işte öyle bir yerde birleştiler.

BÖLÜM I

ALKESTİS'İN ÖZVERİSİ

Düzenbaz Pelias, Jolkos'da hüküm sürüyordu. Yeğeni Jason, krallık hakkı kendisinin olduğu için taht ve tacı Pelias'dan almak istedi. Pelias onu ustalıklı lâflarla başından savdı. Bir daha gelmez diye Altın Postu aramak için Kolşida'ya gönderdi. Ne insanlardan ne de hayvanlardan korkusu olmayan gözüpek ve cesur Jason altın posta el koymak amacıyla Argo gemisine bineceğini biltün ülkeye duyurdu ve serüven seven savaşçı yiğitleri çağırdı.

Yunanistanın her yanından kahramanlar ve ölmezlerin oğulları koşarak geldiler.

Bunların arasında gençliğinin en gürbüz çağında olan Feresde vardı. Argonotlarla birlikte sefere çıktı. Ne tehlikeden, ne ölümden yıldı. Güçlü kollarıyla küreğe asılarak bu yolculuğun bütün zorluklarına göğüs gerdi.

Aradan epey zaman geçti; sefere çıkanlardan sağ kalabilenler Altın Postu aldılar ve Jolkos'a döndüler.

Kendini beğenmiş Pelias'ın huzuruna çıktılar, o değerli ganimeti ayaklarının altına serdiler. Kral onları sarayın büyük salonundaki tahtında otururken kabul etti. Sağında karısı Filomak, solunda kızları Pisidis, Astrope,

Hippote, Evadue ve Alkestis vardı. Kızların hepsi de baba kalbine sevinç veren görülecek güzellerdi. Fakat Alkestis hepsinden güzeldi. Yıldızlar arasında ay gibi parıldıyordu. Admetos'un gözü ona ilişir ilişmez sevdalandı. Alkestis'le evlenmezse, bekâr yaşamıya ve bekâr ölmeye yemin etti.

Argonotlara «hoş geldiniz» dedikten sonra Kral Pelias, hizmetçilerine büyük salona sofralar kurulmasını buyurdu. Kral, oğlu Akast ve savaşçıları Argonot kahramanlarıyla birlikte bol yemekli, bol içkili sofraya oturdular. Bir müzikçi, sarayın mermer direklerinden birine dayanmış, Altın Post seferine gidenlerin kahramanlıklarını ve Argo gemisinin büyük tehlikeleri nasıl atlattığını güzel şarkılarla anlatırken, kralın kızları da misafirlerin bardaklarına siyah ve tatlı şaraplar dolduruyordu.

Admetos'un kadehine şarap koymak hizmeti Alkestis'e düşmüştü. Admetos kadehi dudaklarına götürürken gözleri Alkestis'e ilişti. Bakıştılar, kızın yanakları kıpkırmızı oldu. Ve heyecanını saklamak için baş örtüsüyle yüzünü kapadı. Alkestis kızardığı için kendisine ve buna neden olduğu için de Admetos'a kızdı. Kalbi hızla çarpmaya başladı. Fakat bunun nedeni sadece kızgınlık değildi. Çünkü Admetos boylu poslu, yakışıklı ve gürbüz bir delikanlıydı. Açık denizlerde sefer yapmış ve birçok tehlikelere göğüs germişti. Cesur bir adamın gösterdiği ilgi kadınlar için hep değerlidir.

Admetos elbisesinin kıvrımlarından Jason'un yeğenliğin anısı olarak kendisine verdiği Altın Postun bir parçasını çıkardı. Alkestis'e sundu. Kız, bu armağanı reddetmedi, aldı, koynuna koydu. Sonraları, Admetos ülkesine gittiği vakit Alkestis sık sık onu göğsünden çıkarır, içini çekerek derin derin bakardı.

Kızın kendisiyle ilgilendiğini gören Admetos çok sevindi, bütün cesaretini topladı ve kraldan kızını istedi. Bu teklifi işitince kralın suratı asıldı. Çünkü o, Jason'u ve arkadaşlarını hiç sevmiyordu. Onları ölüme yolladığını

sanmıştı. Halbuki şimdi gelmişler, tahtım elinden alarak asıl hak sahibine vermek istiyorlardı.

Admetos soylu bir ailenin çocuğuydu ve kudretli bir krallığın da mirascısıydı. Pelıas haklı bir neden olmadıkça onun isteğini reddedemezdi. Ne yapacağını, ne diyeceğini düşünürken Alkestis daha annesinin kucağında küçücük çocukken geleceği okuyanın söylediklerini birdenbire anımsadı. Kral o zaman bu sözlere hiç kafa yormamış, akılsız bir adamın değersiz, anlamsız lâfları deyip geçmişti. Fakat şimdi bundan yararlanmaya karar verdi. Sanki bu sözleri şimdiye kadar hep hatırında tutmuş ve falcının dediklerini yapmaya yemin etmiş gibi :

— Delikanlı, dedi, benim kızıma koca olmak istiyen, önce Tanrıların isteğini yerine getirmeli, sonra onunla evlenmeli. Alkestis daha anasının kucağında mini mini bir yavruyken bir peygamber geldi, çocuğun kulağına eğildi! «Zavallı talihsiz çocuk, kim olursa olsun, kocan olacak adam sana uğursuzluk getirecek ve felâketine neden olacak. Meğer ki, bir yanına bır arslan, öbür yanına yabani domuz koşulu bir arabayla seni götüre. Tanrıların falcısı böyle söyledi. Onun verdiği bu haber, mutlaka yerine gelecektir. Kızımın felâkete razı olacağını, veyahut onunla evlenmek için görüp beğenmenin ve istemenin yeteceğini elbet düşünmezsin. Hayır, hayır. İyisi mi, sen buradan gıt. Bir arslanın yüreğini büyülemenin çaresini bulur, kendine doğal ve eşsiz bir av olan yabani domuzla birlikte onu parçalamadan bir boyunduruk altına girmeye razı edebilir ve ben de seni, böyle garip koşumlu bir arabada görürsem işte o vakit, fakat yalnız o vakit, Alkestis'i sana eş olarak veririm.

Kralın bu lâflarına, Admetos'un canı çok sıkıldı, yüreği burkuldu. Yola çıktı, üzüntülü üzüntülü babası Feres'in sarayına gitti. Pelias'ın ileri sürdüğü koşullar ona ölümlülerin gücü üstünde görünüyor; yaşamının uzak, ruh ve kalb boşluğu içinde geçeceğini acı acı düşünüyordu.

Feres ve karısı Periklimen, oğulları Admetos'un geldiğini işitince, onu uzaklardan karşıladılar, boynuna atıldılar, öptüler ve bol bol sevinç gözyaşları döktüler. Büyük bir şenlik hazırlandı. Tanrıların sunaklarında kesilen ve yakılan kurbanların güzel kokuları göklere çıktı. Ülkenin yetiştirdiği böyle bir kahramanın sağlıkla dönüşüne herkes sevindi.

Ziyafetler, şenlikler bittikten sonra Feres oğlunu bir köşeye çekti ve ona :

— Oğlum, dedi, sen bilinmeyen ülkelerde dolaşırken zamanın ağır eli benim belimi büktü. Dizlerim tutmuyor, saçlarım ağardı, gücüm kalmadı. Savaşçılarımın başında seferlere çıkmak benim için her yıl biraz daha güçleşiyor. Geniş ülkemin uzak sınırlarında oturan tebaalarım artık yüzümü görmüyorlar, çehremi unuttular; hallerinin iyi olduğunu da söyleyemem. Tahtımı, tacımı benden daha gence bırakmanın zamanı geldi. Senin için kurduğum bu kudretli krallık, en büyük prenslere lâyık bir ülkedir. Kral kanından gelme bir prenses seç, onunla evlen, senden sonra bu ülkeyi yönetecek bir oğlan çocuğunuz olsun.

Admetos :

— Baba, dedi, seni krallığın kaygusundan kurtarmak borcumdur. Tanrılar bana güç verdikçe ülkeyi akılla, doğrulukla yönetirim. Fakat sarayımda hiçbir zaman bir kraliçe bulunmıyacak.

Babası :

— İşte, ateşli delikanlılar böyledir, diye konuştu. Onlar sanırlar ki, bütün dünyada güzel yüzlü, parlak gözlü tek bir kadın vardır. Zaman ve başka bir kadının güzelliği senin acını emin ol unutturur.

Admetos babasının yanından öfkeli çıktı. Feres oğlunun bu kızgınlığına daha çok güldü :

— Gençlik ateşi her yerde bir, dedi.

Admetos babasının tahtına oturdu. Onu herkes seviyordu. Çünkü, ülke onun yönetiminde barış içinde yaşadı. Bereketli yıllar bol ürünler oldu. Sürüler, yeşil ça-

yırlarda otlarken çobanlar berrak sulu göllerin, derelerin kenarlarında kavallarını neşeyle çalıyorlardı.

Hiçbir yabancı sarayın kapısından eli boş dönmezdi. Kendisi ne kadar fakir, elbisesi ne kadar eski ve yırtık olursa olsun güler yüzle kabul edilir, gönül hoşluğuyla giderdi. Yunanistanın her yanında iyilikten, konukseverlikten konuşuldu mu, fakirler için olduğu kadar zenginler için de en geniş ve en kibar ev sahipliği yapan Admetos'un şerefine kımse kadeh kaldırmaktan kendini alamazdı.

BÖLÜM II

Bir gün Admetos ailesiyle ve adamlarıyle sofradayken yaşamının gidişini değiştiren bir olay oldu. Ocakta ateş neşeyle yanıyor, duvara asılı meşaleler, geniş salonun loşluğunu sevimli bir ışıkla aydınlatıyordu. Fakat dışarda, sarayın çevresinde rüzgâr kudurmuş gibi haykırıyordu. Gazaba gelmiş Furialar homurdanıyor sanılırdı. Sağnak hafiflemişti. Fakat hıçkırıklar ve iniltiler sürüp gidiyordu. Yağmur, öfkeli bir binicinin daha fazla sürmek için atına attığı kırbaçlar gibi, duvarları kamçılıyordu. O sırada, birdenbire, fırtınanın karanlıkları içinden bir adam belirdi. Büyük salon kapısının eşiğinde durmuş içerdekilere bakıyordu.

Uzun süre kasırgalar ve sağanaklar altında yürümüş olmalıydı. Vücudu çamur içindeydi. Yırtık ve yamalı mantosundan sular akıyordu. Elinde uzun bir değnek vardı. Omuzundaki kayışta saraydakilerden şimdiye kadar görmediği garip bir âlet asılıydı. Başı dik duruyor, çevresine o kadar güvenle bakıyordu ki, elbiselerinin sefaletine karşın, hiç de âdi bir dilenciye benzemiyordu; aksine yüzü azametle ışıldayan genç bir kralı andırıyordu.

Onu görünce, konukları sessizlik kapladı. Çünkü gözlerinde garip bir ateşin pırıltısı vardı; kapı altının gölgesinde boyu, alelâde bir ölümlüden daha uzun boylu görünüyordu. Salondakilere uzun uzadıya baktıktan sonra gözlerini Admetos'a dikti. Uzun ve ölçülü adımlarla salonu geçti. Geldi, kralın önüne dikildi. Herkes ona bakıyordu. Çünkü, rüzgârın önüne katılan bir geminin bundan daha kibar, daha dengeli bir akışı olamazdı.

— Ey kral, dedi. Sesi, geniş salonda açık ve tatlı yankılar uyandırdı. Senin huzuruna gelen bu adamın eli kanlıdır. Onu sarayına kabul mu edersin? Yoksa gecelere, fırtınalara mı gönderirsin?

Admetos bu sözlere şaşırdı :

— Yabancı, dedi, benden, böyle bir ricada bulunmak cesaretini gösteren sen kimsin? Eli kanla lekeli olan bir adam kirini kralların saraylarına getirmez; kendisine bir sığınak aramak ve günahlarını bağışlatmak için Tanrıların tapınaklarına gider.

— Benim adımı ve yaptığım işi öğrenmenin şimdi sırası değil. Döktüğüm kanı temizleyebilecek bir Tanrı için şimdiye kadar hiçbir tapmak yapılmadığını bilmen yeter. Gökteki ay on iki kez yenileninceye kadar bir ölümlüye hizmet edip günahımı kendim temizlemeliyim. Bir çoban olarak beni hizmetine alıyor musun? Yoksa istemiyor musun?

Gittikçe heyecanlanan Admetos bu lâf üzerine, yabancıya dikkatle baktı, fakat adamın güven veren bakışları karşısında gözlerini efendisinin önündeki bir köpek gibi yere çevirdi. Çünkü bu keskin bakışlarda, adamın kalbindeki bütün düşünceleri sanki taşa kazılmış yazılar gibi okumuştu. Kral hizmetçilerine işaret etti. Onu oğdular, yıkadılar, yeni ve güzel kokulu çamaşırlar verdiler ve yumuşak bir gömlek giydirdiler. Salona getirdiler; orada bulunanlar, onun güzelliğine bir kez daha hayran oldular.

Yeni gelen misafir, karnını doyurduktan ve kana kana içtikten sonra Admetos'a :

— Benim soylu ve kibar ev sahiblm, dedi, bir yolcuya ve bir ricacıya karşı yaptığın iade edebilmek istedim. Müzik sanatımla biraz ustalığın vardır. Bir âlet buldum. Bu bütün şarkıları ahenginin kucağına alır. Evinde çalmasına izin verir misin?

Admetos'un olur işaretl üzerine, yabancı kuşağından âletini çıkardı. Bu garip şey bir kaplumbağa kabuğuydu. Bunun iki yanına ustalıkla bükülmüş iki boynuz konulmuş ve boynuzların yukarı gelen uçları gümüş bir telle bağlanmıştı. Bu bağla kaplumbağa kabuğunun diğer ucuna yedi tane altın tel gerilmişti. Yabancı parmaklariyle telleri okşadı, âhenkli bir ses salonun derin sessizliği içinde titredi. Sonra adamın sesi tiz bir perdede yükseldi. Bu, öyle güzel ve tatlı bir havaydı ki, salondakilerin hiç biri ömürlerinde böyle ahenklı bir ses işitmemişlerdi. Fakat hepsi de bu ahengi doğmadan önce işitmişler gibi ruhlarının derinliklerindeduydular. Bu, kâinat doğarken, ışıklar karanlıklardan kurtulurken, yıldızların söyledikleri ve dünyanın sonuna kadar söyleyecekleri şarkıların ahengiydi.

Yabancının söylediği nağmeler böyleydi. Herkes hayranlığından nefesini kesmiş, dinliyordu. Gözleri ahengin doğduğu mihraba dalmış, renkli ve olağanüstü hayallerle rüyalar görüyor gibiydiler. Uykularından uyanan köpekler bile müzikçinin yakınına kadar sokulmuşlar, başlarını ayaklarının arasına alıp gözlerini ona dikmişlerdi. İnsanları hayvanları, büyülü bir heyacan kaplamış, ruhlarını birleştirmiş, yaşamlarını bir noktada toplamıştı. Şarkı bittiği vakit salonu derin bir sessizlik kapladı. Fırtına bile dinmişti. Zaman durmuş glbiydi. Kalbler, dili konuşturmayacak kadar dolu olduğu için herkes susuyordu. Sonunda melodilerin etkisi yavaş yavaş azaldı. Herkes içini çekerek dağıldı ve dinlenmeye çekildi. Admetos'la yabancı, ocağın başında yanyana kaldılar.

Kral: Ey tanrısal müzikçi! diye söze başladı; senin kim olduğunu bilmiyorum. Bildiğim şey, şarkının Tan-

rısal güzelliğine tapınmak isteyişimdir. Senin arkandan geleceğim ve yaşamımın bütün günlerini senin hizmetine vereceğim.

— Hayır, kral! Senin emrine girmek, ve sana bir yıl hizmet etmek zorunda olan benim. Yarın ipekli gömleği çıkaracağım, durumuma yakışan elbiseyi giyeceğim ve öbür çobanlarla beraber koyunları otlatmaya gideceğim.

— Yabancı, bu olamaz, ben kimim ki, sen benim hizmetimde bulunacaksın?

— Sen, benimki gibi elleri kanla lekeli de olsa kapım çalan yabancıyı reddetmeyen adamsın. Bana gelince, ben günahımın borcunu ödemek zorundayım. Suçlu olmamakla birlikte saçılan kanın yükü benim üstümde.

Tanrı Zeus'un bile akıl ve iktidarı, kendinden daha az akıllı güçlülere karşı yaptığı acı bir savaşımdan sonra elde edebildiğini bilirsin. İyi bir adama hizmet etmekle günahımdan temizlenebilirsem ne mutlu bana.

O günden sonra, o yabancı Admetos'un çobanları sırasına girdi. Kendisine sarayın öbür hizmetkârlarından başka türlü baklımasım istemiyordu. Çobanların kaba elbiselerini giymiş, sabahın seher vaktinde sürüleriyle çıkar, akşam olduğu vakit, sofrada, arkadaşlarının en gerisinde otururdu. Fakat gönüller hep onunla birlikteydi. O varken hiçbir kötülük olamaz, sanılırdı. Bir kavga, bir tartışma çıktığı vakit onun bir bakışı tarafların öfkesini dindirirdi. Gönüllerdeki en gizli sırları bilirdi; kinler, hasetler, onun varlığı önünde köksüz fidanlar gibi sararır solardı.

Sürüleri nasıl güttüğü ve otlattığı hakkında garip öyküler anlatılırdı: Sabah karanlığında onunla birlikte giden genç çobanlar, koyunları yayılırken onun dizi dibine otururlarmış. O da, lirini alır, göğün ve yerin güzelliklerini melodiyle anlatırmış. Bütün canlı yaratıklar sesinin ahengine hayran olurlarmış. Arslan kayalık dağlardan gelir yanına oturur, kaplanlar, sırtlanlar kuzu-

larla yan yana otlar, ürkek ceylânlar, korkularını unutarak, büyük çam ormanlarındaki sığınaklarından çıkarak, gelip onun lirini dinlerler ve periler kadar hafif ve çevik adımlarla sıçrayıp oynarlarmış. Çünkü çalgısının büyüsü yaratıklar arasında bir kardeşlik bağı yaratırmış! Yaylar, oklar gereksiz kalmış; yırtıcı canavarlar koyunları paralamasın diye tepelerde bekçilik eden gözcülere iş kalmamış. Sürüler çoğalmış, toprak bol bol tahıl zahire ve meyva ürünleri vermiş, ülkede bolluk ve rahatlık olmuş.

Admetos arkadaşlarından çok bu garip çobanı sever, herşeyde onun öğütlerini dinlermiş.

BÖLÜM III

Bu arada, yalı boyundaki Jolkos'un kralı Pelias ölür. Oğlu Akast tahta geçer; gelenek gereği, babasının anısını kutlamak için şenlikler, oyunlar düzenler. Uzakta, yakında ne kadar yiğit varsa güreşe, koşuya ve disk atımına çağrılır.

Alkestis bu yarışmada birinci geleceklerin her birine armağan olarak kız kardeşlerinden birini vereceğini de ilân etmişti. Fakat Alkestis'i almak isteyene yapılması zor iki şart koştu. Çünkü, Alkestis, Pelias'ın kızlarının en güzeli ve en kibarıydı. Kardeşi, başarıya ulaşması olanaksız bir şart koşulmazsa, onunla evlenebilmek için yarışmalara geleceklerin sayısı olmayacağını biliyordu. Alkestis'i, yarışmalarda birinciliği kazandıktan sonra, onu arslanla yabani domuzun yanyana koşulduğu bir arabayla gelip alana vereceğini ilân etti. Çünkü babası, ölen kral, falcının sözleriyle ,böyle karar vermişti.

Bu haberi işitince, yakıcı bir istekle alevlenen Admetos, Alkostis'i kazanabilmek için herkesi yenecek gücü kendinde görüyor gibi oldu. O gece rüyasında yalnız Alkestis'i ve bir tarafında arslan, bir tarafında yabani domuz koşulu arabayı halkın hayretle alkışladığını gördü.

Bu iki hayvanı nasıl eğitmeli ve onları nasıl bir arabaya koşabilmeliydi? Aklı ermiyordu. Yalnız, kızın ölünceye kadar kocasız kalmasına Tanrıların razı olamıyacağını sanıyordu. Kuşkusuz, Yunanistan'ın her bucağından Alkestis'i almaya birçok yiğit gelecekti. Belki böyle bir şeyi yapacak bir kahraman da çıkardı. Bu kahraman niçin kendisi olmasındı? Admetos aşk ve mutluluk hayalleriyle böyle düşüncelere dalıyordu.

Admetos uyandığı vakit, düş ve hayallerin boş olduğunu, böyle bir girişimin gerçekleşmesine umut bulunmadığını anladı.

Fakat kalbi büyük bir heyecanla çarpıyordu. Kıza karşı sevgisi artmış, kendi başarı umudu sönmüştü.

Ormana doğru gitti; bir gölün yanına, çimenler üzerine uzandı. Gözleri, suların karanlık derinliklerine daldı. Gölün durgunluğunda ve sessizliğinde insanı öfkelendiren öyle bir şey vardı ki, isteyerek eline bir taş aldı, göle attı. Gölün dibine yavaş yavaş inen taşın halinde kendi yaşamının öyküsünü görür gibi oldu. Gönlü ölüm düşünceleriyle kararmıştı. Bir saatten fazla b uanlamsız oyunla uğraştı. Göle taş attı durdu. Uzaktan gelen bir çalgı sesi onu hayallerinden ayırdı. Çalgı yavaş yavaş yaklaşıyordu. Sonunda ormanın karanlıklarından aynı çobanın çıktığını gördü. Lirini çalıyor, arkasından da koyunlar ve bir sürü yabani hayvan geliyordu. Hiçbir şey söylemeden çoban geldi, gölün kenarına, efendisinin yanına oturdu. Hayvanlar da çevresine sıralandı. Çoban keyifli ve zevkli oyun havalarını bıraktı, aşkı, işitilmemiş serüvenlere girişen, herkesi yenen, güçlü ve temiz sevdaların ağır ve oturaklı melodilerini çalmaya başladı. Bu tanrısal uyum Admetos'un gönlüne rahatlık verdi. Ruhunda umut filizlendi, amaca varmak için herşeyi yapmaya kararlı ve isteğin derinliklerine kök salmış parlak güzel renkli çiçeği açıldı.

Çoban şarkısını bitirdikten sonra lirini bir yana bıraktı, gözlerini Admetos'a dikti:

— Admetos, dedi, o kadını bütün ruhunla seviyor musun?

— Onu almak için, bütün dünyaya meydan okurum.

— Onun için canım verir misin?

— O da birşey mi? Bende sevgili uğruna harcanmayacak can yoktur.

Çoban gözlerini yine Admetos'a dikti, ruhunun derinliklerini okuyor gibiydi.

— Görüyorum, dedi, şu dakikada ölümle karşılaşsan, onun uğruna gülerek öleceksin. Haydi git karını al. Ben sana bütün gücümle yardım edeceğim. Yarışma alanında rakiplerini yen. Zaferini ilân ettikleri ve babasının şartları içinde «gel karını al» dedikleri vakit, hiç çekinmeden onlara, «yarın öğleyin, arslan ve yabani domuz koşulu arabamla karımı almaya gelirim» de. Sonra yalnız başına Jolkos'a uzak olmayan Feres yolundaki ormana gel. Ben orada Hekat tapınağının yanında istedikleri hayvanlar koşulu araba ile seni bekleyeceğim. Ama, sözünü tutabileceğime inanır mısın?

— Aman efendim. Şimdi bile burada arslanın yanında koyunun, kuzunun yanında kurdun yanyana yattıklarını görmüyor muyum? Senin gücünden nasıl kuşku duyarım?

— Öyleyse Tanrının istediği olsun. Yalnız sana bir öğüdüm daha var: Zafer gününde ölmez tanrıları unutma!

— Yabancı! Ben gençliğimden beri Tanrılara saygı gösteririm. Nasıl olur da zafer gününde onları unuturum!

— Tanrılar Admetos'un mutluluk günlerinde seni şaşkınlık ve hırçınlıktan korusunlar! Karını evine götürürken, Hekat'ın sunağı önünden geçerken ona dua borcunu sakın unutma. Hekat kudretli bir Tanrıdır. Ölüm ve dirim onun elindedir. Güneş sıcak ve parlak ışıklarını toprağa yaydığı vakit buğdayı tohumundan yetiştiren, taneleri kadifeli üzüm salkımlarına kırmızı renklerini veren odur. Fakat yazın gökyüzü bulutsuz kaldığı ve gü-

ney rüzgârı ateş nefesiyle toprağı yaktığı vakit, yağmur yağsın, susamış tarlalara, sis koruyucu perdesini gersin, Apollo'nun acımasız oklarından korusun diye, insanlar göklere yalvarırlar. Tanrı Hekat'ın kudreti de böyledir: Bir elinde mutluluk vardır, öbüründe de lânet.

O, gerekirse karına yardım eder ve çocukların kolayca doğmasını sağlar. Çünkü o, gençlikten ve yaşamdan zevk alır. Fakat kendisine karşı gösterilmesi gereken saygıda kusur edilirse, ağacı daha meyve vermeden, devirir ve bütün bir kuşağın unutlarını da yokeder.

Admetos: — Kesinlikle unutmam, dedi.

— Yarışmaların ertesi günü öğleden bir saat önce, seni ormanda bekliyeceğim. Tanrılar işimizi rast getirsin.

Jason'un altın postu ele geçirmek için yaptığı çağrı üzerine Yunanistan'ın bütün kahramanların toplandığı günden beri güzel Jalkos kenti bu kadar savaşçı yiğidi bir arada görmemişti.

Oyunları dikkatle izleyebilmek için halk bütün gün yerinden kımıldamadı: Vakit, eşleştiği hasımı yenen bir yiğidi yahut rakiplerini geçen bir koşucuyu yüreklendiren alkışlar göklere çıkıyordu..

Disk atma, atlama, güreş, birbiri ardından geliyordu.

Uzakta, ovada arabaların bütün hızlarıyla yarıştıkları görülüyor, seyirciler, ellerini gözlerine siper yaparak, başta kimin geldiğini görmeye çalışıyorlardı. Fakat atların gövdelerine kadar çıkan toz bulutları en önde kimin olduğunu görmeyi engelliyordu.

Sonunda bu büyük gün bitti. Kralın önünde duran cazgır, toplanma davulunu çaldırdı. Yarışmalarda kazananların adlarını okumaya başladı. Kral oyunu kazananların başına dallardan, yapraklardan yapılmış birer taç koydu ve kız kardeşlerinden hangisini alacağını söyledi.

O oyunlarda herkes kahramanca çarpışmıştı. Fakat bunların en parlağı, en değerlisi Admetos'du. Adı en sonda çağrıldı. Kral onun da başına bir taç koydu:

— Sen, dedi, yenenleri yenensin. Tanrlar sana yardım ettiler, gökyüzlerinin ateşiyle yüreğine güç kattılar. Öyle ki, senin kudretinin karşısında rakibin zayıf kaldı. Yapacağın ikinci iş için de Tanrıların yardımı seninle olsun. Doğrusu, senin gibi bir kahramanın armağansız kalması gücüme gider.

Admetos, cesaretle konuştu:

— Kral! Güneş iki kez batmadan Alkestis karım olacak. Yarın günün ortasında bir arslanla bir yabani domuzun koşulu olduğu arabayla gelip onu alacağım.

Oradakiler Admetos'un bu güvenine hayran oldular.

BÖLÜM V

Ertesi gün öğleye doğru kral, sarayın girişinde bir tahta oturmuştu. Bütün büyükler ve kızı almak isteyenler, kralın etrafına toplanmışlar, Admetos sözünde duracak mı diye sabırsızlıkla bekleşiyorlardı.

Güneş gökte hayli yükselmişti. Ansızın fırtınadan önce denizin kükremesine benzeyen bir gürültü oldu. Ses büyüdü, yayıldı. Giderek yaklaştı. Birdenbire kırılan dalgaların patırdısına benziyen bir şamatayla halk alanı doldurdu, alkış çığlıklarıyla tunç kapıyı geçti, bir arslanla bir yabani domuz koşulmuş arabasını süren Admetos'a yol vermek için karşılıklı iki sıra oldu. Admetos avluyu dosdoğru geçti. Hayvanlar, iyi eğitilmiş atlar gibi, halkın gürültüsüne aldırmayarak sağa, sola bakmadan ilerlediler. Gemlerindeki çıngırakları ve koşumlarındaki zincirleri şıkırdatarak halkın önünden dört nala geçtiler ve kralın önünde durdular.

Admetos: — Kral, dedi, sözümü tuttum ve Tanrıların ricasıyla karımı almaya geldim.

Kral ayağa kalktı ve Admetos'u selâmlıyarak:

— Admetos, sana kızkardeşimi vermekle mutluyum. Tanrılar sevginize yardım ettiler, evliliğinizi de kutlasınlar, dedi.

Bu sözler üzerine hizmetçiler sarayın kapılarını ardına kadar açtılar. Birçok genç kız flüt çalıyor, düğün havaları söylüyorlardı. Safran renginde gelinlik elbisesiyle kapıya gelen Alkostis, Admetos'a sabahları yıldızlardan sonra doğan bir bahar gibi göründü.

Admetos usulcacık gelinin elini tuttu, onu gümüş ve altın vazolar, değerli halılar ve düğün armağanlarıyla dolu arabasına aldı. Sarayın avlusunu geçerken, güle, güle sesleri ve alkışlar göklere çıkıyordu.

Araba, halkın alkışları arasında kentin sokaklarını geçti, beyaz ve tenha bir yola saptı. Genç karı kocanın kalblerinden taşan zevk ve mutluluk, görüntüyle çekici bir renk veriyordu. Çayırlarda otlar dalgalanıyor, ağaçların yaprakları neşeyle sallanıyor, çalılardan kuşların cıvıltıları işitiliyordu.

Admetos'la Alkostis süreyi ve yolu hiç önemsemeden rüyada gibi gidiyorlardı. Tozlu büyük yolun aydınlığından ormanın gölgeliklerine girdiler. Ağaçların yeşil bir kemerle örttüğü kayalardan atlayan derelerin sesleri geliyordu.

Hekat tapınağının önüne vardılar. Bir çoban Tanrıya adağını getirmiş, ellerini göklere kaldırmış, dua ediyordu. Admetos ne tapınağı, ne de çobanı gördü. Bu garip koşumlu arabayı çobanın kendisine burada verdiğini bile unutmuştu. Hekat'ı hiç düşünmeden çiğnemiş geçmişti. Araba uzaklaştıkça çoban gözleriyle arabayı izledi. Araba uzakta başka bir yola saptığı, ve çıngıraklarının sesi çok hafiflediği halde, belki döner diye hâlâ ona bakıyordu. Fakat sesi uzaklaştı, rüzgârın getirdiği gürültü, gitgide hafifledi, sonunda işitilmez oldu.

Çoban üzüntüyle başını çevirdi, daha bir süre duasını sürdürdü, sonra ormanın boşluğuna daldı ve kayboldu.

Admetos'la karısı Feres'e geldikleri zaman akşam olmuş, yıldızlar birer birer yanmaya başlamıştı. Tepenin üstündeki kral sarayı ışıklarla donanmıştı. Admetos'un eşiyle geleceği haberi, kente önceden yayıldığı için, halk

sarayın çevresinde toplanmış, şarkılar söylüyor, şenlikler yapıyordu.

Sarayın kapısında bekliyen genç kızlar Alkestis'i kucakladılar. Ayağını yere değdirmeden sarayın tunç kapısının eşiğinden geçirdiler. Yeni evinde güçlük çekmesin ve kederlenmesin diye onu eşiğe basmak zorundan kurtardılar.

Düğün şöleni ve eğlenceleri gecenin geç vakitlerine kadar sürdü. Toplantı biterken, son kadehler bütün sofrayı dolaştı ve Tanrıların şerefine içkiler yere döküldü. Genç kızlar Alkestis'i gelin odasına getirmek için hazırlamışlardı. Onu giydirdiler kuşattılar, gerdeğe koydular ve duvarlarda asılı meşaleleri söndürdüler. Kapının arkasında aşk ve sevişme havaları çalıyorlar, güveyin gelmesini bekliyorlardı. Admetos hızlı ve sık adımlarla geldi. Kapıyı örten perdeyi kaldırdı. Dışarda düğün havalarının tatlı melodileri çalınırken kollarını açan Alkestis ona her zamankinden çok daha güzel göründü. Omuzlarına dökülen güzel saçları başını altından bir bulutla çevrelemiş gibiydi. Gelinlik beyaz elbisesi güzel vücudunu sarmış, pencereden giren ay ışığı onu hayalde yaşıyan perilere çevirmişti. Admetos, Alkestis'i kutsal ışıktan yapılmış merdivenle göklerden inen bir meleğe benzetti. Sevgi ve neşe ile dolu bir sesle: «Alkestis!» dedi ve ona doğru ilerledi.

Bu sırada müthiş birşey oldu: Kendisi ile karısı arasına kocaman iki yılan dikildi. Admetos yılanlara saldırmak istedi. Yılanlar kıvılcımlı bükümleriyle Alkestis'in vücuduna sarıldılar. O yaklaştıkça yılanlar da sevgilisine daha sıkı sarılmaya, çatal dilleriyle kızın güzel saçlarını yalamaya başladılar.

Alkestis kesik nefeslerle:

— Aman sokulma, dedi, boğulacağım.

Admetos istemiyerek geriledi.. Çirkin yaratıklar da kızı bıraktılar, yere çöreklendiler. Fakat başları sağa sola sallanıyordu. Bu hareketleriyle Admetos'u tehdit ediyor gibiydiler.

Admetos bir kez daha geline yaklaşmak istedi. Yılanlar derhal şahlandılar ve kızgın ıslıklarla yine o kıza sarılmaya başladılar. Kızcağız korku içinde:

— Aman, diye bağırdı, bırak beni, bırak! Tanrılar anlaşılan öfkelenmişler, senin yanıma yaklaştığını istemiyorlar. Onların isteğine karşı gelme! Yoksa bu yılanlar beni boğacak.

Admetos:

— Ne demek? Şimdi ben onları ellerimle gebertirim, dedi.

Ve üzerlerine atıldı. Fakat daha bir iki adım atmadan canavarlar çelik halkalarını Alkestis'in beline taktılar. Neredeyse boğacaklardı.

Admetos karısının boğulduğunu görmektense çekilmeyi yeğledi.

Üzüntüyle «ah...» çekip geri döndü ve odadan fırladı. Onu gören kızlar da kaçıştılar, neşeli düğün havalarının yerini korku çığlıkları aldı.

Admetos başı eğik, dehşetten gözleri çanağından fırlamış, sarhoşlar gibi sendeleyerek sessiz koridorların karanlıklarına daldı. Kızlar birbirlerine sokuldular, ürkütülen kuşlar gibi fısıldaştılar. İçlerinden en cesuru kapının perdesini kaldırdı, odanın içine şöyle bir göz attı.

Ay ışığının vurduğu yerde, beti benzi ölü gibi sararmış Alkestis baygın yatıyordu. Odada onun bayılmasını gerektirecek herhangi bir neden yoktu. Genç kız arkadaşlarına seslendi. Kızı yatağına yatırdılar ve ayılıncaya kadar başında beklediler.

Admetos, tenha sarayı deli gibi geçti. Mehtabın aydınlattığı avluya çıktı. Ortalık tenha ve sessizdi. Yalnız bir adam mermer direklerin gölgesinde tek başına dolaşıyordu. Admetos çılgın gibi koşarak avludan çıkarken, adam ilerledi, kralın yolunu kesti:

— Kral, nereye gidiyorsun? dedi..

Admetis gözlerini kaldırdı ve o acayip çobanı tanıdı.

— Salon kalabalıktı, ziyafet başımı döndürdü, gecenin taze havasını almak için biraz dışarı çıktım.

Çoban hiçbir şey söylemedi. Keskin bakışlariyle Admetos'u süzdü. Admetos bu sert bakışlara dayanamadı, başım çevirdi. Ve acı bir sesle:

— Niçin Tanrılar bana böyle saldırıyorlar? dedi. Gerdeğe girdiğim gece bana böyle işkencelerde bulunmaları için onlara ne yaptım?

— Bir kez de ne yapmadığını düşün.

— Ne yapmadığımı mı düşüneyim? diye sordu Admetos. Sonra eliyle avludaki sunağı göstererek:

— Adakların ateşiyle hâlâ yanan korları görmüyor musun? Yalnız burada değil, kentin bütün sunaklarında yakılan kurbanların dumanları göklere yüseliyor.

Çoban ağır ağır konuştu:

— Sunaklardan dumanlar yükselirken genellikle kalbler soğuk olur. Tek bir sunağın önünde yapılan içten gelen bir dua, kalble ilgisiz kurbanlardan çok daha geçerlidir. O gün ben, ellerimi göklere kaldırarak Hekat'in sunağı önünde dua etmiyor muydum? Ama sen hiçbir şeyin farkında olmayarak geçtin gittin. Kayıtsızlığın Tanrıçayı kızdırdı. Şimdi seninle karımn arasına dikilen onun öfkesidir

Admetos başını eğdi. Verecek yanıt bulamadı.

Çoban yine söze girişti:

— Seni severim. Sana bir kez daha yardım etmek isterim. Derhal dön, git Tanrıçaya yalvar, ben de senin için dua ederim. Kimbilir, belki benim araya girmemi boş çevirmez.

Kalbi üzüntüyle dolu olan Admetos, Tanrıça sunağının yolunu tuttu. Üç gün üç gece onu gören olmadı. Bu üç gün üç gece, Alkestis yatağından kalkamadı. Acılarla kıvranıyor, kendisinden başka hiçbir kimsenin görmediği yılanlara dehşet ve korkuyla bakarak anlaşılmaz sözler söylüyor ve durmadan ağlıyordu.

Admetos gittiğinin dördüncü günü döndü. Yavaş yavaş tepeye tırmandı. Elbisesi tozdan bembeyaz olmuştu. Yorgunluk terleri alnında akıyordu. Bitkin halde kızın odasına girdi, yatağa yaklaştı ve ellerini eline aldı. Alkestis gözlerini açtı. Kocasına baktı. Düğününden beri ilk kez olarak gözleriyle bir insan yüzü görüyordu. Sevinçten ağlayarak kocasına gülümsedi. Admetos dualarının boşa gitmediğini, Hekat'ın acıyarak karısını kendisine bağışladığını anladı.

BÖLÜM VI

Gündüzler, geceler çabuk geçiyor, saray sevinç ve eğlenti günleri yaşıyordu. Sonra, bir yıl önce esrarlı çobanın geldiği mevsim girdi. O ayın aynı günü çoban yine geldi. Kralın önüne dikildi:

— Ey Kral! dedi, beni sarayına kabul ettiğin günün üzerinden bugüne kadar ay tam on iki defa yenilendi. Benim çilem de doldu. Sana hoşça kal demeye geldim.

Admetos:

— Güle, güle, diye yanıt verdi, ve hemen ekledi.

— Bu ayrılık bana çok acı geliyor. Seni yanımda alıkoymayı ne kadar isterdim. Fakat kal demek gücünü kendimde bulamıyorum. Sen benden çok büyüksün; sana misafirimsin, dostumsun bile demeye dilim varmıyor. Yolun açık olsun! Evime getirdiğin uğuru ve mutluluğu Tanrılar sana yüz kez fazlasıyla versinler.

— İlk kez sarayında göründüğüm vakit sen bana «Yabancı, sen kimsin? Ve elini kızıllaştıran bu kan nedir?» demiştin. Şimdi ayrılırken bana bu soruyu yinelemeyecek misin?

— Ustacığım, senin ne adını, ne de sanını biliyorum. Ben sana o soruyu bilgisizliğimden sordum. Bugün-

se emrindeyim. İster söyler, ister susarsın.. Eğer hâlâ benden gizlemek istiyorsan, bilmemeyi kabul ediyorum.

— Hayır!.. Sana kim olduğumu söyleyeceğim. Beni tanımış olman iyi. (Delf) adının saygı gördüğü her yere de başarılarımdan söz edilir. Sen de bilirsin ki, Toprağın bir tapınağı vardı. Oradaki dişi bekçi karışık ve korkunç haberler verirdi. Kaos'un ve gecenın yeri de orasıydı. Dökülen kanların öcünü alan kanatsız Furia'lar da orada otururlardı. O ürpertici yerin çevresindeki dağlar, kurbanlık koyunlar gibi kesilen insanların ahlarını ve iniltilerini yansıtırdı. Kalbi taşkın, kolları güçlü bir yiğit gelip o kara güçlerden temizlemesin diye, oranın kapılarını gözleri uyku nedir bilmeyen vahşi ve acımasız canavar, Piton beklerdi. Kapıların ve tapınağın çevresini, onun öldürücü kıvrımları çevirmişti. Derisinin pullarına güneş vurdukça cilâlanmış çelik uçlar gibi pırıl pırıl yanardı. Gözleri şimşek çakıntıları gibi parlardı. O zamanlar, tapınağın kapısını aşmaya kimse cesaret edemezdi. Dişi bekçi'nin sesi, dışarda korkusundan titriyen halka, uzak ve anlaşılmaz bir gürültü gibi gelirdi.

Sonunda bir gün bir yiğit belirdi. Onun kılıcı ışıktan, okları ateştendi.

O kahraman, güçlü kollarıyla canavarı bir vuruşta öldürdü ve leşini güneşin kızgın ışıklarına serdi. Şimdi onun beyazlaşan kemikleri bir vakitler, tapınağın kapısını kapadığının sonsuz bir anısı olarak kayalara serpilmiş duruyor. Dragonu öldüren yiğit orava yerleşti. O noktaya da, Tanrıların esinleyecekleri düşüncelerin doğrusunu söyleyecek bir dişi bekçi oturttu. İnsanlar gelsinler de işledikleri suçlardan arınsınlar, girsinler diye Kastali pınarının suyunu temizledi. Parnas dağının eteklerindeki çalı ve çimenliklere, şiirin, müziğin ve dansın, parlak saçlı Tanrıçalarını, Müzleri getirdi.

Bu Müzler, Kastali pınarının çıktığı yere ayak bastı basalı, oradan su içenlerin ölmez şiirleri ve müzikleri, insanların gönüllerinde ve dillerinde hep yaşıyorlar. Bü-

tün bunları yapan, karanlıkları ışığa çeviren, şimdi senin önünde duruyor.

Admetos:

— Apollon! diye haykırdı; ayaklarına kapandı, dizlerini öptü. «Affet beni ve saygısızlığımı» dedi.

— Senin bağışlanacak bir suçun yok. Haklı yere öldürülmüş bir canavar da olsa, kan akıtan insan o suçunun bedelini ödemelidir. Senin sayende benim çilem çok ağır olmadı. Çünkü iyi bir evsahibi, nâmuslu bir adamsın. Benim bugün ellerim temizlendi. Gidip artık Olimpos'da bulutların gerisinde ışıldayan gökyüzünün şan ve şeref mevkiinde oturan Tanrılar arasındaki yerimi alabilirim. Fakat seni seviyorum ve unutmayacağım. Umutsuzluk, yoluna gölgesi gerdiği zaman beni hatırla. İmdadına yetişirim.

Bunun üzerine Apollon Admetos'u kucakladı. Keskin bakışları bir kez daha kralın kalbinin derinliklerine işledi.

Apollon döndü, sarayın avlusunu dolandı ve gözden kayboldu. Admetos bir süre mermer bir heykel gibi yerinde kımıldamadan dikildi kaldı. Sonra birdenbire kapıya gitti. Ellerini gözüne siper yaparak ufuklara baktı. Uzakta, yakında, hiçbir yerde, o tanıdığı yüze benzer bir kimse göremedi. Yalnız, güneşin ışıkları, Olimpos dağlarının uzak ufuklarını çeviren bulutları dağıtmıştı. Karlı tepeleri, gökyüzünün maviliği içinde pırıl pırıl ışıldıyordu.

Admetos:

— Bak, dedi, Tanrılar yurdu. Olimpos dağı bile, ışık ve gerçeklik tanrısının dönüşünü sevinçle ve gülerek karşılıyor.

Admetosla Alkestis uzun yıllar Feres'de hüküm sürdüler. Tanrılar, onları bolluk ve mutluluğa kavuşturdu. İki de çocukları oldu. Admetos gözünü yaşamının gerilerine attığı vakit haline bin şükrediyordu. Ünü dünyanın öbür ucuna kadar giden Argo gemisinde kürek mi çekmemişti? Bilek gücüyle Tesalya'nın en güzel kızını

almış ve onu bir yanında arslan, bir yanında yabani domuzu koşulu arabayla sarayına getirmişti. Misafirseverliği ve sarayında yabancılara gösterilen içten davranış bütün Yunanistan'da saygıyla anılıyordu. Işık Tanrısı altın saçlı Apollon onun evinde misafir olmuş, hattâ hizmetinde bile bulunmuştu. Bereketli ürünleri her yıl biraz daha artan bir ülkede hüküm sürüyordu. Evinin kazandığı ün harb belâsını kaldırmış, iyi ve neşeli barış, tarlalara, evlere, gönüllere ve kentlere egemen olmuştu.

Bunları düşündükçe Admetos, göğsü gururla kabarıyor ve başkalarını hor görüyordu. Büyük ve güzel işleri yalnız kendisinin yapabileceğini sanıyor ve dünyanın mutluluğu için yaşadığına inanıyordu. Bu kibir, onun şanını hep lekeliyecek kötü bir iş yapmasına neden oldu.

Günün birinde ölüm yaklaştı. Alnına damgasını vurdu. Admetos son saatinin geldiğini anladı. Karanlık bir yurda açılan cehennemlerin eşiğini aşacağını düşününce yüreği parçalandı.

— Apollon, ey, Apollon, imdadıma yetiş, beni ölümden kurtar! diye acı acı bağırdı.

Apollon Olimpos'un yüksek tepelerinde bu sesi işitti. Bulutları yaran şimşek gibi geldi:

— Yardımına koştum. Admetos benden ne diliyorsun? dedi.

Admetos başını kaldırdı ve parmağıyla alnını gösterdi. Apollon acıyarak baktı:

— Dostum, dedi, alnında, hiç kimsenin bozamıyacağı damgayı görüyorum.

— Öyle söyleme! Erliğimin en olgun çağında değil miyim? Neden vakitsiz öleyim? Anam da, babam da güneşin ışığı altında hâlâ yaşamın zevkini sürüyorlar. Sarayımın en zavallı kölesi benden daha mutlu. Ölüm niçin, herkesin arasından geldi, geldi de elini benim başıma koydu?

— Ölüm Parkların buyruğuna bağlı bir hizmetkârdır. Onların dediğine ne insanlar, ne de Tanrılar akıl erdirebilir.

— Aklın sesini dinlemeyen bu Parklar hayvanlardan da aşağı mıdırlar?

— İnsan aklının sesi onlara kırlarda çakalların havlaması gibi gelir, Admetos!

— Ey Işık Tanrısı! Onları kararlarından hiçbir şey vazgeçiremez ırmı? Sen sesinin uyumuyla, insanların ve hayvanların kalbini heyecana getiirr, fırtınanın dehşetini, yağmurun akışını dindirirsin de, yalnız Parklar nasıl olur da etkinden kurtulabilirler? Vaktiyle beni pek severdin; onun hatırı için ne olur git de lirinin ve sesinin güzelliğini onlara dinlet. Onlar sana dayanamazlar, senin tanrısal müziğine karşılık, benim yaşamımı da sana bağışlarlar.

— Seni sevdiğim için Admetos, söylediklerini yapmaya söz veriyorum. Fakat bilmiş ol ki, beni çağıran yine onlardır. Başarayım ya da başaramayayım, sonuçta hep onların dediği olur.

Apollon rüzgârların kanadıyla uzaklaştı. En ulu tepelerden daha yüksek, gece yarısı güneşinin aydınlattığı ülkelerden daha ırak yerlere, sonsuz hava çöllerinden daha ötelere gitti, dünyanın en son sınırlarını geçti. Sonunda, önceleri ve de sonraları olmayan üç kızkardeş Tanrıçanın yanma vardı. Orada, ne kuzey, ne güney, ne doğu, ne de batı vardır. Orada güneş, ay, geceyle gündüz, zaman ve zamanın gidişiyle dönüşü diye birşey yoktur. Orada buluttan tahtlar üzerinde ne güzel, ne de çirkin olan Tanrı üç kızkardeşler otururlar. Başlarında taçları, ellerinde insanların talih yumağı vardır. Hiç durmadan insanların yaşamını eğirirler, bükerler, örerler. Bu Tanrı üç kızkardeşten Lakesis yanında duran yünden bir tomar alır, ondan renkli renkli iplikler eğirir, sonra kardeşi Klot'a verir, o da onları dizinde örüp kızkardeşi Atropos'a uzatır. Atropos da, örgünün tersindeki fazla ipliklerı kesip yere atar.

Apollon lirini aldı, Parkların yanına gitti. Lirinin tellerini okşayarak şarkı söylemeye başladı. Bu müziği işiten Lakesis büktüğü ipliği kardeşine vermeyi unuttu;

ördüğü kumaş Klot'un elinden yere düştü, Atropos makasını elinden bıraktı.

Apollon, sesiyle büyülediği Parkların hayranlığını fırsat bilip dileğini söyledi:

— Ey herşeyi yapmak gücünde olan Tanrı kardeşler! Ben bir dostuma iyilik etmek için dünyanın öbür ucundan, ölümlüler ülkesinden geliyorum.

— Söyle Apollon, söyle! Sesinin büyüsü yüreklerimizi yumuşattı. Ne istiyorsun, söyle!

— Feres'in bereketli ülkesinde Admetos ölüm döşeğinde. Oysa daha genç, damarlarında yaşamın sıcak sevgisi pek canlı dolaşıyor. Kendisi şanlı bir kral, akıllı ve doğru bir prenstir. Vakitsiz ölürse, ülkesi sonsuz acılara uğrayacak. Eğer müziğim ve sesim hoşunuza gitmişse, ona yaşamını bağışlayın. Canlı ve güçlü bir ihtiyar oluncaya kadar yaşasın.

— Bütün ölümlüler, canlı ve güçlü bir ihtiyarlık çağına erişmek isterler. Senin de dost olduğun insanoğulları pek çok, Apollon! Senin her şarkına, bir yaşam bağışlayacak olursak, sonu gelmez.. Şarkıların çok hoşumuza gitti. Bizden başka bir şey iste.

Apollon üzüntüyle boynunu büktü:

— Sizden başka bir dileğim yok. Ben bunun için ve yalnız bunun için gelmiştim.

— Biz senin dileğini ancak bir koşulla yapabiliriz. Sen, Admetos için, halkı tarafından çok sevilen büyük bir kraldır diyorsun. Eğer kendi halkı arasında onun yerine cehennemlere inmeye razı olacak bir can bulabilirse, yaşamını uzatırız, o da dinç bir ihtiyar oluncaya kadar yaşar. Doğrusu, istediğiniz de çok bir şey değil. Bu kadar akıllı ve dürüst bir kral daha uzun yıllar halkı mutlu etsin diye, seve seve ölmeye razı olacak, ak saçları başına ağır gelmiye başlayan bir ihtiyar elbette bulunur.

— Ey kudretli Tanrılar, istiyorsanız öyle olsun; fakat yapmayı düşündüğünüz iyilik bence pek boşuna. Çünkü insanlar yaşamayı ve güneşli günleri severler. Ad-

metos hayatın zevkini ve neşeli günlerin neşesini, karanlıklarla değişmeye razı olacak bir adamı boş yere arayacak. Zaten o da başka birinin yaşamı pahasına ömrünün uzamasını isteyecek bir insan değil.

Tanrıca kardeşler bir ağızdan:

— Başka bir şey yapamayız, dediler.

Apollon gerisin geri, yeryüzünün yolunu tuttu. Admetos'un yanma geldi ve Parkların kararını söyledi. Admetos pek sevindi:

— Ey Işık Tanrısı! Her zaman benim dostumdun. Bundan sonra yaşamımı da sana borçlu olacağım. Nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

Apollon ruhun derinliklerine giren gözlerini Admetos'a dikti:

— Demek ki, bu koşulu kabul ediyorsun?

— Başka ne yapabilirim?

— Ölürsün.

— Biliyorum. Fakat niçin öleyim? Ben Argonotlarla uçsuz bucaksız denizleri dolaştım. Er meydanında çarpıştım, Yunanlılar'm en büyük yiğitlerini yendim. Bu tanrı on iki ay evimin çatısı altında kalmak inceliğinde bulundu. Gerçekte benim yaşamım birçoklarınkinden daha değerli. Elimden gelse yaşamak isterim.

Apollon:

— Pekâlâ öyle olsun, dedi.

Ama, yüzü sert ve korkunç bir görünüş aldı.

Admetos ürktü.

Apollon ayrılırken:

— Öyleyse, git, senin için ölecek bir adam ara, dedi. Ve uzaklaştı.

BÖLÜM VIII

Ahmetos kendi iç hesaplaşmasıyla başbaşa kaldı. Apollon'un kızgınlığı bir kırbaç gibi canını yakmıştı. Ona hak vermiyor da değildi. Uzun yılların barış ve başarıları onun ahlâk dengesini değiştirmiş de olsa, yine içinde erkeklik ve yiğitlik duyguları vardı. Gençliğinde kaç kez zevk ve neşe içinde yaşamını tehlikelere attığını anımsadı. Şimdiyse bir gece hırsızı gibi, gizlice arkadaşından aşırdığı bir şeyle zengin olmak istiyor gibiydi. Başka birinin ömrünü kendi yaşamıyla değişmek istemişti. Kimsenin yüzüne bakamıyacaktı. Her ne olursa olsun, insan dünyaya bir kez gelir.

Hayatın zevkleri, keyifleri, güneşin aydınlığı ve verdiği mutluluk, ona şereften ve aşktan daha değerli, insanların saygısından daha üstün geliyordu. Cesareti, öğündüğü başarıları, kendisi gibi bir kahramanı kurtarmak için bir başkasının yaşamını yitirmesini olağan görecek kadar onu alçaklığa sürüklemişti.

Kalbinde uyuklayan son yiğitlik duygusunu da bu biçimde boğduktan sonra, aralarında bir seçim yapılmak üzere, Krallarını kurtarmak için ölmeyi göze alanların saraya başvurmalarını duyurdu.

Kralları için canlarını vereceklerin pek çok olacağını umuyordu. Beklediği boşa çıktı. Kimse başvuruda

bulunmadı. Admetos güvendiği adamlarını, halkı heyecana getirerek kendisi için ölecek birini kandırmakla görevlendirdi. Hepsi de güzel sözlerle karşılandılar:

— Avda, kasırgalı denizlerde, yurt düşmanları önünde, kral için canımızı vermeye hazırız. Fakat sırf bir adamın yaşamını daha fazla uzatmak için, karılarımızı, çocuklarımızı ve yeryüzünün zevklerini terkedemeyiz.

Admetos'un çok güvendiği halkının sözü bu oldu.

Bunun üzerine Admetos sarayından köle doğmuş, köle büyümüş adamlarını çağırdı. Hepsi sonuna kadar onun buyruğunda çalışacaklarını söylediler; fakat hiçbiri onun yerine ölmeyi kabul etmedi. Köleleri de, ölümler ülkesinin sonsuz kahramanlıklarına köleliği yeğ tuttular.

Admetos'un yüreği üzüntüyle doldu. En yoksul insanların yaşama ne kadar bağlı olduklarını gördükten sonra ölümden nefreti arttı. Umutsuzluk içinde anasını, babasını hatırladı ve kendi kendine düşündü: «Biri olmazsa öbürü oğlu için ölmeyi kesinlikle göze alır. Onlar daha ancak birkaç yıl yaşayabilirler. Bense tek evlâtlarıyım. Onlardan önce ölürsem, benden başka onları kim gereken şerefle sonsuz barınaklarına götürebilir?»

Yüreğini ve isteğini babası Feres'e açtı. Babası:

— Baban gün ışığını senden daha az mı sever sanıyorsun? diye yanıt verdi.

— Hayır baba! Ölüm elini yakında senin üzerine atacak. Bense daha çok gencim.

— Doğrudur, benim yaşayabileceğim yıllar gerçekten kısa. Ama daha az tatlı değil. Ben gölgeler ve karanlıklar diyarında, yeryüzünün güzelliklerini seyrederek, güneşin tatlı ışığında ihtiyar kemiklerimi ısıtabilir miyim? Onun için benim her günümün iki kat değeri var.

— Demek ki, sen, herkesin bir gün parmakla mezarını göstererek, «işte, saçları ağarmış, beli bükülmüşken kendi biricik oğlu için ölmeyi göze alamayan adam» demelerini, istiyorsun. Eğer benim için ölmezsen baba, bütün Yunanlılar sana kahkahayla gülecekler.

Babası Feres:

— Ben öldükten sonra herkesin ne söyleyeceği umurumda değil, dedi.

Admetos insanların kendisi için ne söyleyeceklerine önem vermeyen bir adamın bulunabileceğine şaştı.

— Tanrılar seni bağışlamasınlar baba, diye bağırdı.

Sonra anasına yalvarmaya gitti. Ama o da babası gibi yaşama bağlılığını ve ölmek istemediğini söyledi.

Admetos sonunda karısına başvurdu. Alkestis, eşini kendi canından çok severdi. Onun için ölmeye çoktan razıydı.

Admetos yaşamındaki mutluluğun ve zevkin yarısını da birlikte götüreceği için, bir başkasını bulmak varken ölmesini istemiyordu.

Alkestis ona :

— Böyle bir özveri için büyük bir aşk gerekir, dedi. Dünyada hiçbir kimse seni benim kadar sevemez.

Karısı doğru söylüyordu. Yaşamını ancak onun ölümüyle kurtarabileceğine inandı.

Artık kendi kendini kandırmaya çalıştı: Yaşamını uzatmak istemesinin tek nedeni, ülkesini ve halkı çok sevmesiydi. Oysa karısının ölümüne razı olması düpedüz kendini sevmişliğin eseriydi. Kendi yerine başkalarının ölmek istemediğine kızıyor, karısını bile bile ve istemeyerek kendi eliyle mezara götürmeye razı olduğu halde, ötekini berikini karısının katili olmakla suçluyordu.

Nihayet kara gün geldi, çattı. O zamana kadar Alkestis ölümü aklına getirmeyerek, üzerinde tehlikeli bir ölüm gölgesi dolaşmıyormuş gibi yaşıyordu.

— Son günlerimi neşe içinde geçirmek istiyorum. Yarın gölgeler ülkesinde yas tutacak uzun ve sonsuz günlerim olacak, diyordu

Fakat yaşamının son günü ölüm düşüncesini aklından çıkaramadı. Güneşin ilk ışıklarını selâmlamak için daha tan yerinin sarılığı uzak ufukları ağartmadan o ayaktaydı. Genç kadın, günün şen aydınlığını, ışıklı ve güzel olan her şeyi seviyordu. Son kez olarak, doğudan yükselen ve yavaş yavaş gökyüzüne yayılan hafif ışığı

seyrediyor, denizden çıkan güneşin kızıllığıyla sabahın donuk yüzünü allara boyadığını görüyordu. Bulutlar görkem kazanmış, gökler ışıkla donanmıştı. Yeryüzü sabah meltemiyle sallanan çiçeklerin neşeli gülüşleriyle uyanıyordu.

Alkestis çeşmenin serin ve taze sularıyla yıkandı. En açık renkli elbisesini giydi ve sunağın önünde yeryüzünde edeceği son duasını yaptı:

— Ey Tanrı! Uzak bir yolculuğa çıkıyorum. Ölümün gamlı ırmağını geçmek üzereyim. Sana bu, son duam olacak. Geride bırakacağım çocuklarıma acı. Yaşamın yolu çetindir. Evlâtlarım, çok küçük yaşta öksüz kalıyorlar. Ellerini onlardan esirgeme. Onlar da anaları gibi genç yaşında ölümün tırpanına uğramasınlar! Oğluma sevgi dolu bir kadın, kızıma da mert bir koca ver. Mutluluk bütün yaşamlarında onların yoldaşı olsun.

Alkestis, hizmetçileriyle kucaklaşmak için bütün sarayı dolaştı. En zavallılara bile elini verdi, hepsiyle iyi yürekle, sevgiyle konuştu. Çevresi onu çok severdi. Gözyaşlarıyla elini ıslattılar. Çocukları da annelerinin öleceğini biliyordu. Ağlayarak eteklerine sarıldılar.

Alkestis odasına çekildi. Gücü tükenmişti. Yatağına serildi, hıçkırıklarla ağlamaya başladı:

— Yazık! Yazık! Yeryüzündeki tatlı yaşamım Admetos'un eşi olduğum mutlu yıllar bitti. Hoşçakalın! Herşey bitti.

Acısını unutmak istedi. Fakat çabaları boşa gidiyor, ağlayarak yatağına uzanmak zorunda kalıyordu.. Onun vücudunu ölümün halsizliği kaplamıştı. Ağlamaya bile gücü kalmamıştı. Gözyaşlarının kaynağı kurumuştu. Admetos büyük salonda ayakta duruyor, başı elleri arasında karısının başına geleceklere ağlıyor, kara yazısına lânet ediyordu.

Alkestis kocasına yaklaştı:

— Admetos, dedi, beni kapının eşiğine, güneşin ışığına götür. Odanın loşluğu ruhumu sıkıyor. Açık havada daha rahat nefes alırım gibime geliyor.

Admetos karısına dikkatle baktı, içini büyük bir korku aldı. Çünkü Alkestis'in benzini artık ölümün gölgesi soldurmuştu. Onu usulcacık kucakladı, kapı yanındaki sedire uzattı.

Alkestis, mavi gökyüzünü ve güneşi görünce gülümsedi:

— Ey güneş! dedi, ey günün aydınlığı ve bulutlar!

Admetos:

— Tanrılar! Bize acıyın Alkestis! Sevgili karım bana bak! Beni yalnız bırakma! diye haykırıyordu.

Alkestis korkuyla irkildi ve parmağıyla karşısındaki bir şeyi göstererek:

— Bak, bak, diye bağırdı, bak, ölülerin kayığı orada; ruhların son kayıkçısı, Karon beni çağırıyor: «Alkestis diyor, neye gecikiyorsun? Çabuk ol, seni bekliyorum.»

Admetos:

— Talih, talih, ah kara talih, ah diye bağırdı.

Alkestis:

— Beni götürüyorlar, aman kurtarın, beni ölümün karanlık yerlerine sürüklüyorlar. Beni bırakın...

Zavallı kadının gözleri bir noktaya dikilmiş, yaş damlalarıyla incili kirpikleri arasından dehşetle bakıyordu. Ah o korkunç ve dehşetli yolculuktu bu!

Admetos:

— Gitme, beni bırakma diye bağırdı.

Alkestis nefesleşen sesiyle:

— Beni yatağıma yatırın, dedi, damarlarımdaki güç çekiliyor, gözlerimi gölgeler örtüyor. Neredesiniz çocuklarım? Gelin yavrucaklarım, bana sarılın.

Çocuklar annelerine sarıldılar.

Alkestis elini eşine uzatarak:

— Allaha ısmarladık kocacığım, adımımı ölümün eşiğine attım. Sen beni artık kurtaramazsın. Admetos, ben seni çok sevdim. Güzelliğimi, gençliğimi, yaşamak

zevkimi, her şeyimi şu saatte senin için feda ediyorum. Sakın beni unutma! Çocuklarımın, zavallı öksüzlerin başı için sakın başkasiyle evleneyim deme, Üvey ananın taş kalbi onları çok incitir, hırpalar. Onların hem babaları hem de anaları olacağına bana söz ver.

Admetos:

— Söz veriyorum, dedi.

— Çocuklarımı sana emanet ediyorum. Zavallılar, anasız kalacaklar. Oğlum, baban sana koruyucu bir siper olur, kazalardan belâlardan esirger, seni güçlü, yiğit bir adam yapar. Fakat kızım, sen, ah sen! Kalbim senin için yanıyor. Gelinlik giysini bensiz giyeceksin. Yalnız ana sevgisinin avutabileceği dertli ve üzüntülü günlerinde ne yazık ki yanında bulunamayacağım. Admetos, sen kızımızı iki kat sev. Olur mu?

— Olur Alkestis, seveceğim ve bütün dediklerini fazlasiyle yapacağım; yalnız bir yıl değil, ömrüm oldukça senin için ağlayacağım. Yalvarırım, sen de beni unutma. Ölür ölmez seni bulabileyim diye o kara ve karanlık ülkelerde bana yanında bir yer hazırla.

— Unutmam, seni unutmam! Beni yatağıma uzat, hiç söz söyleyecek gücüm kalmadı.

Admetos karısını tekrar yatağına uzattı ve yanında diz çöktü. Orada bulunanların hepsi ölümün geldiğini duymuş gibiydiler, başlarını eğdiler ve sustular.

Sonunda Admetos başını kaldırdı

— Dostlarım, dedi, Alkestis gitti. Bana yardım edin de odasına götürelim. Cenaze elbiselerini giydirsinler.

Acılarının ağırlığı altında ezilmişti. Onu saygı dolu bir dikkatle götürdüler. Beyaz uzun yas gömleğini giydirdiler. Cenaze dualarıyla ölüm döşeğine yatırdılar.

Admetos başını traş etti; içeride bir ölü bulunduğunun belirtisi olarak, saçlarını sarayın giriş kapısına astı. Alnındaki altın çelengi çıkardı. Uzun yas gömleğini giydi. Sonra felâketli kara haberi kente duyurdu:

«Ey Tesalyalılar! Ey saltanat tacının önünde boyun eğen halkım! Kraliçeniz öldü. Acılarını paylaşın, gür saçlarınızı traş edin. Matem elbiselerinizi giyin, arabalarınıza dört at koşun; atlarınıza gem takın ve yelelerini kırpın, karımın cenaze alayına gelin. Ay on iki kez yenilenmedikçe, flütlerinizin sesi, lirlerinizin tatlı müziği işitilmesin. Alkestis kadınların en kibarı ve benim için dünyada en değerli insandı. O canını uğrumda feda etti. Ona saygıların en büyüğünü yapınız. O, buna lâyıktır.»

BÖLÜM IX

Cenaze alayının hazırlıkları sırasında, büyük yola bakan kimse, bir yabancının saraya doğru gitmekte olduğunu farkederdi. Bu, güçlü ve uzun boylu bir adamdı. Göğsünün ve kollarının adaleleri kabarıktı. Elinde yumruk gibi budaklı, kocaman bir sopa vardı. Sırtına da bir arslan postu atmıştı.

Güneşten ve rüzgârdan korunmak için siperlik yerine başına arslanın kafasını geçirmişti. Alnının üstünde ve çenesinin altında canavarın beyaz ve acımasız dişleri parlıyordu. Uzun ve uyumlu adımlarla yürüyordu. Omuzunda, genç bir meşe ağacı ağırlığındaki sopayı ince bir değnekmiş gibi kolaylıkla taşıyordu. Yolda geçerken onu görenler irkiliyorlar ve içlerinden en babayiğitleri bile «Tanrılar, beni bu adamla güreş alanında başbaşa kalmaktan korusun; onun serçe parmağı benim sağ kolumdan mutlaka daha beterdir» diyorlardı.

Adamsa, kimsenin ne diyeceğine bakmadan yolunu sürdürüyordu. Bazan vakit geçirmek için bir şarkı tutturuyor, bazan da rastladıklarıyla şakalaşıyordu. O, gerçekten şen ve herkesin iyiliğini isteyen bir insandı. Onun sırtındaki arslan postundan ve omuzundaki kocaman sopasından ürkenler, gök gibi mavi gözlerini, ilkbahar gü-

neşi kadar tatlı gülümsemesini görünce korkularını unutuyorlardı. Yüzündeki çizgiler, yaralar, bereler onun hiç de tembel değil, tehlikelerle karşılaşmış çalışkan bir adam olduğunu gösteriyordu. Feres'e geldiği vakit, sarayın olduğu tepenin sarp yolunu tuttu. Admetos, saray kapısının eşiğinde, içeriye girmek üzereydi. Yabancı, kralı görünce, çevrede yankılar uyandıran güçlü sesiyle bağırdı:

— Admetos merhaba, eski bir dostu kabule hazırlan.

Bu söz üzerine Admetos döndü.

Ve konuğunu karşıladı! Ellerini uzatarak:

— Hoş geldin Herküles, dedi.

Fakat Herküles, kralı, saçları traş edilmiş ve kara yas elbiseleriyle görünce şaşırdı:

— Galiba bir felâket gününde geliyorum Admetos, dedi. Sevdiklerinden birinin yasını mı tutuyorsun?

Admetos:

— Evet, ne yazık ki öyle, diye cevap verdi.

— Çocuklarından biri mi? Yoksa baban mı?

— Hayır, onlar iyi. Bugün bir kadını gömüyoruz.

— Yabancı mıydı? Yoksa ailenden biri miydi?

— Benim ailemden değildi.. Fakat bizim çok sevdiğimiz, çok değerli bir kadındı. Babasının ölümü üzerine geldi, bizde kaldı. Güzel ve soylu bir kadındı. Ölümü bizi acıya bürüdü.

— O halde gideyim, kendime başka bir yer arıyayım. Yaslı bir evde konuğun yeri yoktur.

Admetos:

— Hayır, dedi, gitme! Şimdiye kadar benim kapım hiçbir yolcuya kapanmadı. Ölenler ölmüşlerdir. Elden ne gelir? Biz ona ne yapabiliriz? Yaşıyanlara dostluğumuzu gösterememenin ölenlere ne yararı olabilir? Rica ederim, buyrun.

Direnmesine karşın, Admetos konuğu zorladı saraya aldı. Yas havalarını duymadan rahat rahat yesin, içsin

diye onu sarayın dip odalarından birine yerleştirdi. Fakat karısının kendi yerine ölmesine razı olduğunu Herküles işitir de ayıplar diye utancından yerlere geçiyordu. Alkestis için ağladığını ve yas tuttuğunu belli etmek istemedi.

Cenaze alayı için her şey hazırlanmıştı. Halk avluda bekliyordu. Herkesin üzerindeki uzun kara yas gömleklerinin etekleri yerlerde sürünüyordu. Hepsinin başı traş edilmişti. Tabutun arkasında kısa adımlarla yürümeye başladılar.

Yas havası çalıyor; kral ailesinden olanlar dua şarkıları söylüyorlardı:

«Pelias'ın kızı, uğurlar olsun, uğurlar olsun sana! Toprağın altındaki dünya da rahat yoldaşın olsun. Ey ölümün kara saçlı tanrısı. Senin ülkelerine şimdiye kadar daha hiç böyle bir güzel kadın gelmedi. Ey ruhları karanlık ırmaklardan geçiren acımasız kayıkçı Karon! Hiçbir vakit kayığında bundan daha değerli bir beden taşımadm. İsparta'da, senin övgülerinle dolu şarkılar okunacak, yedi telli lavtalarda acı havalar çalınacak. Mevsimler yaz bayramlarını getirdiği, gökyüzünde ay parladığı vakit gene sana yakılan türküler söylenecek, Atina'da, o ışıklı parlak sitede de seni öven şarkılar okunacak. Çünkü sen, ey kadınların en iyisi ve en kibarı! Kocan için, en genç çağını ona feda ederek ölümü göze aldın. Ey, insanları ayrımsız, toprakların altına çeken kara talih! İnsafsız elin bu eve de dokundu. Senin elinden kimse kurtulamıyor. Zeus Tanrı bile senin önünde boyun eğiyor. Ey Ölüm Tanrısı! Ne sunağın, ne de tapınağın var. İnsanlar sana tapınıp dua etmezler. Kurbanlarının sesini işitmez, dinlemezsin! Alkestis gitti. Bir daha gelmemek üzere gidiyor. Artık gözlerimiz onu bir daha görmeyecek. Toprağı hafif olsun. Ey kraliçe! Aramızdayken seni seviyorduk. Ölümünde de bizim için değerlisin. Mezarın herkesinki gibi toprak yığınından ibaret kalmıyacak; ölmezlerin sunakları gibi gelen geçenin uğrak yeri olacak. Tepeye çıkan yoldan geçenler senin meza-

rının önünde eğilecekler: «Burada kocası uğruna ölen bir kadın yatıyor. Onun ruhu Tanrılarla beraberdir. Ey Kraliçe, bana iyilik dile» diyecekler. İnsanlar arasında senin adın dünyalar durdukça yaşıyacak. Elveda! Ey kadınların en güzeli, elveda!» Alkestis'in cenazesini parlak mermerden yapılmış bir sandukaya yerleştirdiler, yanına çok değerli armağanlar koydular. Sonra da o korkunç Ölüm Tanrısına gözyaşları ve hıçkırıklar sundular.

BÖLÜM X

Herküles, sarayda misafir odalarından birine, konuk edilmişti. Hizmetçiler kendisine yıkanacak su, değişecek çamaşır getirdiler. Hizmet edenler çevresinde dolanırken, o da yolculuğunda geçirdiği serüvenleri neşeyle anlatıyor ve onlardaki üzüntünün farkında olmayarak, kendi anlattıklarına gülmekten kendini alamıyordu. Yalnız, emektar, ihtiyar uşak, bir kenara çekilmiş, yaslı bir evde, şakalaşan ve kahkahalarla gülen bu yabancıya gölgeli gözlerle bakıyordu.

Herküles yıkandıktan ve giyindikten sonra sofraya oturdu. Önüne tabaklar dolusu yemekler getirdiler, bir testi de şarap verdiler. Fakat bol bol ikram ona göre pek hafifti. İştihasının hayranı kalan hizmetçilerden sürekli yiyecek ve içecek şeyler istiyordu. Sonunda doyabildi. Başına, başaklardan örülmüş bir taç koydu. Uzun yudumlarla şarabını içmeye koyuldu. Şarap gönlünü şenlendirdi; damarlarına tatlı bir ılıklık aşıladı. Çok neşelendi; bir şarkı tutturdu. Sesi bir boğanın böğürmesini andırıyordu.

İhtiyar uşak kendini tutamadı:

— Zeus Tanrı bizi korusun. Ben ömrümde bu kadar yersiz ve tatsız şarkı duymadım, dedi.

Misafirin neşesi arttıkça, ihtiyar uşağın da suratı daha fazla asılıyordu. Sonunda Herkül de oradaki bu ters durumun farkına vardı.

— Bana bak arkadaş ;dedi. Bu kara, gülmez, asık suratın neden? Bir buz parçası senden daha soğuk olamaz. Huysuz ihtiyar!

Uşak yanıt vermedi, ama yüzü daha beter somurttu.

Herküles:

— Sen, dedi, efendinin konuklarım böyle mi karşılarsın? Ben şimdi sana, nasıl hizmet edileceğini öğretirim.

İhtiyarı tuttu, zorla sofrada yanına oturttu.

— Ne oluyor? Bütün bu somurtkanlığın, sarayda yabancı bir kadıncağız öldü diye mi? Ya efendilerinden birini mezara götürselerdi ne yapacaktın? Bu yapmacıklı halin pek hoşuma gitmedi, arkadaş. Senin bu, çevreyi donduran asık suratın, ölülere ağlanmasını isteyen bir yapmacık. Ne oluyor? Hepimiz, ölüme borçlu olduğumuz haracı vereceğiz. Yarın güneş göreceğimizi kimse söyliyemez. Ye, iç, benimle birlikte eğlen. Somurtkan bir suratın ölülere hiçbir yararı olmaz; yalnız, insanın dünyasını karartır ve zehirler. Dostum, ayağa kalk, iç, ve üzüntünü şarapla boğ. İnan bana, Günlerimizi dertle geçirmek, çalım yapacağım, kendimi satacağım, saydıracağım diye ekşi ve kibirli bir surat takınmak yaşamak değildir, dedi. Onun bardağını ağzına kadar doldurdu.

İhtiyar;

— Ben de, bütün, bunları bilirim, diye konuştu. Fakat senin neşeni paylaşamıyacağım. Felâketin bu evin üstüne örttüğü perde çok kara ve karanlık.

— Sen ölene fazla önem veriyorsun. Neden bir yabancıya, bu aileden biriymiş gibi acınıyorsun? Efendin ve karısı çok şükür yaşıyorlar. Bu kadarı sana yetmez mi?

Nasıl? Nasıl?. Kralını ve kraliçem iyiler mi?.. Anlaşıldı, kral seni üzmemek için acı gerçeği gizlemiş.

— Evde yabancı bir kızcağız öldü diye beni de açlıktan mı öldüreceksiniz?

— Ölen yabancı bir kız değil. Çok daha yakın, çok daha değerli biri.

— Yoksa aldatıldım mı? Senin efendin benden büyük felâketi mi gizledi?

— Bana daha ötesini sorma. Buradan gitsen iyi olur. Efendimin acısını paylaşmak bana düşer, sana değil. Daha fazlasını söyleyemem.

— Söyle söyle ihtiyar! Senin kralının benden büyük bir felâketi gizlediğini görüyorum. Bu sarayda arkasından ağlanan kadın kimdi?

— Bana sorma. Efendim bana susmamı buyurdu.

— Ben de, susmanı önlüyorum. Şimdi konuş.

Konuğun yüzü o kadar sertleşmiş ve öylesine korkunç bir hal almıştı ki, ihtiyar titredi:

— Efendim suçumu bağışlasın. Ölen karısıdır. Alkestis'dir, dedi.

Herküles :

— Alkestis mi? diye bağırdı. Karısını mezara götürürken acısına ortak edecek yerde o, beni yediriyor, içiriyor, bana yersiz şarkılar söyletiyor. Ben de onu kendime dost bilirdim. Meğerse, o beni hiç sevmiyormuş.

— Belki seni üzmemek için söylememiştir.

Herküles, saçlarını süsleyen başaklardan örülmüş çelengini çıkardı, kadehindeki şarabı yere döktü.

— Ölümüne ne sebep oldu? diye sordu.

İhtiyar herşeyi anlattı. Öyküsü bitince Herküles:

— Nereye gömüyorlar? dedi.

— Oraya, Lârisaya giden beyaz yolun kenarına. Feres krallarının gömüldüğü yere.

— Oraya, Lârisa'ya giden beyaz yolun kenarına. Femu?

— Tarlalar arasından geçen bir yol izi var, sana göstereyim.

— Haydi gel, çabuk oraya gidelim. Ölüm Tanrısı gelmeden yolunu bekliyelim. O, ölü için mezarın başına akı-

tılacak kurbanların kanını içmeye gelecektir. O, kanları içerken ben, ansızın üstüne saldırırım, boğuşur onu alt-ederim. Alkestis'i elinden alırım. Cehennemlere inmek de gerekse, iner, onu, kurtarırım. Alkestis, ölümün karanlık ülkesinde yaşayamaz. O, daha çok genç ve güzel.

Bu lâkırdılar ihtiyar uşağı şaşırttı. İster istemez Herküles'in sözünü yerine getirdi, ona yolu gösterdi, gözden kayboluncaya kadar arkasından bakakaldı.

— Biz söyleşiyor, ağlaşıyoruz. O, gülüyor, eğleniyor, ama bir şeyler de yapıyor. Birşey de yapmasa, yine bu haliyle bizim onumuza bedel.

BÖLÜM XI

Cenaze alayı mezardan ayrıldı, herkes evine döndü, Admetos dostlarıyle ve yakınlarıyle yas yemeğinde bulunmak üzere saraya döndü. Yalnız başına avluda dolaşıyordu. Sonra sarayın büyük kapısının önündeki binek taşma oturdu. Başını elleri arasına aldı. Herşeyin karısını anımsatacağı saraya girmeye bir türlü cesaret edemiyordu. Onun her vakit oturduğu yer bugün boştu. Sunağın önündeki ateş sönmek üzereydi. Güller çevreye dağılmıştı, ölen alevi canlandıracak Alkestis yoktu. O zaman kaybının büyüklüğünü anladı ve işlediği suçun karşısında titredi:

— Onu öldüren benim, benim onu öldüren! Yaşamayı sevdiğim, yeraltının karanlıklarından korktuğum, ölümden çekindiğim için benim yerime onun ölmesini istedim.

Tanrı beni kahretsin! Alkestis gittikten sonra, güneş karardı, yeryüzü benim için karanlık ve uğursuz bir yer oldu. Elimdeki mutluluğu bir gölgeye feda ettim. O öldü; benim yüzümden öldü. İnsan içine çıkacak yüzüm kalmadı. Benim alçaklığım, yaşamım pahasına kazandığım bütün ünü silecek, insanlar arasında, dayak yemiş bir

köpek gibi sürüneceğim. Ah, neden ondan önce onun yerine ben ölmedim!

Admetos böyle yanıp yakılıyor ve kendi kendine yırtmıyordu. Arkadaşları, dostları yanma geldiler, onu avutmaya çalıştılar ve saraya girmesi için yalvardılar. Admetos hiçbirini dinlemedi; yalnız başına avluda kaldı. Gece gelmiş, ortalık kararmıştı. Birdenbire ağır bir elin omuzuna dokunduğunu duydu. Başını kaldırdı. Herküles, yanıbaşında ayakta duruyordu.

— Admetos, dedi, niçin bana güvenmedin? Neden bana derdini açmadın?. Sarayın, Sitenin bütün halkı Alkestis'in ölümünü bilip dururken, neden yalnız beni, senin dostunu, yakın arkadaşını bilgisizlik içinde bıraktın? Yasma, acılarına ortak olabilirdim. Sen beni dert ortaklığına bile kabul etmedin.

Admetos:

— Utancım ağzımı kapamıştı, diye konuştu.

— Olan olmuş. Dostum olduğunu göstermen için tek bir çözüm var. O da şu: Yemeğimi yedikten sonra gezinirken, yolum, pehlivanların güreştiği bir yere uğradı. Güreşi kazananlara atlar, öküzler, zengin ve değerli ödüller veriliyordu. Başa güreşenlere de çok güzel bir kadın ayırmışlardı. Onu kazanmak istedim, ben de güreşe tutuştum, hepsini yendim. Şimdi o kadını buraya getirdim. Dönüşüme kadar senin yanında kalmasını rica edeceğim. Trakya gibi yaban yerlere onu götüremem. Başıma kötü bir kaza gelir de bir daha buralara dönemezsem, senin olsun. Şimdi onu sana emanet ediyorum.

Herküles bu lâfları söylerken elinden tuttuğu kadını Admetos'a teslim etmek istiyordu. Kadın o kadar kalın bir örtüye bürünmüştü ki, Admetos dikkatle baktığı halde yüzünü seçemedi; amma kadının çok alımlı olduğunu anladı.

— Aman, onu buradan bırakma, al götür, al götür diye bağırdı. Boyu posu karımı andırıyor. Ona bakmaya dayanamam. Senin için herşeyi yapmaya hazırım. Ama kadını burada alıkoymamı isteme. Bundan sonra benim

çatımın altında hiçbir kadın yaşamıyacak. Sen onu başka dostlarına bırak.

Herküles'in ısrarlarına karşı Admetos kadını evine sokmamakta inat etti.

Herküles :

— Artık bana dost olmadığını anlıyorum, dedi. Benden felâketini saklamıştın. Şimdi de ufacık bir yardımda bulunmak istemiyorsun. Gidiyorum, dostluğum sana daha fazla yük olmayacak.

Bu sözler Admetos'a çok dokundu:

— Böyle söyleme, dedi. Sana olan sevgimi bilirsin. Fakat benden istediğin şey çok ağırıma gidiyor. Ona her bakışta karımı hatırlayacağım. Sonra iftiracı diller rahat durmayacak. Herkes çabuk avunduğumu, benim için canını feda edeni unuttuğumu, söyleyecek. Fakat madem ki istiyorsun, ne yapayım, öyle olsun. Kadını içeriye al, hizmetçilerden biri ona yerini göstersin.

Herküles:

— Hayır, dedi, yalnız sana güvenebilirim. Kendisi çok güzel ve çok soylu bir kadın. Öteki kadınlar gibi muamele görmesini istemem.

Admetos'u kadının elinden tutmaya zorladı.

— Madem ki, dedi, ona gereken şerefli davranış için bana söz verdin, şimdi artık yüzüne bakabilirsin.

Herküles kadının yüzündeki örtüyü kaldırdı. Admetos heyecanından geri çekildi. Güçlükle nefes alabilen Alkestis solgun ve güzel yüzüyle karşısında duruyordu. Heyecanla:

— Allahım! diye bağırdı. Bu, Alkestis'in hayali!

Herküles:

— Hayır, dedi, ta kendisi!

— Sana inanamam. Benimle eğleniyorsun.

— Yanılıyorsun. Bu bir şaka değil, gerçek. Onu benden başka kim kurtarabilirdi? Zeus Tanrıya and içerim ki, birçok kavgalara giriştim, ama hiçbiri bunun kadar zorlu olmadı. Bu defa ölümle karşı karşıya geldim. Bir daha onunla karşılaşmaya da tövbe ettim.

Admetos diz çöktü:

— Sana nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum. Ben böyle büyük bir mutluluğa lâyık değilim, dedi.

Herküles:

— Ben senin üstün yanlarını hiç aklıma getirmedim. Yalnız o kadının iyiliklerini düşündüm, diye konuştu.

Admetos başını eğerek karısına yaklaştı:

— Alkestis, dedi, seni ölüme götüren, seni öldüren bir adamı hâlâ sevebilecek misin?

Alkestis hiç konuşmadı, ellerini kocasına uzattı ve başını yerden kaldırdı. Admetos karısının gözlerinin içine baktığı vakit onun bakışlarında derin bir sevginin taştığını gördü. Genç kadın utanarak, fakat derin bir sevgiyle onu kucakladı. O zaman Admetos yaptığı bencillikten, düştüğü bayağılıklardan kendisini yeniden canlanan bu kadının eşsiz ve ölçüsüz aşkının kurtarabileceğini anladı.

Herküles:

— Haydi bakalım, iş başına, dedi. Yas yemekleri kalksın, neşe, sevinç ve keyif sofraları kurulsun! Bu kadar yorgunluktan sonra ben kendi payıma galiba bir sığır bile yiyebilirim!

EKO İLE NARKİSSOS

(Yankı ile Güzellik)

Bir zamanlar Helikon dağının çiçekli ormanlarında, insanın aklını başından alacak kadar güzel bir Nemf varmış(*).

Kendi gibi Nemflerle elele verir, dağlardan çağlayarak inen dere kıyılarında, yeşil çimenlerde sıçrar, güler, eğlenirmiş.

Hiçbir Nemf'in kahkahası onunki kadar neşeli ve gevrek, hiçbirinin yürüyüşü onunki gibi hafif ve çevik değilmiş.

O, şarkı söyler gibi güler, uçar gibi yürümüş. Hiçbiri de onun kadar güzel masal anlatamazmış.

Bir gün Nemflerden birinin aklına bir muziplik gelir:

— Eko!(**) der, sen lâfı oya gibi işlemesini bilirsini bilirsin. Ne olur? Hera'nın(***)nın yanına git, masallar söyle, oyala, ona bizi unuttur. Gezelim, oynayalım,

---

(*) Nemf (Nymphes) = Yunan mitolojisinde kadın tanrılar. Ormanlarda, dere kıyılarında, mağaralarda yaşarlarmış. Bunlara oturdukları yerlere göre başka başka isimler veriliyor: Oseanid, Nereid, Nayed, Drigat v.b.

(**) Eko (Echo) = Hera'nın kayaya çevirdiği Nemf. O, söylenen her sözün son sözcüğünü yinelemeye hükümlüdür. Echo = Akis, yankı.

(***) Hera. Zeus'un karısı. Evlenme Tanrıçası. Latinlerin Jünon'u.

eğlenelim. Bu işi yaparsan, biz de çiçeklerden çelenkler örer, senin saçlarını süsleriz.

Eko ormanlarda çığlıklar koparan bir kahkaha atar:

— Peki, ama, der, ya benim masal çabuk bitiverir, ya da o, masaldan bıkıverirse, o zaman ne yaparız?

Nemflerden biri:

— A, a, der, düşündüğü şeye bak. O da lâf mı? Ne yapacağımıza o zaman karar veririz.

Eko, bir kahkaha atar ormanlar çınlar. Uçar gibi koşar gider, çimenlere serilmiş uzanan Tanrıça Hera'nın dizi dibine oturur.

Hera, gözlerini süzerek Eko'ya sevgiyle bakar, çatık kaşları açılır, gülümser. Eko'nun saçlarını okşar.

— Kız! der, hangi rüzgâr esti de geldin? Ne var ne yok bakalım?

— Büyük Hera, seni çok göreceğim geldi. Sana o kadar çok söyleyeceklerim var ki... Sonra da anlatacak bir masalım var. Yepyeni, işitilmemiş bir masal.

— Sen, yılın günleri kadar masal bilirsin. Hepsi de ihtiyarların sakalları kadar uzundur.

— Anne, bak, güneş yeni doğuyor. Benim şimdi sana anlatacağım masalın yanında, bugüne kadar anlattıklarım, süt çocuklarının masalı gibi kalır.

— Başla bakalım. Hoşuma giderse sonuna kadar dinlerim.

Eko, çimene, Tanrıçanın dizi dibine oturur, masalını anlatmaya başlar.

Eko'da güzel konuşma ve iyi sözetme, Tanrı vergisiymiş. O, olmaz sanılacak birçok şeyler görmüş, inanılmayacak gibi görünen çok şey işitmiş. Bunları da en iyi yalnız o anlatabilirmiş. O, yapar yakıştırır, olmadık masallar uydurur, öyküler düzermiş.

Zaten en usta öyküler, masallarına, biraz da kendi bildiklerini, gördüklerini katarlar. Yaşamın heyecanlı yanlarını gözünün önüne perde perde seren Eko'nun büyülü sözlerine kapılan Hera, hiç farkına varmadan kendinden geçmiş, titizliğini unutmuş.

Eko masal söylerken, Hera'nın öfkelenebileceğini akıllarına bile getirmeyen Nemfler gülmüşler, oynamışlar, eğlenmişler.

Böylece günler geçmiş. Sonunda büyük sınav ve ödül günü gelmiş çatmış.

Hera, Eko'nun uzun süreden beri kendisini oyaladığını anlamış, canı sıkılmış. Öfkesinden küplere binmiş, şimşek gibi parlamış:

— Tanrıların sana verdiği o tatlı dilin tutulsun emi! diye bağırmış. Bundan sonra, başka biri söylemedikçe sen ağzım açmaz ol. Dilsiz de olma, yalnız kulağına erişecek son sözleri söyle.

Nemfler, hep bir ağızdan:

— Yazık! Yazık! diye bağırmışlar.

Eko da tekrar etmiş:

— Yazık! Yazık!

Eko, Tanrıça Hera'dan af dilemek için çırpınıyor, bir şeyler söylemek istiyor; fakat bir türlü konuşamıyormuş. Dilsiz olmuş. Artık Eko, dünyalar durdukça konuşmayacak, başkalarının söyledikleri sözlerin sonunu tekrarlamakla yetinecektir.

Genç Narkissos(*) günün birinde, ava çıkmış, gezinirken, arkadaşlarından ayrı düşmüş. Onları bulayım derken büsbütün ters yanlara sapmış, yolu kaybetmiş, Helikon(**) dağının ıssız tepelerine kadar çıkmış.

Narkıssos, o vakitler, erkeklik çağının eşiğine yeni adım atmış; bahar çiçekleri kadar güzel, körpe bir delikanlıymış. Her gören kız ona âşık olurmuş. Fakat, yüzü genç kızlarınki kadar sevimli ve tatlı olan bu delikanlının gönlü, çelik gibi sert ve katıymış. Genç kızların hepsi onu sever, arkasından ah çekermiş. Fakat, hiçbiri onun

(*) Seus ırmağının oğlu. Bir göle bakarken kendi güzelliğine âşık olmuş. Ona kavuşmak için kendini göle atmış ve boğulmuş. Sonra bir çiçek olmuş. Şimdi o çiçeğin her dilde adı Nerkis'tir.

(**) Helikon: Eski Yunanistan'da müzlerin oturduğu dağ. Buna Pend. Pernasos da denilir, şimdi adı Palyovuno'dur.

yüreğinde sevgi alevini tutuşturamamış. Narkissos, hiçbirine bakmaz, başını çevirir, geçer gidermiş.

Narkissos doğduğu vakit, tanrısal kör Triesias gelecekten şu haberi vermiş: «Narkissos kendi yüzünü görünceye kadar yaşayacak, ona hiç bir üzüntü erişmiyecektir». Tresias'ın falı çıktı.

Narkissos kimseye aldırış etmiyor, zevkinden, keyfinden başka bir şey düşünmüyordu. Gittikçe güzelliği artıyor, güzelleştikçe genç gönüllerde sevda ateşini yakıyordu. Sevdalanan kızlar arasından koşuyorlar, gönlünü avlayabilmek için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Fakat, o, sevgi nedir bilmiyordu. Aşkın zehrini tatmamıştı.

Aşkın şarabı zehirlidir. En temiz, en mutlu aşklar bile zevki de, acıyı da beraber getirirler. Karşılıksız kalan bir sevgiyse yalnız üzüntü verir.

Nemfler Narkissos'un yalnız başına ormanlarda dolaştığını görürler, güzelliğine hayran olurlar ve peşine takılırlar.

Narkissos bir insandır, Nemfler ise peri. Periler de çok güzel ve ürkek olurlar. Narkissos'un arkasından giderler, hem de görünmeyelim diye kayaların, ağaçların ardına gizlenirlermiş. Nemflerin arasında Eko da varmış.

Narkissos, yolu kaybettiğini anlayınca arkadaşlarına bağırmış:

— Neredesiniz?

Eko, aldığı beddua yüzünden tekrarlamış:

— Neredesiniz?

Narkissos bu sesi işitince daha iyi duyabilmek için dinlemiş. Birşey işitememiş. Yine bağırmaya başlamış:

— Benim, ormandayım, ben Narkissos!

Eko'nun sesi duyulmuş:

— Ormandayım, ben Narkissos!

Narkissos:

— Gelsene buraya, demiş.

Eko da tekrar etmiş:

— Gelsene buraya.

Sözlerine yanıt veren bu sesten işgillenen Narkissos çevresine bakınmış, kimsecikleri göremeyince yine bağırmış:

— Yakında mısın, yakında?

Eko istemiyerek tekrarlamış:

— Yakında!

Gittikçe hayreti artan Narkissos, sesin geldiği yana yürümüş, Eko da uzaklaşmış. Narkissos yaklaşınca Eko kaçarmış. Bir zaman olmuş ki, Eko'nun sesi uzaklardan gelmeye başlamış. Narkissos sesin peşini bırakmamış. Sesin geldiği yana yürümüş. Eko Narkissos'un elinden kurtulamıyacağını anlamış. Çünkü nereye saklanırsa saklansın yanıt vermek zorunda olduğu için gizlendiği yer belli olmuş. Bu kaçış ve kovalayış sürer. Sonunda ormanın ağaçsız bir yerine gelip dayanır. Orası çayırlık çimenlik bir yermiş, ortasında da berrak bir göl varmış. Eko gölün yanında, bahar rüzgârlarıyla sallanan sazların arasına gizlenir, Narkissos'un da ormandan çıktığını görür ve ona vurulur. Ağlamaya başlar; bir iki lâf etmek için parçalanır, fakat tek bir söz söyleyemez. Narkissos periyi görünce durur.

— Beni çağıran sen misin? diye sorar.

Eko cevap verir:

— Sen misin?

Narkissos:

— Evet, der, ben Narkissos.

Eko kollarını ona uzatarak:

— Evet, der, ben Narkissos.

Narkissos:

— Sen kimsin?

Yankı:

—Sen kimsin; der ve yine ellerini Narkissos'a uzatır.

Narkissos:

— Sen kimsin? Niçin beni çağırıyorsun? diye sorar.

Eko tekrarlar:

— Niçin beni çağırıyorsun?.

Narkissos kızar:

— Kim olursan ol, kız. Beni ormanda deli gibi dolaştırdın; şimdi bir de eğleniyorsun.

Eko'nun sesi duyulur:

— Benimle eğleniyorsun!

Gittikçe öfkelenen Narkissos kıza ağır sözler söylemeye başlar. Kız da o sözleri olduğu gibi tekrarlar. Yorgunluktan ve öfkeden bitkin bir hale gelen Narkissos gölün kenarındaki çayıra uzanır, kıza bakmamaya ve bir tek söz söylememeye karar verir. Eko da ağlayarak yanına oturur. İşin içyüzünü anlatmak için yanar tutuşur, fakat dudaklarından tek bir söz bile çıkmaz. Perişan bir halde, oradan kalkar, bir kayanın arkasına gizlenir.

Öfkesi biraz yatışınca Narkissos, dilinin damağının kuruduğunu, susadığını anlar, su içmek için yanıbaşındaki göle eğilir. Avucuyla bir yudum su alacağı zaman, gözü, şimdiye kadar gördüğü güzellerden daha güzel bir yüze ilişir. O güne dek sevda nedir bilmeyen gönlünde, aşkın kıvılcımı parlar. Narkissos içini çekerek ellerini suya uzatır. Sudaki de, ellerini ona uzatır. Çektiği ahı da kayanın arkasında gizlenen Eko yineler. Bu hareket ve ses, Narkissos'a sevdasının karşılığıymış gibi gelir; suya gene eğilir.

— Seni seviyorum der.

Yankı cevap verir:

— Seni seviyorum, der.

Narkissos bu yanıt üzerine suya daha çok eğilir, suda gördüğü güzeli kucaklamak ister. Fakat hafif bir rüzgâr suyun yüzünü kırıştırdığı için göldeki yüz kaybolur. Narkissos'un kolları ıslanmakla kalır. Çok acele ettiğini sanır. İçini çekerek biraz geri çekilir ve bekler. Yavaş yavaş gölün yüzü tekrar oynaşır. Narkissos suya yaklaşır. O güzel yüzün de sevgi dolu gözlerle kendine baktığını görür. Onu tutmak için suya eğilir, gölge gene kaybolur. Bir kaç kez suya eğilir, kalkar, bütün çabaları boşa gider. Umudunu keser, gözlerini sevgilisine dikerek, gölün kenarına oturur. Sevgilisinin de kendisine baktığını görür

Narkissos ağlar, o da ağlar. Artık dayanamaz. Gönlünün sevgi ateşini söndürmeye, o olmazsa ölmeye karar verir. Son bir kez daha suya eğilir, kollarını uzatır, dalgadan başka bir şey kucaklıyamaz. Fakat gölün dibindeki taşlıklar ve sazlıklar arasında sevgilisi yerine ölümü bulur. Kimi sevdiğini anlayamadan aşkına kurban olur.

Sevdalandığı güzel, suya vuran kendi yüzüyümüş.

Tanrısal kör Tiresias'ın gelecekten verdiği haber de böylece yerini bulmuş olur.

— Kendi yüzünü görmedikçe yaşıyacak, üzüntü ona erişmiyecek!

Kayaların arkasında gizlenen Eko gözlerini Narkissos'dan ayırmıyordu. Onun göle atılmaya hazırlandığını görünce, Koştu, fakat iş işden geçmişti. Yetişemedi. Onu kurtaramayınca çimenlerin üzerine baygın, yıkıldı.

O kadar çok ağladı ve o kadar gözyaşı döktü ki, teni de kemikleri de eridi. Onun yer yüzünde, sonsuz cezasının izi olarak yalnız sesi kaldı. Hayali, bugün bile, kayalarda, mağaralarda, inlerde, yüksek kubbeli yerlerde gezinir ve söylenir. Onu gölün kenarındaki sazlar arasında ağlarken bir kez yalnız Narkissos görmüştü Bundan sonra da onu hiçbir kimsenin göreceği yoktur. Kendimizi yapayalnız sanırken, bazen onun sesini işittiğimiz olur. O, çok uysaldır, neyi söyletmek istersek onu söyler. Fakat Tanrıça Hera'nın bedduası üzerinden kalktığı gün perinin:

— Narkissos! Narkissos! Sevgili Narkissos, gel!

Diye haykırdığı işitilecektir.

Berrak gölün kenarında gözyaşlariyle suladığı çimenlikte, tatlı kokulu, altın taçlı, saf beyaz renkli bir çiçek çıktı. Kendi güzel yüzüne sevdalandığı için, Helikon yamaçlarındaki gölde boğulan delikanlının anısı olarak hâlâ birçok ülkede o çiçeğe «nerkıs» derler.

TANRISAL MÜZİK

(Orfeus ile Öridike)

Ege denizinin kuzey batısında Polion(*) dağının yalçın kayalarının sudan yükseldiği yerde, bir zamanlar, yarı insan, yarı at Şiron(**) adında bir Santor yaşardı. O devirde yaşayan canlı yaratıkların en akıllısı oydu. Şironun, görünüşleri kendine benzeyen birçok kardeşi vardı. Fakat onların katı ve acımasız yürekleri, dizginsiz hırsları, açgözlülükleri Tanrılar kadar, insanları da kendilerinden nefret ettirmişti. Şiron aksine çok yumuşak ve iyi huyluydu. Birçok beceri öğrenmişti. Gelecekten haber vermesini, lir çalmasını, şifalı otlarla yaraları iyi etmesini bilirdi. Onun için, eski zaman Elenleri ona «Erdemli

---

(*) Polion, Taselyada Ossa dağının yanında Devler Zeus'e baş kaldırdıkları zaman göğe çıkabilmek için Polion dağını getirmişler, Ossa'da güneş üstüne yerleştirmişler.
Edebiyatta «Pollon'u Ossa'ya çıkarmak» demek «boş yere zorluklara zorluk katmak» demektir.

(**) Kaçak Akhilleus'u eğiten santor.
Santor : Yarı at yarı vahşi yaratıklar.

Şiron» derlerdi. Bir insanın bilmesi gerekenleri öğretsin diye oğullarını onun yanına gönderirlerdi. O, dağın yamacında derin bir mağarada otururdu. Çok yükseklerde Polion'un karlı sivri tepeleri, dağın eteklerine sığman ovaya bekçilik ediyormuş gibi her tarafı görürdü.. Aşağıda derinliklerde, bu acımasız kıyıların kayalarını durmadan, dinlenmeden yalayan deniz, bazan bir ananın çocuğuna ninni söylemesi gibi uyumlu şarıltılarla çakılları okşar, bazan da fırtınanın şiddetli kamçıları altında çoşar, delirmiş gibi kayaların tepelerine saldırırdı. O zaman, deniz kuşları bile, korkularından çığlıklar atar, uçurumlu kayaların yükseklerindeki yuvalarına kaçarlardı.

Mağarayı, yırtıcı hayvanların barındığı koyu gölgeli kestane, meşe ormanları çevirmişti. Yabani kuşlar, dallara yuvalarını yapmışlardı. Yeşil gölgeli orman yollarını cıvıltılarıyla şenlendirirlerdi. Basıla basıla pekleşen mağaranın eşiğinden, her yöne patikalar giderdi. Bunların bazısı ormanın en sık ve kuytu yerlerine çıkar, bazısı da yalçın kayalıklardan deniz kıyısına inerdi.

Her gün bir alay genç çocuk ve delikanlı sığınaklardan çıkar, balık tutmak, avlanmak, yahut da bu derenin dağ başlarındaki kaynaklara gitmek için takım takım çevreye dağılırdı. Yardımına ihtiyaçları olduğunu anlarsa bazı kere, Şiron'un kendisi de gezintilere katılırdı. Fakat çok kez onları kendi içgüdülerine bırakır, vakitlerini istedikleri gibi geçirmelerine izin verirdi. Akşam dönüşte, gündüz ne yaptıklarını anlatırlar, o da yaptıkları işe göre kimini över, kimini azarlar, daha iyi davranmalarını öğretirdi. Sonra herkes, kuru otlardan ve yosunlardan yapılmış yataklarına yatardı. Sağlık ve gençliğin derin uykusuna daldıkları vakit mağaranın ağzından içeri esen gecenin serin ve taze meltemi gençlerin yorgun vücutlarına yeni bir hayat ve taze güçler getirirdi.

Kış mevsiminde, geceler gündüzden daha uzun olduğu ve tepeler kalın kar tabakalariyle örtüldüğü vakit, ya-

zın keserek hazırladıkları odunları getirirler, mağaranın kapısının karşısına yığarlar ve yakarlardı.

Şiron lirini(*) eline alır, yerin ve göğün güzelliklerini şarkılarla anlatırdı.

Bütün gençler onu dinlemek için çevresinde toplanırlardı.

Onu izleyen gençlerden hiçbiri Şiron'un müziğini ve sözlerini unutmamıştı. Çünkü Şiron çok akıllıydı ve gençlerin kalbine seslenmesini bilirdi. Onun şarkılarını dinleyenlerin kafasında yer ederdi. Sonraları bu gençler büyüdükleri zaman güçlüklerle, tehlikelerle karşılaştıklarında, Şiron'un bir şarkısı, kalblerine cesaret vermeye ve gençliklerine lâyık iyi ve büyük işler görmeye yeterdi.

Ünleri, insanlar arasında hâlâ yaşayan bir çok kahramanlar, Şiron'un yetiştirmeleridir. Bir Tanrıçanın kocası olan Peleus, oğlu ve ölümlülerin en çevik, en yüreklisi Akhilleus, Argonotların şefi Yason, hekimlerin ustası Asklepios, ünü bunların hiçbirinden geri kalmayan eski Yunan çalgıcılarının en büyüğü ve size şimdi öyküsünü anlatacağım Orfeus.

Bir gün akşam karanlıkları basmaya başlarken, Şiron mağarasının eşiğinde ve ayakta öğrencilerin dönüşünü bekliyordu. Alışılmış saatten önce, uzakta, onlardan birinin dağ yamacından indiğini gördü. Böyle yalnız başına ve erkenden gelmesine şaştı. Delikanlı gözlerini yere dikmiş, dalgın dalgın yürüyordu.

Arasıra akşamın yaldızlı yankıları altında gülen sakin yamaçlara bakmak için duruyor, sonra ruhunu bütün bu güzelliklerle dolduracakmış gibi derin bir nefes alıyor, yine gözlerini yere dikerek yürüyordu. Mağaranın yanma gelince eşikte Şiron'u ayakta gördü. Ona doğru ilerledi ve elini hocasının omuzuna koydu :

— Baba, şu tepelere bak! Sen bunları hiç bu akşamki kadar güzel gördün mü?

(*) Eskilerin çaldığı telli bir saz.

Şiron bu sözlere güldü :

— Orfeus, dedi, yerin yüzü hiç değişmez. Onun güzelliğini sezmek, sevmek ve yahut karşılarında körler gibi duygusuz kalmak insanlarm ruhuna bağlıdır.

Delikanlı :

— Demek bu akşama kadar körmüşüm, diye cevap verdi. Hocası sordu :

— Gözlerini örten perdeyi kim kaldırdı?

— Bilmem, bu sabah gün doğmadan gönlümde garip bir sıkıntı ve yalnız kalmak isteği vardı. Daha siz hepiniz uyurken yavaşça mağaradan dışarı sızdım. Şafağın buz ışığıyla dağın yamacına tırmandım, çıktım çıktım, sonunda karın beyaz örtüsüyle Pelgan dağının omuzlarını kapladığı yere kadar yükseldim. Yalnız benim ayaklarımın çiğnediği izi bırakarak yüksek bir tepeye çıktım. Gözlerimi denize çevirerek doğudan güneşin çıktığını gördüm.

Bu manzara karşısında Tanrının yüzünü görür gibi oluyordum. Karlar, dereler, ormanlar onun bereket saçan ışığıyla hep birden uyandılar. Benim ruhum da onlarla birlikte yaşama gözlerini açmış oldu. Bütün gün dereleri, tepeleri, ormanları dolaştım. Ağaçların, çayırların, çimenlerin güzelliğini, kayalarda sıçrayan yabani geyiğin zarif görünüşünü ilk kez farkettim. Kalbim şaşkınlıktan çırpınıyor, taşıyordu. Fakat ben, anlatmayı ve dile getirmeyi beceremiyordum.

O zaman Şiron yanındaki liri aldı ve parmaklarıyle tellerini okşadı :

— Orfeus, dedi, birçok yıllar geçti, sen o zaman küçüktün. Annen Kalliope(*) seni buralara getirdi. Minimini ellerini benim avucuma verdi: «Şiron!. dedi. Al oğlumu adam et. Cesur, atılgan ve güçlü yap. Senin yanındaki gençlere yaraşır bir arkadaş olsun. Vakti saati gelince ruhumun nefesi onu okşayacaktır ve o pek az insanın görebildiği büyük bir adam olacaktır.»

(*) Kalliope - coşturan şiir ve güzel deyiş perisi.

Orfeus, annen sözünü bugün yerine getirdi, ruhunun nefesini okşadı. Senin ruhunun gözlerini açtı. Şimdi o güzellikleri görebiliyorsun.

Delikanlı :

— Annem Kalliope kimdir? diye sordu.

— Müziği ve şarkıyı ölümlüler ağzından konuşan güzel sesli Müz'dür(*). O, kız kardeşleriyle beraber Helikon'da akan derelerin güneşli kıyısında oturur. Hep birlikte yeşil çayırlarda, çiçekli çimenlerde efendileri Apollon'un izinde gezerler.. Müzler, bu ölmez dokuz kızkardeş, insanlara bilgi, seslerin değerini, dillerin uyumunu öğretirler. Kalliope'nin uğurlu oğlu Orfeus, al eline şu liri, ruhunun taşkınlığı, söyleyeceğin şarkılarla dağılsın. Annenin sana verdiği armağanın ne büyük olduğunu anla.

Orfeus hocasının uzattığı liri aldı. Şiron'un terbiye ettiği bütün gençler gibi o da lirin tellerini söyletmeyi bilirdi. Fakat çocukluğunda öğrendiği bilinen havalar yerine onun ağzından yepyeni bir şarkı işitildi. Şarkıyı şimdiye kadar söylediklerinden büsbütün başka türlü okuyordu. Geciken arkadaşları uzak tepelerden bir ses işittiler. Akşam rüzgârının getirdiği bu melodileri dinlemek için oldukları yerde kaldılar. Sesin kendi oturdukları yerden geldiğini anladıkları zaman acele acele yürüdüler. Şarkı söyleyeni rahatsız etmemek için yavaşça çevresine toplandılar. Orfeus'u dinlerken yorgunluklarını ve açlıklarını unuttular. Orfeus başka bir şeye önem vermiyerek ufukta batan güneşin kızıl parıltıları sönüp gökte yıldızların zayıf ışıkları görününceye kadar durmadan söyledi.

(*) Müz'ler (Musa'lar) dokuz kardeşti. Kalliope destan ya da lirik şiir, Klio tarih, Polimnia pantomim, Öterpe flüt, Terpsikhone dans, Erato korolu şiir, Melpomene tragedya, Thalia komedya, Urania gökbilimi perisidir. Apollonla birlikte Parnas, Helikon, Pind dağlarında otururlardı.

Mıknatıs sert ve soğuk çeliği nasıl çekerse, onun müziğinde de canlı bütün hayvanları çeken büyülü ve bilinmez bir yan vardı.

Arslan, kaplan, utangaç ceylân çıplak yamaçlardan indiler, çalılıklardan, ormanlardan fırladılar. Yılan deliğinden, tavşan kovuğundan çıktı, Orfeus'un başında süzülen yabani kuş geldi, mağaranın eşiğine kondu. Ağaçlar bile dallarını, duydukları şarkının müziğine uygun biçimde sallayarak onu dinliyor gibiydiler. Orfeus arkadaşlarına baktı, gönlü kabardı. Rüzgâr derenin sazlarını eğdiği gibi ruhunda, bütün başların eğileceği yeni bir kudretin açıldığını hissetti.

Orfeus söylüyor söylüyordu. Akşamın pembeliğini gece örtmeye başladı. Onu dinlemek için yıldızlar karanlıkları deldi. Sonunda akşamın yaklaşması üzerine meltemin uyuması gibi şarkı da onun dudaklarında tükendi. Çevresindeki bütün yaratıklar daha bir süre sessiz, sadasız yerlerinde kaldılar, sonra korkularını da, kinlerini de onun şarkısının büyüsüyle unutarak birer birer yuvalarına çekildiler. Arkadaşları çevresine toplandı. Onu tebriklere ve sorulara boğdular.

— Sana bu olağanüstü şarkıyı kim öğretti Orfeus?

— Güneşin doğuşu, kar, Şiron'un dersleri, sizinle geçen mutlu günler, annem Kalliope'nin ruhu, şarkıyı bana bütün bunlar öğretti.

Arkadaşları için bu sözlerin anlamı bir bilmeceydi. Onları yalnız Şiron anladı. O biliyordu ki, hayatta en basit bir olay, tapınakların yapıldığı taşlar gibi, birer güzellik elemanıdır. Ve gene o biliyordu ki, Müzlerin müzik ve sanatla ölümlülerin gözlerini ve gönüllerini açabilen çocukları az bulunur.

Orfeus, kendisini, musikinin ve sesin en yüksek sanatçısı yapan olağanüstülüğü, ilk kez işte o gün böyle gösterdi. Ondan sonra Orfeus her gün dağlarda, çayırlarda geziyor, melodilerinin büyüsüyle bütün yaratıkları kendine bağlıyordu.

Bir gün, bilmediği bir ormana rastlantı sonucu girdi. Yabani otların örttüğü bir izin peşinden gitti. Bir mağaranın ağzına geldi. Yosunlu gövdesi yolcuları dinlenmeye çağırıyormuş gibi duran kocaman bir kayın ağacının dibindeki kayalıklardan berrak bir su fışkırıyordu. Orfeus çok yürümüş, yorulmuş, susamıştı. Suya eğildi, kana kana içti. Susuzluğunu giderdikten sonra ağacın gövdesine oturdu. Şarkı söylemeye başladı. Çevresine, gene bütün yabani hayvanlar toplanmış, sakin ve sessiz, ayaklarının dibine yaslanmışlardı. Mağaranın karanlıklarından da bir orman Nemfi (perisi) çıktı. Çimenlere uzandı, çenesini eline dayamış, gözlerini müzikçiye dikmiş, dalgın dalgın dinliyordu. O kadar yavaş ve sessiz gelmişti ki, Orfeus, önceleri onu görmedi. Sonunda Nemf'in dikkatli bakışlarının çekiciliği Orfeus'un başını çevirtti ve gözlerini üzerine çekti. Orfeus'un kolları yanına düştü ve sesi boğazında kaldı. Şimdiye kadar böyle bir güzellik görmemişti. Saçları fırtına bulutları gibi karaydı, gözleri yaz göğünün maviliğine benziyordu. Çimenlerde yeni açmış beyaz bir çiçek gibiydi. Onu sessiz ve hareketsiz uzun süre seyretti, Nemf de gözlerini Orfeus'dan ayırmıyordu. Orfeus sonunda :

— Genç kız sen kimsin?. diyebildi.

— Ben Öridike'yim.

— Oridike, senin saçların gecelerden daha siyah, fakat gözlerin yaz günlerinin öğle vakti parlaklığına benziyor.

— Sana göre geceler ve gündüzler güzel değil midir?

— Kuşkusuz, onlar güzelliklerle doludur. Fakat sen onlardan de güzelsin.

— Sevindim öyleyse.

— Öridike! Ben senin ne adını, ne yüzünü biliyordum. Fakat kalbim birbirimizin hiç de yabancısı değilmiş gibi senin kalbinle birlikte çarpıyor.

— Eğer iki kalb birlikte çarparsa onlar birbirinin yabancısı sayılmazlar Orfeus. Senin şarkılarının ünü

çoktandır bana kadar gelmişti. Fakat sana karşı kalbim yumuşak değildi. «Bu söylentiler boş olsa gerek; o da yanlarından kaçtığım ölümlülerden daha yüksek olamaz» diyordum.

Fakat Tanrılar bugün senin ayaklarını oturduğum mağaranın kapısına kadar getirdi. Büyülü sesin beni tutsak etti. Önceleri kudretinden kuşku duymuştum. Şimdiyse götüreceğin yere gitmeye hazırım.

— Öridike, Sana bir şarkı söyliyeyim mi? Senin kalbime esinlediğin şarkıyı?

— Evet söyle.

Orfeus lirini parmaklariyle okşayarak Öridike'nin güzelliğinin kendisinde yarattığı şarkıyı söylemeye başladı. Vahşi hayvanlar sessizce birer birer kalktılar, ormanlara dağıldılar. Çünkü bu sesler onlara göre değildi.

Öridike'yle Orfeus kayın ağacının geniş dalları altında yalnız kaldılar. Öridike yavaşça Orfenin yanına sokuldu, başını dizlerine dayadı. Saçları hafif bir bulut gibi Orfeus'u sarmıştı. Genç kız sokuldukça Orfeus'un sesi azaldı, sonunda, kulağa söylenen bir fısıltıya dönüştü. Orfeus lirini bıraktı, Nemfi kolları arasına aldı. Ne sesi, ne de sözü olan bir dille kalbleri konuşuyordu.

Orfeus Polion dağının yamacında Santor'un ve arkadaşlarının mağarasına dönmedi. Karısı Öridike'yle ormanın o sık ağaçlıklı yerinde kaldı. Fakat gençliğin güzel günlerini ve Şiron'un kendisine yaptığı iyilikleri hiç de unutmadı. Şiron'un öğütlerini almak ve arkadaşlarına büyülü şarkılarını söylemek için sık sık onların yanma gidiyordu...

Orfeus pek çabuk geçen kısa birkaç yıl, Tanrıları imrendirecek mutlu günler yaşadı. Sonra karanlık günler geldi. Müziği bile gönlünü ferahlandıramadı. Bir gün Öridike'yle ormanda gezerken, güzel karısı hiç farkına varmadan bir yılana bastı. Yılan başını çevirdi. Zehirli çengel dişlerini genç kadının nazik ayaklarına batırdı. Zehirler Nemf'in damarlarına bir ateş seli gibi aktı.

Genç kadın Orfeus'un kucağına yığıldı ve son nefesini verdi.

Orfeus: «Oridike! Öridike! diye haykırdı. Uyan, uyan, kendine gel, bana gel!»

Öridike :

— Sevgilim, Orfeus, diyebildi, biz artık ölüm ırmağının bu yakasında birlikte yaşamıyacağız. Fakat benim sevgili canım, kocam, aşk ölümden güçlüdür. Bir gün gelecek. aşk sonsuz zaferini kazanacak.

Bu sözler üzerine Öridike'nin güzel başı Orfeus'un göğsüne düştü. Ruhu bir daha dönmemek üzere uçtu. Orfeus güzel karısının ince vücudunu kollarına aldı, oturdukları mağaranın derinliklerine götürdü. Başucuna çıralı ağaçlardan bir meşale yaktı. Yanağını, kucağında yatan karısının başına dayadı. Bu uzun geceyi gözünü yummadan sabaha kadar orada geçirdi.

Kalbi, sözle dağılmayacak kadar büyük bir acıyla inliyordu. Tanyeri ağardığı vakit, bir daha kendisiyle konuşmak için açılmıyacak olan dudaklarını öptü. O güzel başı yapraklardan, yosunlardan, yaptığı bir yastığa dayadı. Sonra kimsenin hiç bulamayacağı biçimde mağaranın kapısına taş toprak yığdı. O kadar sevdiği yuvayı bir daha dönmemek üzere terketti. Sabahın alaca karanlığında, bastığı yerlere bakmıyarak dağa tırmandı, parmakları altında titriyen lir, acılarına dile getiriyordu.

Bu seslere, ağaçlar, çiçekler başlarını eğiyorlar, bulutlar gözyaşı döküyorlardı. Bütün dünya onunla beraber karısının yasını tutuyordu.

— Ah, ormanlar, korular, uyanın! Rüzgârın ahlar çeken nefesiyle kollarınız çırpınsın! Başınız, benimle birlikte ağlayan gökyüzünün altında eğilsin. Ölen eşimdir. Öridike öldü. Artık ne onun çimenlerde parlayan güzel ayakları, ne de saçlarında çiçeklerin kıvılcımlandığı görülecek. Geçen yılın karı gibi o da eridi. Beni perişan etti. Madem ki benim sevgilim ölümün azat bilmeyen tutsağı oldu, kuruyan otlar neden yeşillensin?

Ormanlar, korular! Uyanın uykudan. Benimle beraber ağlamak, sızlamak için uyanın. Çünkü ölen Öridike'dir. O öldü! Öldü! öldü!

Yakınmasını, acısını söyleye söyleye yürüyor, şarkıları, işitenlerin yüreğini yakıyordu. Yeryüzünde hiçbir şeyin onu avutamayacağını anladı. Karısının sözlerini hatırladı. O ne demişti?

— Biz, artık ölüm ırmağının bu tarafında birlikte yaşıyamıyacağız. Fakat sevgilim, aşk ölümden daha güçlüdür. Aşkın hep başarı kazanacağı gün gelecek.

Bu sözleri kalbinden tekrar tekrar geçirdi ve anlamının ne olabileceğini kendi kendine sordu.

— Eğer aşk, dedi, ölümden daha güçlüyse, benim aşkım ona yeniden can vermelidir. Ben ki şarkılarımın etkisiyle bütün yaratıkların kalbini büyüliyebiliyorum, ölülerin ruhunu ve onların gaddar başkanlarının ruhunu da tutsak ederek karım Öridike'yi bana geri verdirtemez miyim? Hades'in karanlık hücrelerine iner, onu bu güzel yeryüzüne tekrar çıkarırım.

Kalbinde doğan ümit, cesaretini silâhlandırdı. Kendinde olanaksıza atılım gücünü duydu. Yolunu sürdürdü. İnsanların Cehennemler Kapısı dedikleri yere geldi. Anlatılan öykülerin korkunçluğundan çekinmiyerek yeryüzünün ciğerlerine kadar giden o dehşetli mağaranın içine daldı. Boğucu dumanlar nefesini tıkıyor, korkunç gölgeler önüne çıkıyor, sonra o, yaklaşınca çirkin sesler çıkararak kaçışıyorlardı. Sonunda, kıvrımlarıyla Ölüler Ülkesini yedi kez dolanan Stiks ırmağının kıyısına geldi. Kayıkçı Karon'u çağırdı. Bu ses üzerine ihtiyar kayıkçı ırmağın ortasında durdu :

— Kimdir beni dirilerin diliyle böyle çağıran? diye sordu.

— Gelen, karısı Öridike'yi arayan Orfeus'dur.

İhtiyar bir kahkaha attı. Bu kahkaha Orfeus'un yüreğini keskin bir bıçak gibi deldi.

— Zavallı delikanlı, saf genç, senin ölülerin ve dirilerinin sahibi olduğunu kim söyledi. Bu ırmağın kıyı-

sında, senin gibi, sevgililerini geri götürmek için yalvaranları çok gördüm. Canlı kimse benim kayığıma giremez. Ölülerden bir kez girenler bir daha geri dönemez. Yeryüzüne geri dön delikanlı! Saati geldiğinde hiç kuşkun olmasın, sen de bu kayığa binersin.

— Saati geldi Karon, dedi Orfeus, kayığına bugün bineceğim.

Lirini aldı ve tellerle oynamaya başladı. Aşkı ona yeni sesler ve şarkılar esinledi. Gözlerini de Karon'dan ayırmıyordu. İhtiyar Karon müziğinin uyumuna kapıldı, dümeni Orfeus'un elindeymiş gibi kayığını kenara yanaştırdı. Orfeus müziğini sürdürerek kayığa yerleşti. Karon şarkının büyüsüne uyarak kürek çekiyordu. Ve ölüm kayığı hiçbir vakit ırmağın dalgalarını böyle yarmamıştı. Kayık ırmağın kıyısındaki kumluğa oturdu. Orfeus dışarı atladı.

— Şimdilik hoşça kal Karon, dedi. Birazdan yine buluşuruz.

Sihirli şarkısını söyleyerek hızlı adımlarla uzaklaştı. Küreklerine dayanan ihtiyar, kaybolıncaya kadar ellerini gözlerine siper yaparak delikanlıyı izledi. Çünkü Orfeus geçerken güneş ışığı bir an için bu buz ve soğuk ülkeyi aydınlatıyor gibiydi. Cehennemin soluk renkli çiçekleri, batı rüzgârıyla okşanıyormuş gibi başlarını eğiyor, bir an renklerini ve kokularını buluyorlardı. Karon bir ah çekti. Bu güzel kokulu havayı derin nefeslerle ciğerlerine aldı, çökük omuzları dikildi, beyaz saçlarını arkasına attı.

— Çok zaman oluyor, toprağın bu taze kokusunu duymamıştım. Karanlıklarımıza ışık ve ölenler ülkesine can getiren bu genç Tanrı acaba kim? diye söylendi.

Orfeus gözden kaybolıncaya kadar arkasından baktı. Sesi uzaklarda sönerken ihtiyar bir ah daha çekti, kayığına oturdu. Eğildi, küreklerini aldı, ırmağı dolaşmaya başladı. Orfeus yüreği ümitle çarparak yoluna devam etti. Ölüm sarayının kapısına geldi. Ölülerden başkasını içeriye bırakmamak, bir kez içeriye gireni bir

daha dışarı çıkarmamak için gece gündüz nöbetçilik eden cehennemler bekçisi Serber, o üç başlı köpek, kapının eşiğinde duruyordu. Orfeus'un ayak seslerini işitince köpek ayağa kalktı. Sivri ve zağlı dişleri sırıttı, hırlamaya ve havlamaya başladı.

Sesler yaklaşıyor, uyumlu müzik daha iyi işitiliyordu. Serber sustu. Yere uzandı, üç başını ayakları arasına aldı. O azgın hayvan yeni gelenin ellerini yaladı. Ölümün kapısını geçen Orfeus karanlık koridorlardan yürüdü, karanlıklara ve sislere bürünmüş asık suratlı ve dehşetli kral Pluton'un tahtının önüne kadar geldi(*). Pluton'un sağında, Sıcilya'dan kaçırdığı karısı Persefon oturuyordu. Orfeus'u görünce Pluton'un gözleri çeliğin soğuk parlaklığıyla ışıldadı. Ellerini uzattı :

— Burada senin ne işin var Orfeus? diye sordu.

— Ey kral! Senden bir iyilik dilemeye geldim.

— Benden yardım dileyenler pek çok. Ama onu şimdiye kadar kimse görmedi.

— Fakat şimdiye kadar da hiç kimse dileğini yapmak için senin önüne benim gibi etiyle kemiğiyle çıkmadı.

— Benim buyruğum dışında buraya kadar sokulabildiğin için senin ısteğini kabul edeceğimi mi sanıyorsun?

— Hayır, fakat sonsuz acılarım içinde şimdiye kadar hiçbir kimsenin yapmaya cesaret edemediği şeye giriştiğim için beni dinlemeni rica ediyorum ey kral!

Cevap beklemeden Orfeus lirinin tellerine dokundu, hayatının hikâyesini, aşkını ve Öridike'nin ölümünü okudu.

Bu sesler üzerine, soluk benizli kraliçenin gözleri parladı. Yanakları pembeleşti. Sicilya'nın güneşli çayırlarında geçirdiği çocukluğunu anımsadı. Kalbinde derin bir iyilik duygusu uyandı. Çünkü Öridike yeşil toprağı

(*) Pluton cehennemler ve ölüler Tanrısı. Persefone Pluton'un karısı. Romalılarda adı Hades'di.

bir daha görmemek üzere bırakmıştı. Halbuki kendisi Persefone, her yıl baharda yeryüzüne çıkıyor, yer altındaysa yalnız soğuk ve karanlık kış aylarını geçiriyordu. Orfeus'un şarkısı bittiği zaman, elini kocasının elinin üstüne koydu :

— Efendimiz, dedi, rica ederim onun dileğini yapın. Bakın, ne yürekli ve sevdiğine ne denli bağlı bir delikanlı. Hiç kimsenin okuyamıyacağı şarkıları ne güzel söylüyor.

Kral Pluton başını ellerine dayadı, gözlerini kapadı. Uzun düşüncelere daldı. Sonunda konuşmaya başladı. Sesi tatlı ve sevimliydi :

— Orfeus, dedi, müziğin gönlümü etkiledi. Ama, ne yapayım ki, dileğini yerine getirmek elimde değil.

— Mademki karın kraliçe baharda yeryüzüne dönüyor, sen istesen Öridike de çıkamaz mı?

— Orfeus! Tanrıların yolu hiç de ölümlülerinki gibi değildir. Onlar öyle izlerden yürürler ki, sizler oralardan geçemezsiniz. Gerçi eşini sana vermek benim elimde değil ama kendine güvenirsen, onu kurtarabilirsin.

— Orfeus, ne yapmalıyım? Oridike'ye olan aşkım bana herşeyi yapmak gücünü verir.

— Onu sana verecek olan vücudunun gücü değil Orfeus, sarsılmaz bir irade güçlüdür. Onu şimdi çağıracağım. Sana doğru ellerini uzatarak geldiği vakit yüreğini sıkı tut, pekleştir. Başını çevir, ondan kaç, geldiğin yollardan geri dön. Senin sevdanla arkandan gelecek. Ve ellerinden tutarak kayalık, sarp yollardan geçirmeni yalvaracak. Sakın ona bakma ve tek bir lâf söyleme. Ülkemin bekçileri hâlâ senin müziğinin büyüsü altındadırlar. Karınla birlikte geçmene ses çıkarmazlar. Öridike yaşamdan ölüme yalnız başına geçti. Ölümden yaşama da yalnız başına dönmeli. Onun aşkı, senin inanç ve iraden; işte sizi birbirinize bağlayacak tek güç. Bunu yapmaya gözün kesiyor mu? Gücün yeter mi?

Orfeus : Kralım, dedi, benimki gibi bir aşktan istenen bu özveri pek az bir şey.

— İstenilen, senin sandığından daha zor, diye yanıt verdi Pluton. Bununla birlikte Öridike'yi çağırıyorum.

Bir işaret yaptı. Az sonra ölümün bahçesinden Öridike geldi. Uzun siyah saçları yüzünün solukluğunu örtüyordu. Gözlerini yere dikmişti. Salonun ortasına kadar ilerledi. Sessiz ve hareketsiz, Orfeus ona bakıyordu. Öridike gözlerini kaldırdı. Kocasını gördü. Sevinçle; «Orfeus!» diye bağırdı ve koştu.

Orfeus kralın sözlerini hatırladı. Başını çevirdi, karanlık koridorlardan kaçar gibi koşarak geçti. Başları ayaklarının arasında hâlâ uyuklayan köpeğin durduğu büyük kapıyı aştı.

Orfeus, eşinin yalvarmalarına kulak vermiyordu. Fakat Öridike'nin ağlamaları, hıçkırıkları yalvarmaları kalbini deliyor, ona bakmamak, konuşmamak, yardım etmemek için kendini güç tutuyordu.

— Orfeus, sana ne yaptım, niçin benden kaçıyorsun? Dön bir kez karına bak, ona birşey söyle, «seni seviyorum» de.

O, kararında sarsılmadı. Karon'un kayığına bindi, karısı da geldi, yanma oturdu. Orfeus'un yüreği tunçlaşmıştı. Ona dokunmak istemiyordu. Zaten istese de dokunmazdı; çünkü Öridike bir gölgeydi. Fakat bu gölge yalvarmayı sürdürüyordu :

— Orfeus senin bir bakışına, bir sözüne susadım. Beni sevdiğini biliyorum. Fakat bunu gözlerinde okumak, dudaklarından işitmek istiyorum.

Onu kucaklamak, ona sarılmak, «seni seviyorum» demek için Orfeus'un içi yanıyordu. Fakat kendini tutuyor ve lirini nefesi sıkışan göğsüne dayamış, sessizliğini ve kayıtsız davranışını koruyordu. Kayık karşıyakaya yanaştığı vakit, Orfeus atladı, karanlık ve dik yollarda tekrar koşmaya başladı.

Yol çetin, hava boğucuydu. Orfeus'un alnından terler akıyordu. Eşi peşindeydi. Kendisinin zorlukla yürüdüğü bu yolun, Öridike için on kat daha güç olması gerekirdi. Artık genç kadının gücü kalmamış, sesi işitil-

miyordu. Arkadan geldiği hıçkırıklarından anlaşılıyordu.

Orfeus durmadan ilerliyordu. Sonunda temiz ve taze bir hava yüzüne çarptı. Mağaranın ağzından gün ışıkları geliyordu. Orfeus adımlarını sıklaştırdı. Karısına kavuşmak ve onunla konuşmak için az birşey kalmıştı. Fakat ona kolaylaşan yol Öridike için sarplaşmış, güçleşmişti. Çünkü hiçbir ölü acı ve güçlük çekmeden yaşama dönemezdi. Öridike düşüyor, kalkıyor, bir adım atmak için bin güçlük ve zorluk çekiyordu. Karısı daha çok ilerlemiyeceğini anlamış gibi umutsuz bir sesle :

— Elini uzat! dedi.

Orfeus'un işte o an yüreği parçalandı. Akılcı davranışını sürdüremedi. Bu son isteğe dayanamadı, Döndü, elini uzattı. Yaptığı çılgınlığı anlamakta gecikmedi. Çünkü tam tutacağını sandığı anda, o yokoldu, rüzgârın önüne katılan duman gibi cansız ve hareketsiz ölüler ülkesine döndü. Kaçan bir düşün yankıları gibi sesi uzaklardan geliyordu :

— Allahaısmarladık, Orfeus, Yazık! Yazık!..

Orfeus ikinci kez karısını kaybetti. Bu ayrılığın acısı eskisini kat kat geçti.

Çünkü zevkin kadehi, tam ağzına yaklaştığı sırada elinden kaymış, kırılmıştı. Biliyordu ki, artık Tanrılar kaçırdığı fırsatı bir daha kendisine vermiyecekler. Ömrü Öridike'den uzak ve ayrı, yapayalnız geçecekti. Kendini rastlantıya bırakmış, gelişi güzel gidiyordu. Cehennemden çıkarken dikenlere kayalara takılarak telleri kopup sarkan kırık liri omuzundaydı. Ona hiç tasalanmıyor, onarmayı düzeltmeyi aklından bile geçirmiyordu. Çünkü kalbinin telleri de kırılmıştı, ruhunda titriyen müzik ölmüştü. Kara bir umutsuzluğa kapılmış yürüyordu. Güneş, ona göre parlaklığını yitirmişti, yeryüzünün güzellikleri, daha kalbi umutla çarparken, cehennem gölgeleri arasında bile gözlerini şimdikinden daha çok kamaştırıyordu.

Uzak çayırlarda koşan tay sonunda çiftliğin yolunu nasıl tutarsa, Orfeus'un ayakları da, onu, Pelion dağının yamacındaki gençliğin sevimli mağarasına götürdü. Yolun nereye çıkacağını bilmeden yürümüştü. Mağarayı görünce kaşlarının çatıklığı açıldı. Kalbine hafif bir sevinç ışığı sızdı. Gitti, mağaranın ağzındaki taşa oturdu. Ortalık tenha ve sessizdi. Bir süre düşünceleriyle yalnız başına kaldı. Sonra omuzuna bir elin dokunduğunu hissetti. Başını kaldırdı. Gözleri, yanında ayakta duran Şiron'un gözlerine ilişti :

— Ah hocam, diye bağırdı.

Şiron :

— Çok acı çekiyorsun oğlum, dedi.

— Cehennemlere indim Şiron.

— Herşeyi biliyorum, evlâdım.

Şiron sevgi ve acımayla dolu büyük gözlerini Orfeusa dikti. O da, başına gelenleri hocasının nereden bildiğini anlıyamadığı için, o gözlere şaşkın bakışlarla cevap verdi. Hocasının kendisini anladığını hissetti. Bu karşılıklı sessiz anlaşma, yağmurun kuru toprağı yumuşatması gibi Orfeus'un yüreğini canlandırdı ve ısındırdı. Şiron'un ellerini avucuna aldı, başını eğdi ve ağladı. Orfeus karlarla taçlanmış Pelion dağının gölgesindeki çocukluğunu geçirdiği mağarada Şiron'la ve arkadaşlariyle birlikte yeniden yaşamaya böyle başladı.

Zamanla acısı dağıldı. Öridikenin ondaki izi, gençliğinde yaşamının örgüsüne katılmış ve bir daha ayrılamıyacağı ışıklı ve güzel bir anı gibi kaldı.

Şiron'un vaktiyle ona çalıverdiği havaları işittikçe ruhunda ilk gençlik yıllarının istekleri canlandı. Santor'un yanındaki arkadaşlarından daha yaşlılarının dünya yaşamına karıştıklarını ve yerlerine başka çocukların geldiklerini gördüğü vakit hayatın hiç durmadığını anladı. Demek ki, damarlarında Tanrıların ve kahramanların kanlarım dolaşır gibi duyanlar, hayatın, akılsızlara, duygusuzlara işittiremediği çağrısını anlıyorlar, ça-

lışmak, hizmet etmek, döğüşmek ve yönetmek için yeryüzüne dağılıyorlardı.

O da, bir sabah uzun zaman dilsiz kalan lirini aldı, kırılan tellerini değiştirdi, eskiden yaptığı gibi onları parmaklarıyla ve sevgiyle okşadı.

Kış geçince çiçeklerin açılması gibi, müziğinin büyüsü bütün yaratıkları etkiledi. Onun da ruhu yeniden canlandı. Altın Post kahramanlarıyla birlikte Argo gemisiyle gitmek için Yason'un çağrısını aldığı vakit Yolkas'a sevinerek gitti.

Onun müziğini işitince, evvelce yükünün ağırlığından yüzemeyen gemi, bir fırlayışta deniz kıyısındaki çakılları aştı, döğüşe hazır bir at gibi denize atıldı. Orfeus bu tehlikeli yolculukta sesinin ve lirinin büyülü sesiyle güçlükleri yendi, arkadaşlarının kalbine ümit ve cesaret verdi.

Sefere kalabalık çıkmışlardı. Dönenler az oldu. Bu dehşetli yolculukta Orfeus birçok geminin kazaya uğradığını, battığını gördü. Hepsi tehlikelere girdiği halde, şerefin, ülkelerine geri dönebilen birkaç kişiye kısmet olacağını daha sefere çıkarken pekâlâ bilen ve hayatlarını çorak topraklara su döker gibi harcıyan, serüvene, üne, başarıya susamış insanları sonradan hatırladıkça Orfeus saygıyla başını eğerdi.

Yolculuk dönüşüyndе Orfeus'un yollara koyulduğu ve lirini alarak yalnız başına bütün dünyayı dolaştığı, Trakya'ya, oradan da Yunanista'nm kuzeyinde sarp kayalıklı bölgelere gittiği söylenir. Vahşi ve acımasız dağlı kabileleri uslandırmış. Özverili, hayal dolu, temiz bir hayat yaşamış. Fakat eğlentilerine, oyunlarına, katılmadığı için, gittiği yerlerin kadınları ona hep kötü gözle bakarlarmış.

Bir gün güneşin doğduğunu seyrederken lirini çalıyormuş. Kadınlar arkasından gelmişler, yakalamışlar, öfkelerinden Orfeus'un vücudunu didik didik etmişler. Artık onun bir daha şarkı söyliyemiyeceğine inandıktan

sonra başını Hebr(*) ırmağına atmışlar. Köpüklü dalgaların götürdüğü bu baş canlıymış gibi güzelmiş. Sular üzerinde kayarken, şarkılarıyla yine çevreyi büyülermiş. Irmak bu başı, denize götürmüş, mavi dalgalar onu öpe öpe Lesbos(**) kıyılarına bırakmış. Orada Müzler almışlar, gömmüşler, mezarını bir tapınak yapmışlar. Onu tanıyanlar uzun yıllar bu tapınağın bakıcısı olan bilge kişiden öğütler alırlarmış. Çevredeki bülbüllerin ötüşü her yerinkinden daha tatlıymış. Çünkü kuşlar, o sesleri Orfeus'un dudaklarından toplamışlar.

(*) Meriç.
(**) Midilli.

PİGMALYON İLE GALATEA

Çok, çok eskiden güzel Kıbrıs adasında genç bir yontucu yaşardı. Çocukluk çağından beri çevresinde duran nesnelerin biçimlerindeki göz alıcı yanları bulup görmekle ün yapmıştı. Elinin altında yararlanabileceği tek madde vardı: Bahçedeki toprak. Atları, inekleri, insan yüzlerini inceler, sonra bu toprağa biçim vererek onları kendi elleriyle yeni baştan yaratmaktan zevk alırdı. Bunu oyun edinir, ağaçların gölgesinde mutlu saatler geçirirdi. Ev işlerine bakan annesi, oğlunun, yaramazlık edecek yerde bu eğlence yöntemini benimsemesine bayılırdı. Çünkü çocuğun, kendisiyle birlikte oynayacak ne erkek, ne de kızkardeşi vardı. Babasının ölümünden beri oğlan, dağla deniz arasındaki o kocaman beyaz evde anasıyla birlikte yapayalnız yaşıyordu. Kadıncağız, oğlunun çabalarına bakmak ve onu övüp yüreklendirmek için arasıra alt kata, onun yanına iniyordu. Gerçekten de bu taslakların çocuksu, gülünç ve kaba görünüşleri vardı ama hepsi de yaşam doluydu, gelecek vaad ediyordu. Akıllı anne çok iyi biliyordu ki, doğa kişiye sapacağı yolu göstermişse, en doğru davranış o yolu elden geldiğince düzeltip açmaktır. O da çocuğa önce kil sağladı. Bu kadarcığını kendi çabasıyla bulabiliyordu.

Ona öğretmen ya da usta filan bulmaya kalkışmadı. Oğlunun kendi başına çalışarak uğraşını nereye kadar götürebileceğini, bu arada da işe sarılış isteğinin ne kadar süreceğini anlamak istiyordu. Aslında da öyle durumlar vardır ki, öğretmen ya da usta olan kişi, o noktada destek değil, köstek olmaya başlar.

Kendisiyle birlikte gelebilmesi için onun biraz daha büyümesini bekledi. Sonra bir gün oğluyla kente indi. O gün de Afrodit Bayramı kutlanıyordu. Rahiplerle genç kızların oluşturduğu koronun söylediği tatlı şarkılar arasında yapılan sevinç dolu geçit törenini izlediler. Arkadan gelen küçük çocuklar yollara güller serpiyordu. Dualar arasında süren bu törenden sonra bayıra tırmanan kalabalığa karışıp parıltılar saçan tapınağa vardılar. Pigmalyon annesinin yanında dimdik durmuş, bembeyaz ve görkemli sütunlara, günlük tütsüsünün dumanlarına, o güne dek bilmediği bütün bu renk ve biçim güzelliklerine hayranlıkla bakıyordu. Gördükleri, olduğu gibi ruhuna işledi. Ondan sonra da gece gündüz bunları düşündü, o düşü gördü. O gün algıladıkları, kendini çevreleyen yaşamdan daha gerçek olmaya başladı. Evin bahçesinde giriştiği biçim verme uğraşına kendini her zamankinden daha çok verir oldu. Yoğurduğu minik yüzleri uzun süre elinin altında tutar, onları yanyana sıralayıp annesinin sevgi dolu bakışlarına bırakırken, bu düzeydeki bir çaba artık onu kesinlikle doyurmamaya başladı. Yaptıklarını, kafasında oluşan yeni modellerle kıyaslayarak incelediğinde, onların, hayal ettiği sonsuz güzellik anlayışının yanında pek acemi, hatta kaba ürünler olduğunu anlıyordu. O zaman kendini yeniden işine veriyor, yaptıklarını değiştirip düzeltiyordu. Ama bu çabalarından da memnun kalmıyordu. Annesi arasıra oğlunu görmeye geldiğinde, onu, çevresinde bir yığın parçalanmış taslakla buluyordu. Bitirip de ona gösterecek hale getirdiği tek bir yapıt yoktu.

Bu değişikliğin nedeni neydi? Pigmalyon yeteneklerinin sınırına mı varmıştı? Yoksa pek çok çocuk gibi

o da, artık ilerleme yapamadığı bir sanat kolundan bıkıyor muydu? Belki de daha yüce düşüncelerin kafada yer etmeye başladığı bir yaşa gelmiş, ama becerisi daha o düzeye erişememişti. Yeni yapıtları eskisinden kat kat ileri olmasına karşın, gene de kafasında yer eden düşünceyi vurgulamaya yetmediği için kızıp heykelciklerini kırıyordu. Annesi :

— Sen kille oynamaktan bıktın oğlum, dedi. Yanıma gel de hoşuna giden başka bir uğraş bulayım sana.

Böylece çocuğu çevresine aldı. Tanrıların ve yiğitlerin öyküsünü okuyarak onu edebiyat dünyasıyla ilişkiye geçirdi. Oğlanın bir kez daha gözleri açıldı, heyecanlandı. Dinlediği o görkemli ve renkli olaylar zinciri kafasından canlı resimler gibi geçmeye başladı. Ardından eski ozanlar geldi. Birbirinden ilginç zafer ve kahramanlık, sevgi ve serüven, acımasızlık ve kan, kıskançlık ve kin dolu masallar sıraya girdi. Duygu türlerinin her biri ayrı güzeldi. Çünkü o çağda yaşayan insanların gözünde güzellik herşeyden üstündü. Düşüncelerini öylesine soylu bir dille süslerlerdi ki, ağızlarından çıkan sözler ne kadar haksız ve sert olursa olsun, gene de kafalarda kötü bir tortu bırakmazdı.

Pigmalyon şair yaradılışlı olduğu için annesinin sözlerini içer gibi dinliyordu. Sözcüklerdeki uyum kalbine işliyordu. Yeniden bahçeye inmeye başladı. Bu kez orada, eski masalların kafasında canlandırdığı büyülü görüntüleri kille biçimlendirmeye girişti. Onu gözleyen annesi, oğlunun bu sefer bilinç ve sebatla yeni bir uğraşa geçtiğini gördü. Haftalar geçip, hayaller kafasında daha belirgin bir biçim almaya başladıkça, yarattığı yüzler de daha güzel, daha gerçek olmaya başladı. O zaman annesi, oğluna okuduklarının istenen amaca ulaştığını anladı. Çocuğun kafasındaki bulanık ve geçici görüntüler, giderek yerlerini, çevresindekiler gibi açık seçik biçimlere bırakmaya başlamıştı.

Kendi kendine: «Anlaşılan oğlumda bir sanatçı ruhu var, dedi. Ama parmakları, kille oynamaktan daha

iyi bir iş yapamaz mı? Bunu ancak tanrılar bilir. Başına bir usta koyayım da çocuğu yetiştirsin. Onun, içlerinde kutsal ateş yanan, ama elleri beceriksiz bir araç olduğundan o görüntüyü anlatma yolu bulamayan geniş kalabalıktan mı, yoksa başkalarının düşlediği gerçekleştirme yeteğine sahip az sayıdaki gerçek sanatçıdan biri mi olduğunu anlarız.»

Böylece oğluna bir usta tuttu. Bu, aksaçlı, saygıdeğer bir ihtiyardı. İçinde, insanoğluna taş ve mermeri işleyerek en uyumlu biçimleri yaratmayı öğreten eski yontu ustalarının ruhunu taşıyordu. İşte bu öğretmen delikanlıya, taşı ve madeni işlemeyi, onlarla çevresindeki eşyanın tıpkısını yapmayı öğretti. Ama öğrencisinin bu kadarcıkla yetinmesini istemiyordu. Çünkü onun çok daha büyük işler yapabileceğine güveniyordu. Arasıra :

— Pigmalyon, diyordu, yaşamda güzellikten yoksun çok şey var. Ama sanat alanında yalnız güzele yer vermelidir, başkasına değil. Güzelin anlatımına yönlenmeyen bir sanat kolu gerçekte büyük değil.dir. Dünyaya bakışın da bu görüşe uygun olmalı : Yalnız güzelin damgasını taşıyana değer ver. Başkaları bulmazsa bile, senin ruhunun yanı onu görecektir. Susamış yolcunun yol kenarından çağlayana atılması gibi, senin benliğin de hep o yöne koşsun. Taşı yontup, yürek gözüyle gördüğün biçim güzelliklerinin yorumunu ona getir.

Pigmalyon akıllı bir öğrenciydi. Ustasının dediklerini anladı ve onun öğütlerini izledi. Zaman geçti. Çocuk büyüyüp adam oldu, yontuculuk ünü her yana yayıldı. Tanrıların tapınaklarında, büyüklerin saraylarında, genel alanrda onun yaptığı yontu işleri göze çarpıyordu. Bunlar varlıklıları da, yoksulları da sevindiriyordu. Yıllar, ona başarıyı getirirken, kendisine ustalık eden aksaçlı ihtiyarla bu günlere ulaşmasında payı bulunan anneyi alıp götürmüştü. Dağla deniz arasındaki o beyaz evde bir başına kaldı. Ama mutluydu, çok mutlu. Bütün gün heykellerini yontuyor, her gece de, günün bi-

rinde taşa ya da mermere yontacağı daha güzel biçimlerin düşünü kuruyordu. Yapıtlarını görmek için kentten bazen dostları geliyor ve ona:

— Pigmalyon, diyorlardı, gözden uzak bu yerde kendini pek yalnız hissetmiyor musun? Neden bir eş seçmiyorsun? Hiç değilse, çocuklarm yaşlılık günlerinin avuntusu olur.

O:

— Hayır, diyordu, hiç de de yalnızlık duygusuna kapılmıyorum. Sanat hem eşimin, hem de çocuklarımın yerini tutuyor. Hiçbir zaman da eloğlunun kızım eş diye almam.

Dostları onu bu kararından hiç caydıramadı. Ama onların yapamadığını Afrodit becerdi. Kıbrıslılar arasında bir adamın tam erkeklik çağına gelmesine karşılık onu aklının ucuna bile getirmesini, üstelik sunağına uğrayıp hiç dua etmemesi Tanrıçayı fena halde kızdırdı, kudretini ona duyurmaya karar verdi. Bir gece Pigmayon'un ruhuna bir genç kızın hayalini soktu. Bu, sanatçının o güne kadar düşlerinde bile gördüklerinden çekici ve alımlı bir kızdı. Pigmalyon'un yüreği oynadı, bir an kendini gerçek bir varlığın karşısında sandı. Heyecanla kollarını ona doğru uzattı ve boşluğu kavradı. Sıçrayarak uyandı. O zaman, gördüğünün hayalden başka birşey olmadığını anladı. Ama bu hayal aklından bir türlü çıkmadı. O heyecanla döşeğinde sağa sola döndü durdu, uyuyamadı. Gün ağarmak üzereyken, daha fazla dayanamayacağını anladı ve kalkıp atölyesine geçti, işe koyuldu. Hiç ara vermeden çalıştı. Yemek ve uyku için ancak pek az bir süre ayırıyordu. Daha sonra en seçme mermerden bir kitle aldı ve onu yontup işlemeye girişti. Çalışması günden güne ilerliyor, sanatçı, ellerinde o güne kadar duymadığı bir kudret seziyordu. Oyma kalemi ne yanlışlık yaptı, ne de terslik. Sonunda mermer kitlesi adamının önünde, olağanüstü güzellikte bir kadın heykeline dönüşmüş olarak durdu. Bu, düşte gördüğü hayaldi. İşte o gün onu bütün kalbiyle, bütün

ruhuyla sevmeye başladı. Bu, öbür erkeklerin, seçtikleri kadını sevişlerini andırıyordu. Ama Pigmalyon'un aşkı onu sevinç getirmekten uzak kaldı. Çünkü sanatçı, yapıtına sevgi dolu bir bakış ve aşkla uzanan eller vermişti ama, hem bu inanılmaz güzelliğin konuşma olanağı yoktu, hem de yontucusu sarıldığı zaman, kollarının arasında mermerin sertliğiyle soğukluğunu buluyordu Bunun üzerine heykeli aklından çıkarmayı denedi ve üstüne tül örttü. Ama hayali hep gözünün önünde kaldı, onu unutmadı. Çektiği üzüntü, duyduğu aşk giderek arttı. yaman bir ateş benliğini sarıp genç adamı tüketmeye başladı. Uykusuz gecelerin yemeksiz günlerin sonunda zayıfladı, güçten düştü. Günler boyu ne çalışabildi, ne de uyudu. Onu görmeye gelen arkadaşları bu değişikliğe şaştılar. Kendisnden yeni bir yapıtını göstermesini istedikleri zaman :

— Dostlarım, dedi, gösterecek hiçbir yeni yapıttm yok. Elim ustalığını yitirdi. Güzel biçimler yaratmak için artık mermeri yontamayacağım.

Şaşırdılar ve birbirlerine bunun ne olduğunu sordular. Ama o, bu hallere yol açan yapıtı göstermedi, yüreğini paralayan acının nedeniyle ilgili hiçbir ipucu verîmedi. Heykeli, duvarda açtığı özel bir yuvaya yerleştirdi. Pencereden gelen gün ışığı üstüne vuruyordu. Uykusuz geçen gecelerinde diz çöküp elleriyle ayaklarına sarılıyor, sonra oraya başını yaslıyordu. Soğuk ve beyaz ay ışığında o güzel yüz tatlı bir şefkatle erkeğe doğru eğiliyordu. Tanyeri ağarır, güneş, hafif pembe bulutlarla çevrili olarak doğarken, vuran ışıklarıyla heykel canlanır gibi oluyordu. O zaman Pigmalyon'un kalbi şiddetle atmaya başlıyor, genç adam belki de mucizenin gerçekleştiğini ve sonunda sevgisinin, önündeki mermer heykelde benzeri bir ruh uyandırdığını düşünüyordu. Kendinden geçip çığlık atarak kollarını ona doluyor, ama soğuk, sert ve duygusuz mermere sarılıyordu. Böylece günden güne, haftadan haftaya perişanlığı gide-

rek artıyordu. Çünkü bir erkeğin yaşamını, karşılıksız kalan sevgi ateşi kadar hiçbir şey yıpratıp çökertemez.

Sonunda Afrodit ona acıdı. Çünkü sanatçının kendisini hor görmekten vazgeçtiğini, hattâ erkeklerin çoğundan daha uzun süre acı çektiğini gördü. Bir gece Pigmalyon, her zaman olduğu gibi heykelin ayakucunda üzüntüyle dalmışken, günlerin birikimiyle bitkin halde oracıkta uyuya kaldı. Gece esintisinin soluğuyla pencereden giren Tanrıça, heykelin dudaklarına bir öpücük kondurdu :

— Sevgi sende yaşamı doğursun, dedi. Canlan Galatea! Süt gibi beyaz güzel kızım, git Pigmalyon'un kalbine sevinç götür.

Sonra ay ışığının vurduğu pencereden kayboldu. Pigmalyon, bütün olan bitenden habersiz uyuyordu. Sabah olunca, odaya giren gün ışığı yüzüne vurdu. Sıçrayarak uyandı, heykele baktı. Güneş ışığıyla kamaşan gözleri onu canlı görür gibi oldu.

— Ey Afrodit, benimle eğlenme! Diye bağırdı. Bugüne kadar hayellerimi zaten kaç kez yıktm.

Umutsuzluğu içinde, gene soğuk ve beyaz mermeri kucaklıyacağını düşünerek kollarını heykele doladı. Ama bu sefer duygusuz buz gibi bir mermer yerine canlı bir kadına sarıldığını anladı. O da kollarını erkeğine doladı, dudaklarını dudaklarına kondurdu ve onunki gibi alev alev yanan gözlerle baktı.

Sanatçı :

— Sonunda oldu, sonunda oldu! diye bağırdı. Sevgim kazandı!

Galatea :

— Sevgi bir taşın kalbinde bile ateşini yakabilir, dedi. Senin ellerinle biçimlendim, ruhum senin sevginle doğdu. Taş ne denli uzun yaşarsa, bedenim de o kadar yaşayacak.

Genç adam :

— Sevgim sonsuza kadar sürecek, diye konuştu.

Galatea :

— Öyleyse benim de ruhum seninkine bağlı kalarak sonsuza kadar yaşayacak, dedi.

Uzun ve mutlu yıllar geçirdiler. Pigmalyon ustalığına yeniden kavuştu ve Kıbrıs halkı için birbirinden güzel heykeller yarattı. Sağlıklı bir yaşlılığa girdi, sonunda öldü. Ruhu, ruhların dinlendiği yere giderken onunla birlikte eşinin ruhu da oraya uçtu. Galatea'nın bedeni, Pigmalyon'un mermerden yaptığı gibi beyaz ve olağanüstü güzelliğiyle eski durumunu aldı.Kıbrıslılar yontucuyu, kille uğraşmaya başladığı o bahçeye gömdüler. Ona görkemli bir anıt kabir yaptılar, Galatea'nın heykelini de oraya koydular.

Böylece, genç kadının yaşama gözlerini açarken söylediği sözler de gerçekleşmiş oldu: Heykel, taş yaşadıkça dünyada kaldı, ruhu da Pigmalyon'un onu sevdiği sürece yaşadı. Bunun sonsuza kadar sürmediğini, onların da ruhların dinlendiği yerde sevgi içinde yaşamadıklarını kim söyleyebilir?

BUCKLEY

MİTOLOJİDEN MASALLAR

Sosyal Yayınlar
Dünya Çocuk Klasikleri